

‘Waar rook is, is nieuws’

Een onderzoek naar de stijl en vorm van de berichtgeving over lokale rampen in de Nederlandse dagbladen en Nederlandse geïllustreerde weekbladen uit 1919-1938.

Naam:	Laura van Zeijl
Studentnummer:	334398
E-mail:	334398lz@eur.nl & lauravanzeijl@outlook.com
Projectcode:	CH4450, BK01
Begeleidster:	Dr. B.C.M. Kester
Tweede lezer:	Dr. E. Hitters
Datum:	15 juli 2013
Master:	Media en Journalistiek 2012-2013

Erasmus School of History, Culture and Communication.
Erasmus Universiteit Rotterdam.

Inhoudsopgave

Lijst van figuren, foto's of afbeeldingen

Samenvatting

Voorwoord

Inleiding	1-4
Hoofdstuk 1: Theoretisch kader	5-29
1.1 Concepten en theorieën	5-13
1.2 Vorm en stijl in de Nederlandse journalistiek in de eerste decennia van de 20 ^{ste} eeuw	13-19
1.3 Nederlandse dagbladen en Nederlandse geïllustreerde weekbladen uit de eerste decennia van de 20 ^{ste} eeuw	19-29
Hoofdstuk 2: Probleemstelling, operationalisering & methodologie	30-36
2.1 Hoofdvraag & deelvragen	30-31
2.2 Datamateriaal, selectie van de tijdsperiode en het aantal onderzoekseenheden	31-32
2.3 Kwantitatieve inhoudsanalyse	32-33
2.3.1 Intercodeursbetrouwbaarheid kwantitatieve inhoudsanalyse	34-35
2.4 Kwalitatieve inhoudsanalyse	35-36
Hoofdstuk 3: Vorm en stijl, 'ex aequo'	37-52
Hoofdstuk 4: Narratief en stijl, een ramp of 'droeve ontgoocheling'?	53-65
Hoofdstuk 5: Conclusie, reflecties en suggesties voor vervolgonderzoek	66-69
5.1 Conclusie	66-67
5.2 Reflecties en suggesties voor vervolgonderzoek	68-69
Literatuurlijst	70-78
Appendices:	79-113
Appendix A	79-85
Appendix B	85-93
Appendix C	94-106
Appendix D	107-109
Appendix E	110-113

Lijst van figuren, foto's of afbeeldingen:

1. Foto op voorblad. Het Leven (14 juli 1935). *De Schamele resten*
Den Haag: Spaarnestad Archief.
2. Tabel 2.1: Overeenkomst selectie codeboek vorm en stijl in dagbladen en geïllustreerde weekbladen.
3. Tabel 2.2. Minimumcriteria voor *news style information model* (alle combinaties hierbinnen zijn mogelijk). Opgesteld op basis van de schema's C, D, F en G uit het codeboek.
4. Tabel 2.3. Minimumcriteria voor *news style story model* (alle combinaties hierbinnen zijn mogelijk). Opgesteld op basis van de schema's C, D, F en G uit het codeboek.
5. Figuur 3.1: Plaats bericht. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
6. Figuur 3.2: Auteur van het artikel. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
7. Figuur 3.3: Lay-out. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
8. Figuur 3.4: Genre foto of afbeelding. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
9. Figuur 3.5: Inhoud foto of afbeelding. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
10. Figuur 3.6: Leestekens in de kop. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
11. Figuur 3.7: Soort bron. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
12. Figuur 3.8: Wijze van aanhalen. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
13. Figuur 3.9: Onderwerp. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
14. Figuur 3.10: Editie. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS..
15. Figuur 3.11: Genre. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
16. Figuur 3.12: Frames. De cijfers zijn verkregen met behulp van SPSS.
17. Figuur 4.1: Verdeling van de drie journalistieke stijlen in de dagbladen en geïllustreerde weekbladen. Tot stand gekomen op basis van de codering in SPSS.
18. Figuur 4.2: Verdeling van de drie journalistieke stijlen per dagblad en per geïllustreerd weekblad. Tot stand gekomen op basis van de codering in SPSS.

Samenvatting:

De meeste onderzoeken op gebied van media en journalistiek richten zich op de geschreven pers en niet op de geïllustreerde pers. Dit heeft te maken met het feit dat de geïllustreerde pers als een minder serieuze vorm van journalistiek wordt beschouwd, die vooral een entertainende functie had en 'soft' nieuws bracht. Toch speelde de geïllustreerde pers, met name tijdens het Nederlandse interbellum, een invloedrijke rol in de maatschappij. Dit onderzoek tracht deze wetenschappelijke leemte op te vullen door de Nederlandse dagbladen: *De Telegraaf*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *De Maasbode* en *De Standaard* en de geïllustreerde weekbladen *Panorama*, *Het Leven* en *Katholieke Illustratie* vergelijkend te onderzoeken. Daarbij is toegespitst op vorm en stijl in de berichtgeving over lokale rampen voor de periode 1919-1938. De centrale hoofdvraag van deze thesis is: *In hoeverre is sprake van verschillen, overlappings of overeenkomsten in de journalistieke vorm en stijl van de dagblad- en geïllustreerde weekbladpers in de periode 1919-1938?* Om de centrale hoofdvraag van de thesis te kunnen beantwoorden, zijn in totaal 153 artikelen over lokale rampen uit de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen aan een kwantitatieve inhoudsanalyse onderworpen. Uiteindelijk werden daarbij acht overeenkomsten, één overlapping en acht verschillen tussen de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen gevonden. Vervolgens is een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd, waarin ingegaan is op drie journalistieke stijlen (*news style information model*, *news style story model* of *mixed style*) en vier vormen van narratief (*dis-ordered narrative*, *narrative of representation*, *metafictional narrative* en het *sequential narrative*). Op basis van de kwantitatieve- en kwalitatieve inhoudsanalyse van de berichten over lokale rampen in de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen uit het interbellum kan als eindconclusie worden vastgesteld dat de geïllustreerde weekbladen relevante onderscheidende unieke kenmerken bevatten, maar dat deze qua vorm en stijl ook wel veel overeenkomsten vertonen met de vorm en stijl van de dagbladen. Het vermeende onderscheid tussen dagbladen en geïllustreerde weekbladen blijkt vooral te berusten op het verschil in het gebruiken van een *news style information model* (de dagbladen) of *news style story model* (de geïllustreerde weekbladen), maar eigenlijk geldt hier dat de *mixed style* in berichten over lokale rampen het vaakst is aangetroffen. Daardoor omvatten geïllustreerde weekbladen méér dan de tot nu toe aan hen toegeschreven entertainende functie van het publiek en dienen geïllustreerde weekbladen meegenomen te worden in onderzoek over journalistiek in het interbellum.

Keywords: media/journalistiek/form/style/vorm/stijl/geïllustreerde weekbladen/dagbladen.

Voorwoord:

Deze masterthesis vormt voor mij de afsluiting van de master Media en Journalistiek en mijn studietijd aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam. Met veel plezier heb ik op deze universiteit gedurende vier jaar mijn kennis en vaardigheden mogen verrijken.

Graag zou ik in dit voorwoord de personen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze masterthesis bedanken. Allereerst een woord van dank voor mijn begeleidster Bernadette Kester, die het onderwerp heeft geïntroduceerd en mij steeds voorzien heeft van gedetailleerde feedback of aanvullende literatuur. Haar begeleiding door het hele proces heb ik als erg prettig ervaren. Van prettige begeleiding was ook zeker sprake tijdens de fase van data-verzameling. Voor het verzamelen van artikelen over lokale rampen uit de drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen ben ik meerdere keren in het Spaarnestad Archief in Den Haag geweest. Via deze weg wil ik mijn begeleider aldaar, Freek Baars, ontzettend bedanken voor het toegankelijk maken van alle drie de Nederlandse geïllustreerde weekbladen doordat ik het magazijn van het archief mocht betreden en voor het delen van zijn kennis over zowel de geschreven pers als de geïllustreerde pers. Daarnaast dank ik Hennie Kommer, die op de maandagen dat ik documenten in wilde zien altijd voor me klaarstond. Ook dank ik Willem de Graaf. Hij stelde gedurende de dagen dat ik er onderzoek verrichtte zijn werkplek ter beschikking, leerde me hoe ik de artikelen die ik nodig had het beste kon fotograferen met een statief en liet me tussendoor altijd met veel plezier zien met welke werkzaamheden hij bezig was. Ten slotte dank ik uit het Spaarnestad Archief Laurencia Ekkers. Ze vroeg altijd erg vriendelijk of ik koffie, thee of chocolademelk lustte en was tevens geïnteresseerd hoe mijn onderzoek vorderde. Bij de Koninklijke Bibliotheek te Den Haag ben ik door de vaste medewerkers geholpen om te leren hoe de microfichemachines werkten. Toen ik eenmaal deze truc onder de knie had, ging het zoeken in de vier Nederlandse dagbladen van mijn onderzoek steeds vlotter.

Nadat alle data verzameld waren heb ik veel gehad aan het codeboek van Marcel Broersma, want dit codeboek kon ik als uitgangspunt en voorbeeld gebruiken om het codeboek van dit onderzoek op te baseren. Dit codeboek voor zowel dagbladen als geïllustreerde weekbladen was essentieel voor het uitvoeren van een gedegen kwantitatieve inhoudsanalyse. Daarnaast had ik erg veel aan zijn feedback op door mij opgestelde schema's voor de kwalitatieve inhoudsanalyse van deze masterthesis. Ook dank ik mijn tweede lezer Erik Hitters.

Al mijn studiegenoten uit de bachelor geschiedenis en master Media en Journalistiek wil ik tevens bedanken. Vanaf de Eureka-week tot aan deze masterthesis waren het vier gezellige jaren met elkaar. In het bijzonder dank ik Maurice Heijboer vanwege het intercoderen en het geven van feedback op het codeboek van de thesis.

Als laatste wil ik graag mijn vader, moeder en broer bedanken. Zij hebben gedurende mijn studiejaren altijd heel veel voor me betekend en creëerden een omgeving waardoor ik me optimaal op mijn studie kon focussen.

Ik hoop dat jullie net zo trots zijn op het eindresultaat als ik!

Laura van Zeijl

Bruinisse, juli 2013

Inleiding:

“Een woelige zee wordt eens kalm. Een bosbrand is eens uitgewoed. Op elke ramp volgt stilte en herstel” (Deng Ming-Dao, 1992). Deze quote is afkomstig van de Chinese auteur en filosoof Deng Ming-Dao. Om het hiergenoemde voorbeeld over de woelige zee te gebruiken en het onbedoelde gevolg daarvan met een voorbeeld te verduidelijken, kan gedacht worden aan het vergaan van de Costa Concordia op 13 januari 2012. Andere voorbeelden van bekende scheepsrampen uit het verleden zijn het Franse schip de Méduse dat in 1816 op de Atlantische Oceaan verging en de scheepsramp met het schip de RMS Titanic. De eerstgenoemde scheepsramp stimuleerde Théodore Géricault tot het maken van het beroemde schilderij het vlot van de Medusa wat nu in het Louvre in Parijs hangt. Op basis van het verhaal van de RMS Titanic zijn vele berichten en films verschenen. Ook in de jaren 1900-1938 vonden in Nederland enkele grote scheepsrampen plaats. Zo zonk op 21 februari 1907 de SS Berlin voor de kust van Hoek van Holland. Nationale dagbladen en Nederlandse geïllustreerde weekbladen doken bovenop dit nieuws. Waar de dagbladen dit nieuws kort na de gebeurtenis brachten, had de geïllustreerde weekbladpers de tijd om in de door Deng Ming-Dao aangegeven periode van rust en herstel te schrijven en te publiceren over de ramp. Niet alleen scheepsrampen, beschreven in Nederlandse dagbladen of Nederlandse geïllustreerde weekbladen, zullen in mijn onderzoek aan bod komen. Ook andere lokale rampen, waarover in Nederlandse dagbladen en Nederlandse geïllustreerde weekbladen is bericht, zullen bij dit onderzoek in kaart worden gebracht. Het onderzoek is voornamelijk gericht op verschillen, overlappingsen of overeenkomsten in vorm en stijl van de berichtgeving over lokale rampen. De centrale hoofdvraag van dit onderzoek luidt dan ook:

- *In hoeverre is sprake van verschillen, overlappingsen of overeenkomsten in de journalistieke vorm en stijl van de dagblad- en geïllustreerde weekbladpers in de periode 1919-1938?*

De bronnen die bestudeerd zijn om deze hoofdvraag te beantwoorden zijn de Nederlandse dagbladen: *De Telegraaf*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *De Maasbode* en *De Standaard*. Van de geïllustreerde weekbladen zijn *Panorama*, *Het Leven* en de *Katholieke Illustratie* onderzocht. Als casestudy is gekozen voor berichten over lokale rampen in Nederland voor de onderzoeksperiode 1919-1938 (het interbellum voor Nederland). Het interbellum is wetenschappelijk gezien interessant. Het onderzoek dient dan ook vooral een wetenschappelijke relevantie, doordat het een aanvulling is op eerder onderzoek naar vorm en stijl in de journalistiek. De reeds verschenen onderzoeken richten zich namelijk veelal op

dagbladen. Daarbij wordt de geïllustreerde pers, die ook onder de term ‘journalistiek’ geschaard kan worden, veelal niet in het onderzoek betrokken. Er zijn twee redenen aan te wijzen waarom de geïllustreerde pers minder vaak voorkomt in wetenschappelijk onderzoek. De eerste reden is dat onderzoekers, die zich richten op vorm en stijl in de journalistiek, er niet van uitgaan dat de geïllustreerde pers ook tot het veld van de ‘journalistiek’ gerekend kan worden. De tweede reden komt voort uit het feit dat de geïllustreerde pers als een minder serieuze vorm van journalistiek beschouwd wordt, die uitsluitend gebaseerd zou zijn op entertainmentwaarde van de lezers. Toch vervulde de geïllustreerde pers, met name tijdens het interbellum, een belangrijke maatschappelijke rol in de (verzuilde) Nederlandse samenleving. Veel abonnees van geïllustreerde weekbladen kregen via de geïllustreerde pers (aanvullende) informatie en (aanvullend) nieuws over datgene dat zich in binnen- en buitenland afspeelde. Een citaat uit de *Katholieke Illustratie* toont aan dat men bewust datgene probeerde aan te vullen wat niet in de dagbladen stond. Zo wordt geschreven: *“In alle kranten hebben lange verhalen gestaan over de ramp, die ons land heeft getroffen. U hebt die natuurlijk gelezen. Er hebben al foto’s van gestaan in de dagbladen en die hebt u natuurlijk gezien. Toch durf ik, nu ik daar twee dagen in de geteisterde Noord Brabantsche dorpen en gehuchten heb rondgezworven, beweren dat u nog geen denkbeeld hebt van wat daar is gebeurd”* (Katholieke Illustratie, 10 augustus 1925). Door middel van dit onderzoek tracht ik te beschrijven welke vorm van journalistiek nu precies werd bedreven bij de geïllustreerde weekbladen uit het interbellum en in hoeverre dit daadwerkelijk verschilt van de dagbladjournalistiek. Op basis van deze resultaten zou vastgesteld kunnen worden of de geïllustreerde weekbladen inderdaad vooral een entertainende functie vervulden voor het lezerspubliek of dat ze qua journalistieke vorm en stijl toch dichter bij de dagbladjournalistiek liggen dan dat vooralsnog wordt aangenomen.

Een andere wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek heeft te maken met de gekozen onderzoeksperiode 1919-1938. Voor zover bekend is niet eerder over het interbellum van Nederland onderzoek verricht over vorm en stijl in dagbladen en geïllustreerde weekbladen. Op wetenschappelijk gebied vult dit onderzoek hierin dan ook een lacune.

In beperktere mate dient het onderzoek van de thesis ook een maatschappelijke relevantie, omdat op basis van de resultaten en bevindingen de lijst van Nederlandse lokale rampen op Wikipedia aangevuld kan worden. Deze online encyclopedie wordt gezien als een snelle manier om aan bepaalde basiskennis over onderwerpen te komen. De lijst van Nederlandse lokale rampen op Wikipedia is echter niet volledig voor lokale rampen uit de periode 1919-1938. Doordat informatie van Wikipedia overdraagbaar is, in de zin van dat

latere generaties toegang zullen hebben tot deze informatie, is het noodzakelijk dat de gegeven informatie zo volledig mogelijk is. Deze thesis kan hier een rol in vervullen, doordat het de annotaties bevat die verwijzen naar de vindplaats van de originele artikelen. Tevens zouden het vergaarde datamateriaal en de verkregen resultaten van de thesis opgenomen kunnen worden in de online encyclopedie Wikipedia. Nu is het originele datamateriaal namelijk nog inzichtelijk in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag en in het Spaarnestad Archief. Daar wordt alles gedaan om verlies tegen te gaan, maar het valt niet uit te sluiten dat op een gegeven moment de documenten in zo'n slechte staat verkeren dat ze als verloren beschouwd moeten worden of niet meer publiekelijk inzichtelijk zijn. In dat geval is het fijn als ook digitaal overdraagbare informatie aanwezig is, die berust op datgene dat ooit te zien was in de artikelen van de vier Nederlandse dagbladen of drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen.

Het onderzoek bestaat uit vijf hoofdstukken. Allereerst wordt, om het onderzoek in te leiden, in het eerste hoofdstuk een theoretisch kader geformuleerd. Daarbij komen in paragraaf 1.1 de concepten vorm, stijl, narratief en frame aan bod. In paragraaf 1.2 zal ingegaan worden op de invloed van journalistieke veranderingen op vorm en stijl in de Nederlandse dagbladen en Nederlandse geïllustreerde weekbladen uit de eerste decennia van de 20ste eeuw. Tenslotte zal in paragraaf 1.3 ingegaan worden op ontwikkelingen in vorm en stijl specifiek voor de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen voor de periode 1919-1938. Uit het theoretisch kader zal vervolgens het tweede hoofdstuk voortvloeien, waarin de probleemstelling van het onderzoek en de operationalisering daarvan zullen worden weergegeven. Ook zal in dit hoofdstuk de methodologie beschreven worden. Het tweede hoofdstuk bestaat daarom uit vier paragrafen. De eerste paragraaf bevat daarbij de hoofd- en deelvragen van het onderzoek. De tweede paragraaf bevat een verantwoording van de gekozen onderzoekseenheden en tijdsperiode van dit onderzoek. De derde paragraaf van dat hoofdstuk gaat in op het voor de kwantitatieve inhoudsanalyse gebruikte codeboek van de Nederlandse dagbladen en Nederlandse geïllustreerde weekbladen en geeft de intercodeursbetrouwbaarheid hiervan weer. In de vierde paragraaf van het tweede hoofdstuk zullen de richtlijnen van de kwalitatieve inhoudsanalyse beschreven worden. In Hoofdstuk 3 en Hoofdstuk 4 zijn de resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse uitgewerkt. Alle vergaarde informatie uit deze vier hoofdstukken zal in Hoofdstuk 5 worden gecombineerd om een antwoord te kunnen geven op de centrale hoofdvraag en bijbehorende vier deelvragen (namelijk: Welke vorm- en stijlaspecten kenmerken de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen in de eerste decennia van de 20ste eeuw? Welke overeenkomsten,

overlappingsen en verschillen zijn te vinden in de vorm- en stijlaspecten van de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen in de eerste decennia van de 20ste eeuw? Hoe zijn eventuele overeenkomsten, overlappingsen en verschillen tussen de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen te verklaren uit de context? Wat zeggen deze vergelijkingen tussen de dagbladen en geïllustreerde pers over de gehanteerde journalistieke stijlen?). Daarnaast zullen in het vijfde hoofdstuk aanbevelingen tot vervolgonderzoek worden opgenomen.

Naast deze vijf hoofdstukken bevat dit onderzoek ook nog vijf appendices, die te vinden zijn na de literatuurlijst. Appendix A bevat het codeboek dat gebruikt is om de 153 berichten uit de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen te coderen. In Appendix B worden de absolute en percentuele cijfers weergegeven per dagblad en per geïllustreerd weekblad van de kwantitatieve inhoudsanalyse. Deze gegevens zijn gebruikt voor het opstellen van de twaalf staafdiagrammen uit Hoofdstuk 3. Appendix C bestaat uit de weergave van de codering van de 153 berichten over lokale rampen per dagblad en per geïllustreerd weekblad. Appendix D en Appendix E zijn tenslotte schematische weergaves van het wel of niet voorkomen van berichtgeving over een lokale ramp in een Nederlands dagblad of Nederlands geïllustreerd weekblad. Als een lokale ramp voorkomt in een Nederlands dagblad of Nederlands geïllustreerd weekblad, dan staat aangegeven waar deze lokale ramp gevonden is in het document. Als van een lokale ramp geen melding gemaakt wordt door een Nederlands dagblad of Nederlands geïllustreerd weekblad, dan staat aangegeven in welk(e) historisch(e) document(en) gezocht is/zijn.

Hoofdstuk 1: Theoretisch kader

1.1 Concepten en theorieën

In deze paragraaf zal allereerst ingegaan worden op de concepten vorm en stijl. Één van de studies waarin deze concepten worden gedefinieerd is het boek *Form, Style and Journalistic Strategies* van Marcel Broersma (ed.) (2007). In dit boek wordt benadrukt dat een helder onderscheid gemaakt kan worden tussen de concepten vorm en stijl. Dit terwijl het lastig is om datgene wat gezegd wordt (de inhoud) en hoe het gezegd wordt (vorm en stijl) van elkaar te onderscheiden, want deze zijn veelal verweven met elkaar in (nieuws)berichten. Een definitie van de concepten vorm en stijl formuleren om beide te kunnen onderscheiden, lijkt Broersma dan ook zinvoller. Hij definieert stijl in de journalistiek als de keuze uit functionele middelen van een taal (Broersma, 2007, p. xiii). Om dit te verduidelijken en om het concept stijl te definiëren haalt Broersma de omschrijving van Allan Bell aan, die stijl als volgt omschrijft: “*A ‘That way’ which could have been chosen instead of ‘this way’ And these different ways of speaking can carry different social meanings*” (Bell in Broersma, 2007). Uit dit citaat blijkt dat stijl en de keuze van woorden een bepaalde sociale betekenis kunnen oproepen.

Om het concept stijl verder te concretiseren, onderscheidt Broersma drie modellen, die terugkomen in zijn studies uit 2007 en 2010. Het eerste model is het *Partisan Model*, waarin een stijl gehanteerd wordt die betogend of beschrijvend van aard is (Broersma, 2007, p. xv; 2010). Door deze stijl te hanteren wil een auteur de lezer iets leren, instructies geven of de lezers overtuigen van bepaalde politieke of sociaal-culturele perspectieven (Broersma, 2007, p. xv; 2010). De naamgeving *Partisan*, wat vertaald in het Nederlands partijdigheid of partijgebondenheid betekent, slaat op de methode die in dit model gehanteerd wordt. Bij deze methode vertellen journalisten hun lezers in hun bericht wat ze moeten weten vanuit het perspectief van een bepaalde politieke partij of sociale beweging (Broersma, 2007, p. xv; 2010). Doordat informatie uit een bericht gecombineerd wordt met het eigen perspectief van de journalist krijgt deze informatie een bepaalde betekenis en is er sprake van reflectie. Hierdoor wordt dit model ook wel aangeduid als de *reflective style*¹.

Het tweede model is vaak aanwezig in kwaliteitskranten en wordt aangeduid als het *Trustee Model* (Broersma, 2007, p. xvi-xvii; 2010). In het Nederlands vertaald betekent *Trustee* beheerder of curator. Als onderdeel van een publiekrechtelijke instantie of als

¹ De term Reflective Style van Broersma is voor de leesbaarheid van deze scriptie aangepast en veranderd in *reflective style*.

(rechts)persoon ziet een beheerder of curator toe op instandhouding van iets (bijvoorbeeld van een waterstaatswerk). Vanwege het feit dat kwaliteitskranten instanties zijn die toezien op de instandhouding van informatievoorziening in een samenleving wordt dit model *Trustee* genoemd. In het model gaat het om het overbrengen van informatie in een betogende stijl. De stijl wordt daarom ook wel als *news style information model*² aangeduid.

Het derde model is het *Market Model*, dat veelal voorkomt in populaire kranten (Broersma, 2007, p. xv-xvi; 2010). Economische drijfveren en marktgerichtheid verklaren de naamgeving van het model en uiten zich in dominantie van een narratieve of verhalende stijl in de berichtgeving van dit model. Doordat het narratieve domineert, wordt dit model ook wel aangeduid als *news style story model*³.

De drie modellen van Broersma uit de vorige alinea geven een definitie van het concept stijl, waarbij niet expliciet ingegaan wordt op stijl als een persoonlijke kwaliteit van een individuele journalist (Broersma, 2007, p. xiii-xiv). Hoewel niemand eraan twijfelt dat sommige journalisten een gevoel voor stijl hebben en een eigen stijl hebben ontwikkeld, wordt in deze thesis vooral de rol die routines en richtlijnen in de journalistiek hebben op de constructie van stijl benadrukt. Routines zijn namelijk de gemeenschappelijk gedeelde professionele waarden van een groep journalisten. Datgene wat inbegrepen of weggelaten wordt in een verhaal wordt volgens Broersma bepaald door routines in de journalistiek (Broersma, 2007, p. xiii). Dit inzicht van Broersma over de rol van routines in de journalistiek op stijl wordt in het boek *The Routledge Companion to News and Journalism* gedeeld door Stuart Allan (2012).

Routines bepalen zo wat journalistiek is. Een voorbeeld hiervan in de journalistiek is het in het boek *Journalistiek in Nederland 1850-2000* van Huub Wijfjes beschreven gebruiken van de *inverted pyramid style of writing* ofwel de omgekeerde nieuwspiramide (Wijfjes, 2004, p. 31). In tegenstelling tot het schrijven van een wetenschappelijk essay of artikel waarbij naar de conclusie toegewerkt wordt, wordt hierbij de conclusie als eerste gepresenteerd en belangrijkste informatie als eerste vermeld. De vragen wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe worden dan beantwoord en hierop volgt eventuele ondersteunende informatie of achtergrondinformatie van het nieuws.

² De term News Style (information model) van Broersma is voor de leesbaarheid van deze scriptie aangepast en veranderd in *news style information model*.

³ De term News Style (story model) van Broersma is voor de leesbaarheid van deze scriptie aangepast en veranderd in *news style story model*.

Routines en richtlijnen in de journalistiek bepalen ook wat nieuws is, want doorgaans wordt onder nieuws informatie verstaan met actuele feiten waar een collectieve belangstelling voor bestaat (Hartley, 1982, p.5-11). Waar in 1926 (midden in het interbellum) in het boek *What is news? A tentative outline* door auteur Gerald Johnson nog geconcludeerd werd dat nieuws in de praktijk datgene is wat in dagbladen staat en niet in geïllustreerde weekbladen is dit inzicht in de loop van de tijd veranderd (Johnson, 1926, p. 98). Inmiddels worden dagbladen namelijk vooral geassocieerd met ‘hard’ nieuws en geïllustreerde weekbladen vooral met ‘soft’ nieuws. De definiëring van ‘hard’ nieuws en ‘soft’ nieuws wordt duidelijk in het artikel van John Nerone. Onder ‘hard’ nieuws verstaat deze auteur berichtgeving over politieke of economische onderwerpen en onder ‘soft’ nieuws verstaat hij berichtgeving over onder andere cultureel nieuws of sportnieuws (Nerone, 2012, p.4). Allan vult Nerone aan door in te gaan op het feit dat door commerciële motieven verschil is tussen routines, die gebruikt worden bij ‘hard’ nieuws en ‘soft’ nieuws (Allan, 2012, p. 132). Zo is bij ‘soft’ nieuws vaker sprake van een goedkope snelle productie en ligt de stijl in de berichten dichter bij de belevingswereld van de consument dan dat het geval is bij ‘hard’ nieuws (Allan, 2012, p. 132). Routines bieden zodoende inzicht in de ideologie die achter het proces van nieuwsgaring, selectie en presentatie van het nieuws ligt (Broersma, 2007, p. xiii).

Het concept vorm heeft betrekking op het in de vorige alinea genoemde presenteren van het nieuws, want een journalist heeft immers vormen nodig om de informatie die verzameld is te kunnen presenteren aan de lezer (Broersma, 2007, p. xxiii). De vorm van een dagblad of geïllustreerd weekblad schept vaak een bepaalde sociale belevingswereld voor de lezers (Broersma, 2007, p. xxiii). In het boek *The Form of News* van Kevin G. Barnhurst en John C. Nerone verwoorden de auteurs dit concept als volgt: “*The form includes the way the medium imagines itself to be and to act*” (Barnhurst & Nerone, 2002). Het concept vorm gaat dus verder dan de gehanteerde lay-out of het design van het medium. Het concept vorm refereert volgens Barnhurst en Nerone ook aan gebruiken voor het plaatsen van illustraties, keuze voor bepaalde genres of voor reportages en andere conventies in de tekst. Een voorbeeld van andere vormconventies in een tekst zijn bijvoorbeeld vermeldingen bij berichten van de naam van de auteur van het bericht.

In het boek *Journalistiek in Nederland* vermeldt Plemp van Duiveland dat de naam veelal anoniem gehouden werd (dit verschijnsel blijkt ook uit de kwantitatieve inhoudsanalyse van Hoofdstuk 3), omdat uitgegaan werd van het ideaal dat een dagblad of geïllustreerd weekblad één geheel moest vormen en niet een opeenstapeling moest zijn van artikelen van

individuele auteurs. De auteurs Barnhurst en Nerone concluderen daarom over vorm dat: “*form is everything a newspaper does to present the look of the news. It provides a newspaper with a ‘visible structure’*” (Barnhurst & Nerone, 2002).

De genoemde auteurs gaan in dit citaat in op de structuur of opbouw van dagbladen, waardoor deze omschrijving eveneens toepasbaar is op geïllustreerde weekbladen. Om het concept vorm verder te kunnen bestuderen voor dagbladen leggen Barnhurst en Nerone de relatie tussen vorm en bredere culturele configuratie ofwel de context van de democratische burgercultuur in met name de Verenigde Staten (Barnhurst & Nerone, 2002). De auteurs maken daarbij onderscheid in vier formaties: *printerly*, *partisan*, *Victorian* en *modern* (Barnhurst & Nerone, 2002), die afhankelijk zijn van periodes en ontwikkelingen van de pers. De *printerly newspapers*, die van invloed waren op de maatschappij tussen 1750 en 1850, combineerden het uiterlijk van een ambachtelijk vervaardigd boek met de republikeinse waarden van de Amerikaanse Revolutie (Barnhurst & Nerone, 2002). De *partisan newspapers*, die van invloed waren op de maatschappij tussen 1780 en 1880, maakten gebruik van een groter formaat en kenden een uitgebreidere verdeling van het werk met bijvoorbeeld redacteurs als leidinggevend van de nieuwsorganisatie (Barnhurst & Nerone, 2002). Ook werden in deze vorm de massapolitiek en de markteconomie met elkaar samengebracht. De *Victorian newspapers*, die van invloed waren op de maatschappij tussen 1837 en 1901, verschenen toen de uitgeverijen de nieuwsindustrie verder ontwikkelden en deze periode kan gezien worden als de overgangperiode naar de *modern newspapers* (Barnhurst & Nerone, 2002). Deze *modern newspapers*, die van invloed waren op de maatschappij tussen 1920 en 2000, zijn gestroomlijnd qua organisatiestructuur en combineren bureaucratische productie met deskundige uitleg van het nieuws in een tijdperk waarin het kapitalisme een monopoliepositie heeft (Barnhurst & Nerone, 2002).

Broersma concretiseert het concept vorm op een andere wijze en analyseert het concept op structuur, design en genre (Broersma, 2007, p. xxiv). Bij structuur wordt de lengte van een nieuwsitem gezien als een indicatie voor de ideologische keuze van de auteur, want hieruit kan het belang dat deze hecht aan het weergeven van het nieuwsitem worden afgeleid (Broersma, 2007, p. xxiv). Ook wordt bij structuur gelet op een lineaire, niet-lineaire of chronologische weergave van de verhaallijn (Broersma, 2007, p. xxiv). Kortom, hier gaat het om de narratieve structuur. Design behelst onder andere: de rangschikking van artikelen, de typografie en het gebruik van grafische elementen (zoals foto's, getekende illustraties, grafieken en de grootte van het aantal artikelen en koppen) (Broersma, 2007, p. xxiv).

Met genres bedoelt Broersma de tekstuele vormen die een verhaal ordenen (Broersma, 2007, p. xxv). Doordat journalisten in bepaalde genres schrijven, raken de lezers bekend met dit genre en verwachten ze dit genre te zien in volgende publicaties. Het gebruik van genres biedt de lezer hulp bij het geven van betekenis aan de tekst. Interviews, nieuwsverhalen of reportages bevatten allen andere conventies die bepalen wat opgenomen of weggelaten wordt in een verhaal. De keuze voor een bepaald genre impliceert hoe een onderwerp gerepresenteerd wordt en vertegenwoordigt daarmee een bepaalde journalistieke stijl (de beschrijving van de drie journalistieke stijlen staat aan het begin van deze paragraaf). Deze manier van Broersma om het concept vorm te bestuderen is beter toepasbaar op Nederlandse bronnen, zoals de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen van deze thesis, dan het onderscheid dat Barnhurst en Nerone maken. Dit komt vooral doordat de gekozen periodisering bij Barnhurst en Nerone afgestemd is op de situatie in de Verenigde Staten. Doordat Broersma een opsomming geeft van concrete elementen waarin het concept vorm uiteenvalt, is het bovendien bruikbaar bij de operationalisering van deze thesis. Een gedeelte van de beschrijving van Broersma over het concept vorm zal daarom overgenomen worden in het codeboek (zie Appendix A).

Bij de concepten stijl en vorm spelen de concepten narratief en frame een rol, want deze zijn van belang voor de vorming en uiting van stijl en vorm in de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen. Het concept narratief wordt onder andere uitgewerkt in de studie *Narrativity: theory and practice* van Philip James Moore Sturgess. Hij omschrijft het concept als volgt: “*Narrativity determines not only the chronology of a novel’s story, but equally every interruption of that chronology and every variation in the mode of representation of that story*” (Sturgess, 1992, p. 22). Het narratief is volgens de auteur dus niet enkel de verhaallijn, maar bevat ook de interrupties daarvan zoals bijvoorbeeld flash-backs of vooruitblikken. Tevens maakt de auteur onderscheid tussen vier verschillende types van een narratief, namelijk het: *dis-ordered narrative*, *narrative of representation*, *metafictional narrative* en *sequential narrative* (Sturgess, 1992, p. 165). Met het *dis-ordered narrative* bedoelt de auteur dat de loop van het verhaal wordt ‘verstoord’ door de verteller, omdat deze iets extra’s wil vertellen over het onderwerp en daarmee een zijpad inslaat. Stel een verhaal gaat over een huis bouwen in de Zaanstreek, dan wordt door de auteur in dit geval bijvoorbeeld uitgeweid over welke soorten isolatiemateriaal er allemaal zijn. Het kan bij het *dis-ordered narrative* ook zo zijn dat zich in het verhaal twee passages bevinden, die niet passen bij de logica of opbouw van het narratief (Sturgess, 1992, p. 166).

Om bij het voorbeeld van een verhaal over een huis bouwen in de Zaanstreek te blijven, zou door de auteur in deze twee passages ineens ingegaan kunnen worden op activiteiten in de Zaanstreek of de geschiedenis van de Zaanstreek. Dit heeft niets te maken met de rest van het verhaal dat gaat over het bouwen van een huis. Met het *narrative of representation* bedoelt de auteur dat het narratief geordend is volgens bepaalde woorden of woordgroepen (een syntagmatische schrijfwijze genaamd in de taalkunde), die steeds terugkomen in het verhaal en zo de structuur van het verhaal bepalen (Sturges, 1992, p. 189). In het voorbeeld van het verhaal over een huis bouwen in de Zaanstreek zou het woord huis duiden op deze vorm van narratief. Dit woord keert in verschillende zinsverbanden terug in het verhaal, waardoor het woord steeds een andere concrete betekenis krijgt (de syntagmatische schrijfwijze). Met het *metafictional narrative* bedoelt de auteur het narratief dat steeds wisselt van structuur, perspectief en opbouw. Dit komt doordat bij dit narratief meestal complexe of omvangrijke onderwerpen worden besproken (Sturges, 1992, p. 236). Een voorbeeld van een onderwerp binnen dit narratief zou een beschrijving van de geschiedenis van de wereld zijn, waarbij beschrijvingen van de geschiedenis van verschillende continenten met elkaar afgewisseld worden. Met het *sequential narrative* bedoelt de auteur dat uit de opeenvolging van passages of alinea's de gedachtegang, die een auteur heeft gehanteerd om een verhaal te construeren, achterhaald kan worden (Sturges, 1992, p. 262). In het verhaal van een huis bouwen in de Zaanstreek zouden passages over de ontwerpfase, de fundering, het skelet en het dak in deze volgorde kunnen staan. De volgorde van deze passages toont de gedachtegang van de auteur, namelijk dat het verhaal in overeenstemming dient te zijn met de volgorde die gehanteerd wordt als een huis gebouwd wordt.

Bij al deze vormen van narratief is de keuze van een frame bepalend voor de uiteindelijke interpretatie van de stijl en vorm van een tekst. Het begrip frame dat bij mediaonderzoek gebruikt wordt, vindt zijn oorsprong in de sociale psychologie. De sociaal psycholoog Frederic Bartlett zou het begrip voor het eerst genoemd hebben in één van zijn studies. De socioloog Erving Goffman heeft het begrip overgenomen en stelde dat een frame: “*verwijst naar een classificatiesysteem, dat de mens houvast biedt bij het duiden, waarnemen, identificeren en labelen van de verschillende gebeurtenissen die wij in ons leven doormaken*” (Goffman, 1974).

Een andere bekende framestudie over het concept is de studie *Framing: Toward clarification of a fractured paradigm* van Robert Entman. Hij definieert het concept als: “*To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text in such a way as to promote a particular problem definition, causal*

interpretation, moral evaluation and/ or treatment recommendations” (Entman, 1993). Bij een frame is sprake van het selecteren en belangrijk maken van bepaalde aspecten van een waargenomen werkelijkheid. Het kan zodoende gezien worden als een ordeningsproces. Entman bespreekt vier verschillende functies van een frame. De eerste functie is volgens hem dat frames problemen definiëren. De tweede functie is dat frames de oorzaak van een probleem diagnosticeren. De derde functie is dat een frame op een morele wijze oordeelt. De vierde en laatste functie is dat frames oplossingen aangeven.

Claes H. de Vreese onderscheidt in zijn artikel *News framing: theory and typology* onderzoek dat gericht is op *issue-specific frames* van onderzoek dat gericht is op *generic frames* (De Vreese, 2005). Onderzoek gericht op *issue-specific frames* legt de nadruk op de chronologie of ontwikkeling van nieuwsitems (De Vreese, 2005). Een voorbeeld hiervan zou een onderzoek zijn naar de ontwikkeling in de nieuwsberichten over het nieuwsitem fraude met paardenvlees. In onderzoek dat gericht is op *generic frames* zijn twee mogelijke richtingen aan te geven. Één richting van onderzoek gaat daarbij in op de aandacht voor de politiek in de media en dan met name rond of tijdens verkiezingen (De Vreese, 2005). De tweede richting van onderzoek binnen *generic frames* is gericht op structurele conventies, die inherent zijn aan de journalistiek (De Vreese, 2005). Een voorbeeld hiervan zou een onderzoek zijn, waarin de in deze paragraaf eerder genoemde *inverted pyramid style of writing* centraal staat.

Op basis van studies naar het concept frame hebben Holli Semetko en Patti Valkenburg een instrument voor de inhoudsanalyse van Nederlandse (nieuws)berichtgeving ontwikkeld. Uiteindelijk hebben deze auteurs samen met De Vreese in 1999 en 2000 (toen zonder De Vreese) studies uitgebracht die gericht waren op *generic frames*. In deze studies werden vijf verschillende (nieuws)frames gevonden in Nederlandse dagbladen, namelijk: het *conflict frame*, het *human interest frame*, het *responsibility frame*, het *economic consequences frame* en het *morality frame* (Semetko & Valkenburg, 2000).

In het *conflict frame* ligt het accent op conflicten tussen individuen, groepen of instituten. In deze vorm van berichtgeving worden vooral woorden gebruikt die te maken hebben met strijd (Semetko & Valkenburg, 2000). De drie vragen die gesteld kunnen worden om vast te stellen of het dit frame betreft, zijn: geeft het bericht een onenigheid tussen partijen, individuen, groepen of landen weer? Uit één partij, individu, groep of land ongenoegen aan de andere partij, individu, groep of land? Wordt in het bericht gerefereerd aan twee of meer kanten van het probleem of issue? (Semetko, Valkenburg & De Vreese, 1999).

In het *human interest frame* wordt een gebeurtenis, onderwerp of probleem vanuit een persoonlijk of emotioneel perspectief beschreven. Het persoonlijk maken van een onderwerp zorgt ervoor dat het nieuws meer verhalend, dramatischer en emotioneler wordt (Semetko & Valkenburg, 2000). Het nieuws wordt dus geframed door de aandacht te vestigen op een individu dat als voorbeeld dient voor een situatie of door emoties te benadrukken. Om vast te stellen of het dit frame betreft, zijn er vier vragen. Deze luiden: benadrukt het bericht hoe individuen en groepen getroffen zijn door een probleem of issue? Geeft het bericht een menselijk voorbeeld of menselijk gezicht aan een probleem of issue? Bevat het bericht gevoelens van verontwaardiging, empathie of bezorgdheid, sympathie of compassie? Bevat het bericht bijvoeglijke naamwoorden die gevoelens van verontwaardiging, empathie of bezorgdheid, sympathie of compassie tonen? (Semetko, Valkenburg & De Vreese, 1999).

In het *responsibility frame* wordt een onderwerp of probleem benaderd door verantwoordelijkheid voor het veroorzaken of oplossen van een probleem toe te kennen aan de overheid, een individu of een groep (Semetko & Valkenburg, 2000). Ook voor het vaststellen van dit frame zijn er vier vragen, die als volgt luiden: wekt het bericht de suggestie dat de regering, een individu of een groep op een bepaald niveau verantwoordelijk gehouden kan worden voor de lokale ramp? Suggereert het bericht dat de regering, een individu of een groep de capaciteit heeft om het leed veroorzaakt door de lokale ramp te verzachten? Wekt het bericht de suggestie dat urgente actie benodigd is bij de betreffende lokale ramp? Bevat het bericht een oplossing of meerdere oplossingen om een soortgelijke lokale ramp in de toekomst te voorkomen? (Semetko, Valkenburg & De Vreese, 1999).

Het *economic consequences frame* heeft betrekking op de economische gevolgen van een gebeurtenis, probleem of onderwerp voor het individu, de groep, een instituut, een regio of een land (Semetko & Valkenburg, 2000). Op de economische gevolgen voor het publiek ligt in dit frame de nadruk. Drie vragen die behoren bij dit frame, luiden: worden de kosten of de hoogte van de kosten genoemd? Wordt in het bericht gerefereerd aan de economische consequenties van het wel of niet nastreven van een aantal maatregelen? Worden financiële verliezen of winsten van nu of voor de toekomst genoemd in het bericht? (Semetko, Valkenburg & De Vreese, 1999).

Het *morality frame* plaatst de gebeurtenis, het probleem of het onderwerp in de context van religieuze grondbeginselen en morele beschrijvingen (Semetko & Valkenburg, 2000). Het onderwerp van een (nieuws)bericht wordt vanuit een religieuze of morele visie bekeken en beschreven. Drie vragen bij dit frame, die zelf bedacht zijn, luiden als volgt: suggereert het bericht morele afkeuring of goedkeuring naar aanleiding van de lokale ramp of de

ondernomen acties na het plaatsvinden van de lokale ramp?, is in het bericht sprake van een zin of zinnen die geënt is/zijn op het geloof of religieuze grondbeginselen? en wordt bij het vermelden of herdenken van de slachtoffers van een lokale ramp in het bericht gebruik gemaakt van religieuze bewoordingen?

In het codeboek zijn bovenstaande omschrijvingen en vragen bij de vijf frames overgenomen en aangepast door deze toe te spitsen op lokale rampen (zie Appendix A). Van deze vijf frames wordt verwacht dat vooral het *morality frame*, vanwege de verzuiling in Nederland tijdens het interbellum, veel gevonden zal worden in de berichten over lokale rampen. Op de invloed die historische ontwikkelingen hadden op vorm en stijl in de eerste decennia van de 20ste eeuw wordt daarom in de volgende paragraaf dieper ingegaan. Veranderingen in vorm en stijl, die specifiek zijn voor de Nederlandse dagbladen *De Telegraaf*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *De Maasbode* en *De Standaard* en voor de Nederlandse geïllustreerde weekbladen *Panorama*, *Het Leven* en *Katholieke Illustratie*, zullen in paragraaf 1.3 aan bod komen.

1.2 Vorm en stijl in de Nederlandse journalistiek in de eerste decennia van de 20ste eeuw

De Nederlandse journalistiek is rond 1900 een volwaardige discipline geworden. Toen kreeg de vervaardiging van papier namelijk een krachtige stimulans door de mechanisering en door de ontdekking van cellulose als grondstof (Jackson, 1885, p. 355-357). Rotatiepersen zorgden voor een flinke toename van de druksnelheid waar vooral de dagbladen van profiteerden (Jackson, 1885, p. 355-357). Zet- en gietmachines brachten een doorbraak teweeg in het opmaken van de tekst (Jackson, 1885, p. 355-357). Machinezetters vervaardigden voortaan loden regels achter het toetsenbord van een zetmachine (Jackson, 1885, p. 355-357). Als gevolg van alle technische ontwikkelingen telde Nederland in 1896 al meer dan zestig dagbladen (Lans & Vuijsje, 2003, p. 95). Ook het afschaffen van de dagbladzegel, een zegelbelasting op alle dagbladen, zorgde in 1869 voor een explosieve toename van het aantal dagbladen dat op de markt verscheen (Broersma, 1999, p. 44). De grootste dagbladen waren *Het Nieuws van den Dag* en *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, die elk een oplage hadden van 36.000 stuks (Lans & Vuijsje, 2003, p. 95). De *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *Algemeen Handelsblad* en *Het Vaderland* waren liberale dagbladen, die gelezen werden door de gegoede burgerij. *Het Nieuws van den Dag* was een populair dagblad voor een breed publiek. De meeste landelijke dagbladen verschenen twee keer per dag; een korte ochtendeditie en een meer uitvoerige avondeditie (Wijfjes, 2004, p. 158). Het verspreidingsgebied van deze

dagbladen was echter nog klein en veelal geconcentreerd rond Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en omstreken (Lans & Vuijsje, 2003, p. 95). *De Telegraaf*, opgericht in 1893, werd na de eeuwwisseling de eerste moderne krant voor heel Nederland (Wolf, 2009, p. 22). Als gevolg van de concurrentie en de wil om zich daarvan te onderscheiden bracht *De Telegraaf* naast traditionele berichtgeving als nieuws, commentaar en achtergronden ook gemengde berichten, feuilletons, sport en vermaak. Andere dagbladen gingen dit voorbeeld in de loop van de tijd volgen. Ook werden meer inkomsten vergaard door de groei van het aantal advertenties en dit maakte dikkere dagbladen mogelijk. Door de toename van concurrentie en het ontstaan van dikkere dagbladen door groeiende advertentie-inkomsten ontstonden nieuwe genres met een bijbehorende eigen vorm en stijl. Een voorbeeld om dit te illustreren, waar in de volgende alinea's op doorgegaan zal worden, is het genre human interest.

In Nederland veranderde tijdens de Eerste Wereldoorlog, vlak voor de onderzoeksperiode 1919-1938 van deze thesis, de stijl van een meer 'beheerst-afhankelijke stijl' naar een 'emotioneel-betrokken stijl' (Broersma, 1999, p. 43). De 'beheerst-afhankelijke stijl' is een stijl waarmee op basis van argumenten nieuws, commentaar, achtergronden of een bepaalde politieke ideologie werd verkondigd (Broersma, 1999, p. 45). De 'emotioneel-betrokken stijl' was een stijl die zich niet richtte op de ratio van de lezer, maar op diens gevoel (Broersma, 1999, p. 46). In deze stijl werd niet op paternalistische wijze leiding gegeven, maar stonden de behoeften van het lezerspubliek centraal en ging het om nieuws waarmee dit publiek zich kon identificeren (Broersma, 1999, p. 46). Met name *De Telegraaf* ging in tegen de traditionele wijze van het brengen van nieuws en hanteerde als eerste de 'emotioneel-betrokken stijl' (Broersma, 1999, p. 43). Dit resulteerde in een persoonlijker en snellere berichtgeving waar andere dagbladen in eerste instantie argwanend naar keken, maar later ook steeds meer toe overgingen (Broersma, 1999, p. 43). Bij deze stijl pasten ook andere onderwerpen dan de politieke onderwerpen, die van oudsher centraal stonden in dagbladen.

Deze ontwikkelingen in de schrijfstijl en thematiek waren de opmaat voor het ontstaan van onder andere het genre human interest (zie ook *human interest frame* van Semetko & Valkenburg in paragraaf 1.1). In haar boek *News and the Human Interest Story* gaat Helen MacGill Hughes in op het concept human interest (Hughes, 1981). Ze beschrijft dat het genre rond 1833 ontstond in de Engelse penny press (Hughes, 1981, p. 7). Bij deze penny press werd enkel aandacht besteed aan politieke onderwerpen als dit een gemeenschappelijk doel diende (Hughes, 1981, p. 7-9). Dit was mogelijk, omdat de penny press financieel onafhankelijk was en daardoor in tegenstelling tot andere pers niet gelieerd was aan een politieke partij (Hughes, 1981, p. 7-9). In plaats van politieke onderwerpen kon aandacht

besteed worden aan bijvoorbeeld roddels of spraakmakende rechtszaken (Hughes, 1981, p. 7-9). Als kenmerken van human interest geeft Hughes aan dat het bericht de nadruk legt op een persoon of een groep personen en dat emoties of bepaalde stemmingen er veelal in aanwezig zijn (Hughes, 1981, p. 105-107). Het brengen van nieuws vanuit de human interest invalshoek stelden lezers meer op prijs dan de weergave van feiten of statistieken en dat werd opgemerkt door de commerciële pers die er hun verkoop door zagen stijgen (Hughes, 1981, p. 105-107). Het succes van deze commerciële pers heeft ertoe bijgedragen dat het genre door de internationale pers en uiteindelijk ook in kwaliteitsdagbladen werd opgenomen. De hele ontwikkeling van penny press, onafhankelijke pers, yellow press, tabloids en de hedendaagse stand in de pers worden in het boek van Hughes uiteengezet (Hughes, 1981, p. 150-255). Aan de hand van de voorpagina's van al deze verschillende soorten dagbladen toont ze de verschillen aan en het is gebleken dat de dagbladen zichzelf steeds opnieuw uitvonden om de concurrentie voor te zijn en lezers aan zich te binden (Hughes, 1981, p.30-32). Met name de voorpagina's van de yellow press en de tabloids "schreeuwden" om gelezen te worden en sensationele en grote koppen werden gebruikt om de aandacht van de lezer op zich te vestigen (Hughes, 1981, p. 217-220).

Waar Hughes ingaat op de ontwikkelingen in met name de Engelse pers wordt door Jan van de Plasse in het boek *Kroniek van de Nederlandse dagbladpers* aangegeven dat ook in Nederland de voorpagina's veranderden om meer aandacht van de lezer te verkrijgen door middel van het gebruik van openingskoppen. De auteur geeft aan dat het wel lang geduurd heeft voordat de Nederlandse dagbladen zich überhaupt aan een openingskop waagden (Van de Plasse, 1999, p. 61). Terwijl de Amerikaanse en Engelse dagbladen reeds in de tweede helft van de negentiende eeuw *streamers* (koppen over de volle breedte van de voorpagina) gebruikten, werd het nieuws in Nederlandse dagbladen sober gepresenteerd (Van de Plasse, 1999, p. 61). Het beperkte zich tot rubriekshoofdjes, die één kolom in beslag namen. Pas tegen de overgang van de negentiende naar de twintigste eeuw begonnen koppen boven de berichten te verschijnen, maar deze waren nog altijd niet breder dan één kolom. Bij hoge uitzondering opende *De Telegraaf* op 2 augustus 1914 met een kop (de kop: 'Duitsland verklaart Rusland den oorlog') die twee kolommen besloeg (Van de Plasse, 1999, p. 61). Het einde van deze oorlog annonceerde dezelfde krant op 11 november 1918 eveneens ingetogen, namelijk met de volgende kop: 'De vijandelijkheden geëindigd' (Van de Plasse, 1999, p. 61). Het duurde tot eind jaren vijftig voordat in de koppen afstand gedaan werd van het formele taalgebruik en een echt losse toon ingezet werd (Van de Plasse, 1999, p. 61). De openingskop ging vanaf toen steeds meer als attractieve blikvanger fungeren en gaf dagbladen de

mogelijkheid om primeurs extra onder de aandacht van de lezer te brengen (Van de Plasse, 1999, p. 62).

In de onderzoeksperiode 1919-1938 zijn met name twee veranderingen van invloed geweest op de vorm en stijl in de Nederlandse journalistiek van die periode. Dit zijn de verzuiling en de opkomst van het beeld ten opzichte van de waarde die gehecht werd aan het geschreven woord. De verzuiling wordt hierbij gedefinieerd als een dynamisch proces, namelijk: *“de vorming van netwerken van verenigingen rond verschillende levensbeschouwelijke kernen die verreweg het grootste deel van het politieke en sociaal-culturele leven doordringen”* (Dane, 1996, p. 15). Vanaf de afschaffing van het dagbladzegel in 1869 uitte deze verzuiling zich in confessionele en ideologisch gebonden pers (Wijgerinck, Lankhorst & Roes, 1989, p. 39). Tot die tijd beoogden de meeste bladen een neutraal standpunt in te nemen (Wijgerinck, Lankhorst & Roes, 1989, p. 39). Tussen de wereldoorlogen in was Nederland dus een verzuild land en dat had zijn weerslag op met name de Nederlandse dagbladen. Tweederde van alle dagbladen, waaronder de meest invloedrijke landelijke dagbladen, had zich verbonden met een kerk, partij of beweging (Lans & Vuijsje, 2003, p. 96). Samen waren deze dagbladen goed voor meer dan de helft van de totale oplage van de Nederlandse pers en bijna de helft van de abonnees. Deze verzuilde dagbladen waren gericht op de wensen en verlangens van de abonnees. Dit vertaalde zich, bij de aan een zuil gebonden dagbladen en geïllustreerde weekbladen, in een geheel eigen kleuring die voor een groot deel werd bepaald door de selectie en duiding van het nieuws (Wijfjes, 2004, p. 150). Katholieke dagbladen en geïllustreerde weekbladen waren voornamelijk geïnteresseerd in gebeurtenissen die gerelateerd waren aan het katholieke leven (zoals bijeenkomsten van katholieke organisaties) en algemene problematiek werd vanuit het katholieke perspectief bekeken en beschreven (Wijfjes, 2004, p. 150). Hetzelfde gold voor de protestantse en socialistische dagbladen en geïllustreerde weekbladen. Dit had tot gevolg dat een lezer weinig tot geen zicht had op gebeurtenissen die prioriteit hadden in de media buiten de eigen zuil (Wijfjes, 2004, p. 150). In eigen kring werd dit gewaardeerd door de lezers, omdat het onder meer de identiteit bevestigde en het de eigen cultuur de ruimte gaf om zich te profileren (Wijfjes, 2004, p. 150-151).

Het opmerkelijke was dat de dagbladen ondanks het inhoudelijke strikte onderscheid dicht bij elkaar gelokaliseerd waren. Twee katholieke landelijke dagbladen werden gemaakt vanuit Utrecht (*De Volkskrant*) en Rotterdam (*De Maasbode*) (Lans & Vuijsje, 2003, p. 96). De meeste andere landelijke dagbladen vestigden zich naast elkaar aan de Amsterdamse Nieuwezijds Voorburgwal (Wijfjes, 2004, p. 19-20). Het antirevolutionaire dagblad *De*

Standaard, met als hoofdredacteur Colijn, zat daar schuin tegenover het katholieke dagblad *De Tijd* (Lans & Vuijsje, 2003, p. 96). Even verderop, aan het Hekelveld, vestigde zich in de jaren dertig het socialistische dagblad *Het Volk*. Ook het machtige Telegraafconcern, dat zich aan de verzuiling onttrok, vestigde zich in 1930 aan de Nieuwezijds Voorburgwal in een door architect Staal ontworpen gebouw dat voorzien was van alle toenmalige moderne gemakken. Dit kon allemaal gebouwd worden doordat het financieel gezien voor de wind ging met *De Telegraaf*. Eind jaren dertig haalde dit dagblad namelijk een oplage van 114.775 (Van de Plasse, 1999, p.137). Alleen *De Courant/Het Nieuws van den Dag* zat daarboven met 259.890 verkochte exemplaren (Van de Plasse, 1999, p. 137).

Naast de verzuiling vond de verandering van de waarde die gehecht werd aan het beeld ten opzichte van het geschreven woord eveneens plaats in de periode 1919-1938. Het geschreven woord had in Nederland altijd veel aanzien genoten en er zijn drie redenen te geven waardoor hier een gunstig literair klimaat heerste (Lans & Vuijsje, 2003, p. 95-96). Ten eerste, lag in Nederland het alfabetiseringsniveau van oudsher vrij hoog, want de staat steunde het protestantisme dat de nadruk legde op het kunnen lezen van de Bijbel. Ook de handel, scheepvaart en welvaart van de zeventiende eeuw zorgden ervoor dat Nederland behoorde tot één van de landen met het hoogste alfabetiseringsniveau. In de eerste decennia van de 20ste eeuw kon verreweg het grootste deel van de bevolking het Algemeen Beschaafd Nederlands (ABN) dan ook lezen en schrijven. Ten tweede, was de bevolking doordrongen van de vooruitgang die verkregen kon worden door geletterd te zijn om daarmee als volwaardig burger mee te kunnen tellen. Ten derde, werd lezen geassocieerd met ontspanning en huiselijkheid. Dit gold met name voor de geïllustreerde weekbladen waar het hele gezin zich rond verzamelde. Zondagmiddag was voor het gezin het moment waarop gelezen werd (Dane, 1996, p. 7). Vader, het hoofd van het gezin, las bij het gezamenlijk lezen van een geïllustreerd weekblad meestal voor (Dane, 1996, p.7). Één van de eerste geïllustreerde weekbladen, de *Katholieke Illustratie*, werd opgericht in 1867 en was de zondagslectuur voor het katholieke deel van de Nederlandse bevolking (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 36). *Eigen Haard* (opgericht in 1875) en *De Spiegel* (opgericht in 1906) waren protestants-christelijke lectuur. De illustraties waren in het begin vooral zwaar symbolische zedenprenten en gravures van historische gebeurtenissen. Vooral de *Katholieke Illustratie* blonk uit in pretentieloze kiekjes en plaatjes waaruit (onder de noemer *Het rijke roomsche leven*) een geur van wierook en wijwater omhoog steeg (Wijfjes, 2004, p. 165). Dit veranderde toen de toepassingsmogelijkheden van celluloid als drager van foto- en filmopnamen werden ontdekt (Lans & Vuijsje, 2003, p. 96-97). Nieuwe reproductietechnieken, zoals rastertechniek en

kleurendruk, maakten het mogelijk om foto's moeiteloos te vermenigvuldigen in allerlei soorten drukwerk. Het succes van de geïllustreerde weekbladen liep als het ware parallel met de ontwikkeling van de grafische industrie, want een nieuw meer journalistiek soort geïllustreerde weekbladen kon dankzij deze technologische ontwikkelingen verschijnen (Van den Berg, 2003, p. 12-13).

De Wereldkroniek (opgericht in 1894), *Het Leven* (opgericht in 1906) en *Panorama* (opgericht in 1913) doorbraken als geen ander medium de beslotenheid van de Nederlandse huiskamers (Lans & Vuijsje, 2003, p. 97). Deze geïllustreerde weekbladen waren rijk aan foto's en boden de lezer zodoende een venster op de buitenwereld. *Het Leven* ging daarin het verst en claimde dat 'geen kiekenswaardig moment ons ontgaat'. Zo legden *paparazzi* van dit geïllustreerde weekblad bijvoorbeeld iedere stap van de in 1918 naar Nederland gevluchte Wilhelm II op foto's vast (Wijfjes, 2004, p. 167). Populair onder de lezers van dit geïllustreerde weekblad was ook het badnummer dat elke zomer in *Het Leven* verscheen. Het was gevuld met strandfoto's van 'dames in onvoldoende kledij', zoals het in de confessionele pers werd uitgedrukt. In 1912 werd het badnummer nog een keer door de politie in beslag genomen, omdat het als te aanstootgevend werd bevonden. *De Spiegel* schreef daarover het volgende: "wat moet er van een volk worden, waarvan de dochters toestemming geven om zóó afgebeeld te worden" (Lans & Vuijsje, 2003, p. 97)? Toch konden de christelijke geïllustreerde weekbladen niet helemaal achterblijven. De redactie van de *Katholieke Illustratie*, die bij voorkeur natuuroptnamen en foto's of afbeeldingen 'uit het rijke Roomsche leven' plaatste, verontschuldigde zich herhaaldelijk bij de lezers dat ze helaas met de tijd mee moest gaan en ook actueel moest zijn.

In de dagbladen is de verschuiving van enkel het geschreven woord naar beeld te zien doordat *De Telegraaf* in de jaren twintig met een zekere regelmaat strips begon te plaatsen. Vanaf 23 augustus 1921 had *De Telegraaf* een strip uit de *London Evening News* overgenomen over Jopie Slim en Dikkie Bigmans (Van de Plasse, 1999, p. 46). In datzelfde jaar begon in het *Rotterdamsch Dagblad* de eerste dagstrip van Nederlandse makelarij, genaamd Yoebje en Achmed, getekend door Henk Backer. Al gauw hield iedere zichzelf respecterende krant er een eigen strip op na. In de protestantse *De Standaard* stond de strip de Soete Suikerbol, in de katholieke *Volkskrant* konden de avonturen van Pa Pinkelman gevolgd worden, in het liberale *Algemeen Handelsblad* stond de strip Bruintje Beer en in het socialistische dagblad *Het Volk* was van 1922 tot en met 1937 de strip over Bulletje en Boonestaak opgenomen (Lans & Vuijsje, 2003, p. 104-105). Waar *De Telegraaf* al vanaf 12 juli 1921 een fotopagina in het dagblad opgenomen had, kwamen de andere dagbladen daar

relatief gezien wat later mee (Wijfjes, 2004, p. 163). Zo verscheen in de *Volkskrant* pas vanaf 8 maart 1924 een fotopagina (Van de Plasse, 1999, p. 48). Uiteindelijk verschenen wel in alle Nederlandse dagbladen foto's of afbeeldingen bij de (nieuws)berichten.

Uit bovenstaande alinea blijkt dat in het interbellum de modernisering van het mediaveld dus niet bepaald aan Nederland voorbij ging (Wijfjes, 2004, p. 178). De journalistiek liet eenzelfde dynamiek zien als in het buitenland (Wijfjes, 2004, p. 178). Het grote verschil met het buitenland was dat de dynamiek tegelijkertijd werd getemperd of geleid door politieke en maatschappelijke structuren (Wijfjes, 2004, p. 178). Journalisten werden tamelijk beperkt door de zuil waaraan ze gebonden waren en als ze dit wilden vermijden dan waren ze gedwongen zich aan te sluiten bij zichzelf 'neutraal' noemende media, zoals bijvoorbeeld *De Telegraaf* (Wijfjes, 2004, p. 178).

1.3 Nederlandse dagbladen en Nederlandse geïllustreerde weekbladen uit de eerste decennia van de 20ste eeuw

Het dagblad *De Telegraaf* verscheen op 1 januari 1893 voor het eerst en werd opgericht door jonkheer Henry Tindal (Wolf, 2009, p. 22). Naast het oprichten van *De Telegraaf* begon Tindal ook het kopblad *De Courant* (Wolf, 2009, p. 24). Zowel de naam als de lay-out van *De Telegraaf* had Tindal afgekeken van het meest vooruitstrevende dagblad van de Engelse pers, namelijk *The Daily Telegraph* (Wolf, 2009, p. 26). In dit dagblad werd als eerste het zogenoemde *penny-journalism* toegepast, geënt op de stijl van de goedkope massadagbladen die rond 1840 in de Verenigde Staten ontstonden (Wolf, 2009, p. 26). Het *penny-journalism* is dus geënt op de stijl van de in paragraaf 1.1 genoemde *Victorian newspapers* (Barnhurst & Nerone, 2002). Al vanaf het begin overtrof *The Daily Telegraph* de concurrentie in snelheid, leesbaarheid en populariteit (Wolf, 2009, p. 26). Dit Londense rolmodel was wat Tindal voor ogen had voor Nederland met *De Telegraaf* (Wolf, 2009, p. 26). Toch was *De Telegraaf* in de beginjaren in vergelijking met de Angelsaksische en Franse nieuwsbladen qua opmaak, vorm en inhoud een ingetogen dagblad (Wolf, 2009, p. 34). Ook onderscheidde het dagblad zich in eerste instantie inhoudelijk nauwelijks van de Nederlandse concurrentie. De rubrieksindeling was gelijk aan die van andere Nederlandse dagbladen (Wolf, 2009, p. 34). Dat hield in dat een hoofdredactioneel commentaar het dagblad opende en dat dit gevolgd werd door de rubrieken 'Buitenland' en 'Binnenland' (Wolf, 2009, p. 34).

Terwijl voor de vorm en inhoud slechts betrekkelijk kleine verschillen aan te wijzen waren ten opzichte van de concurrentie onderscheidde het dagblad zich al vanaf het begin in de journalistieke stijl die gehanteerd werd (Wolf, 2009, p. 35). Hoewel in het dagblad ook

ellenlange woordelijke verslagen over allerlei bijeenkomsten werden opgenomen, kenmerkten de berichten uit het dagblad zich door een levendige schrijfstijl en veel gevoel voor drama (de ‘emotioneel-betrokken stijl’ van Broersma, zoals beschreven in paragraaf 1.2) (Wolf, 2009, p. 35). Dat kwam onder meer doordat de Telegraafverslaggever vaker op straat te vinden was dan achter zijn bureau (Wolf, 2009, p. 35). In de zoektocht naar nieuws bevond deze zich bij voorkeur onder de mensen en probeerde hij het nieuws vervolgens direct in een verslag op te schrijven (Wolf, 2009, p. 35).

Tindal stierf in 1902 en liet een dagblad na dat een indrukwekkende groei had doorgemaakt in het aantal pagina's, advertentie-inkomsten en de oplagecijfers waren verdubbeld (Wolf, 2009, p. 58). Na de dood van Tindal werd *De Telegraaf* samen met *De Courant* opgekocht door drukker Hendrikus Marinus Cornelis Holdert (Wolf, 2009, p. 66). Binnen twintig jaar na Holderts aantreden begon *De Telegraaf* in de periode van het interbellum (de onderzoeksperiode 1919-1938 van deze thesis) het ideaal van een massakrant te ontwikkelen (Wolf, 2009, p. 170).

Voor *De Telegraaf* gold dat het dagblad de positie wist te versterken door steeds vrijwel als eerste in Nederland nieuwe dingen te introduceren, die aansloegen bij de lezers. Vooral 1921 was een goed jaar voor het dagblad. Waar een jaarlijkse aanwas van enkele duizenden abonnees tot dusver het hoogst haalbare was geweest, schoot de oplage in 1921 omhoog van 38.530 naar 70.103 edities (Wolf, 2009, p. 170). Het dagblad kon zich door deze financiële onafhankelijkheid en door voldoende abonnees in het interbellum als enige dagblad onttrekken aan de verzuiling (zie paragraaf 1.2). Bovendien was het dagblad populair door de inbreng van de visuele journalistiek in het dagblad (Wolf, 2009, p. 190). Voorbeelden daarvan zijn de fotopagina die vanaf 12 juli 1921 dagelijks in het dagblad werd afgedrukt en een dagelijkse strip (zie paragraaf 1.2) (Wolf, 2009, p. 170). Daarnaast bracht *De Telegraaf* innovaties, die afgekeken waren van de Angelsaksische media, zoals bijvoorbeeld: headlines over meer dan één kolom, inhoudsregels en kleine advertenties (Wolf, 2009, p. 190). Het succes zorgde ervoor dat in 1930 van een donker straatje (de Sint Nicolaasstraat) in Amsterdam verhuisd kon worden naar een peperduur door architect Staal ontworpen pand aan de Nieuwezijds Voorburgwal.

Het gaat te ver om vanaf het interbellum tot aan het heden de verdere ontwikkelingen en veranderingen in vorm en stijl uiteen te zetten, maar het dagblad ging in de loop van de jaren door op de ‘emotioneel-betrokken stijl’ en is steeds sensationeler geworden in lay-out en inhoud. De formule die Tindal had bedacht en die Holdert verder uitwerkte, is nog steeds

succesvol en *De Telegraaf* is ook in het heden een veelgelezen dagblad in Nederland (Wolf, 2009, p. 472).

Het dagblad *Nieuwe Rotterdamsche Courant* werd op 12 of 13 augustus 1843 opgericht onder de naam *Rotterdamsch staats-, handels-, nieuws- en advertentieblad* (Van Manen, 1944, p.25). Op 1 januari 1844 werd overgegaan tot de naam *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (NRC) die eerst drie maal per week verscheen (op maandag, woensdag en vrijdag), maar al gauw een dagblad werd (Van Manen, 1944, p.25; Van de Plasse, 1999, p. 17). De oprichter van dit dagblad was Henricus Nijgh (Van Manen, 1944, p. 25). Vlak voor het interbellum, in 1918, werd de naamloze vennootschap *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* opgericht, waardoor onder andere de onafhankelijkheid van de hoofdredacteur statutair werd vastgelegd (Van de Plasse, p.40). Deze naamloze vennootschap nam in 1922 de *Nieuwe Courant* over, in 1924 *Het Vaderland* en in 1933 *Het Dagblad van Rotterdam* (Van de Plasse, p. 44 en 55).

Net als het *Algemeen Handelsblad* was de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* van liberale signatuur (Van de Plasse, 31). De opmaak van de krant was echter wat behoudender dan die van het *Algemeen Handelsblad*. Een vergelijking van de voorpagina's wees uit dat pas in 1927 voor het eerst een foto werd afgedrukt (Van de Plasse, 49). Dit betrof een foto van een in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* lezende koningin Emma (Van de Plasse, 1999, p.49). Het duurde tot 1932 voor een kop over twee kolommen werd gezet, tot 1934 voor de eerste visuele weergave van informatie op de voorpagina verscheen en tot 1938 voor nieuwsfoto's op de voorpagina verschenen (Van de Plasse, 1999, p. 54, 55 en 58). Deze elementen waren allemaal al eerder in het *Algemeen Handelsblad* geïntroduceerd. Alleen met het vanaf 1919 vermelden van de naam van de hoofdredacteur onder de titelkop liep de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* drie jaar voor op het *Algemeen Handelsblad* (Van de Plasse, 1999, p. 44 en 45). De namen van redacteurs waren, net zoals in het boek *Journalistiek in Nederland* beschreven wordt (zie paragraaf 1.1), anoniem bij de artikelen (Duiveland, 1924).

Het dagblad kende tijdens het interbellum een geleidelijke groei van het aantal abonnees. Zo groeide het aantal van 35.000 abonnees in 1937 naar 36.599 abonnees, wat het dagblad qua aantal abonnees het vijfde dagblad van Nederland maakte (Van de Plasse, 1999, p. 138). Het dagblad bestond tot 1970, waarna het met het *Algemeen Handelsblad* fuseerde tot *NRC Handelsblad* (Van de Plasse, 1999, p. 94).

De Maasbode werd opgericht in 1868 als weekblad, maar werd vanaf 1885 in Rotterdam als landelijk katholiek dagblad gedrukt (Vermeulen, 1994, p. 34 en p.46). De eerste hoofdredacteur was J.W. Thompson, die opgevolgd werd door zijn zoon M.A. Thompson. Deze zoon was een vertegenwoordiger van het katholieke integralisme (Vermeulen, 1994, p. 72). Dit was een reactionaire stroming onder katholieken in het begin van de 20ste eeuw, waarin vastgehouden werd aan kerkelijke tradities. Met zijn overtuiging drukte de hoofdredacteur tot 1913 zijn stempel op de inhoud van *De Maasbode*. Naast de beide Thompsons waren de belangrijkste hoofdredacteurs: Nicolaas van Reijssen, Henri Kuijpers en Jan Witlox (Vermeulen, 1994, p. 100-106).

Voor 1900 had *De Maasbode* in vorm en stijl al wat veranderingen ondergaan. Dankzij het wegvallen van het dagbladzegel in 1869 kon het dagblad flink uitbreiden. Op 25 december 1886 werd het logo aangepast door de korte dikke letters te veranderen in dunnere letters (Vermeulen, 1994, p. 98). Kort nadat de *NV De Courant de Maasbode* was opgericht, veranderde op 8 maart 1887 de vormgeving opnieuw (Vermeulen, 1994, p. 98). Het logo scheen toch niet te bevallen, want de dunnere letters werden weer vervangen door stevige vette exemplaren (Vermeulen, 1994, p. 98). Ook ging het dagblad over op een ander lettertype en werd het formaat van vier naar vijf kolommen vergroot (Vermeulen, 1994, p. 98). Deze vormveranderingen waren op gebied van design (zie paragraaf 1.1), maar hadden gevolgen voor vormveranderingen op gebied van genre (Broersma, 2007, p. xxiv). Met deze vormveranderingen werden namelijk rubrieken in *De Maasbode* geïntroduceerd met andere genres, zoals: ‘Ditjes en Datjes’, ‘Brieven uit...’ en ‘Buitenland. Politiek Overzicht’ (Vermeulen, 1994, p. 99). In 1896 daalde de abonnementsprijs van f 3,25 naar f 1,50 per kwartaal voor het gehele land (Vermeulen, 1994, p. 99). Dit was ingegeven door de paus, die wilde dat ook de lagere standen het dagblad konden lezen (Vermeulen, 1994, p. 99). Een laatste verandering voor 1900 was dat *De Maasbode* op 13 mei 1898 als communicatiemiddel een telefoon in gebruik nam en het telefoonnummer daarvan vermeldde aan de lezers (Vermeulen, 1994, p. 99).

Vanaf 1900 was sprake van een flinke uitbreiding van zowel de redactie als van het dagblad. Dit resulteerde in 1907 in het verschijnen van een ochtend- en avondeditie. Het jaar erna, 1908, was met name voor de stijl van *De Maasbode* één van de belangrijkste in de geschiedenis van het dagblad. Het ideologische strijdblad met matige, vaak gekleurde berichtgeving van de Thompsons veranderde (Vermeulen, 1994, p. 99). Het werd een modern nieuwsblad met uitgebreidere berichtgeving en aandacht voor steeds meer onderwerpen, maar met de nadruk op handel en economie (Vermeulen, 1994, p. 99-100). De scheiding tussen

nieuws en opinie werd duidelijker en er kwam meer ruimte voor verstrooiing en amusement (Vermeulen, 1994, p. 99-100). Aan de vorm veranderde in 1908 het logo dat met nog bredere en stevige letters werd vormgegeven (Vermeulen, 1994, p. 100). Tevens werd het door een tweede rotatiepers mogelijk om op een nog groter formaat te drukken, waardoor het aantal kolommen van vijf naar zes ging (Vermeulen, 1994, p. 100). Het aantal pagina's van *De Maasbode* groeide in de loop van de tijd van vier naar twaalf pagina's (Vermeulen, 1994, p. 100). Het dagblad werd daarmee voor het katholieke deel van de Nederlandse bevolking een onmisbaar onderdeel van het sociale leven, omdat het in die tijd nog de enige verbinding vormde met de snel veranderende buitenwereld (Vermeulen, 1994, p. 99).

Tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog zette het verzuilingsproces zich verder voort (Vermeulen, 1994, p. 132). *De Maasbode* bleef binnen dit zuilenstelsel opereren. Via de katholieke zuil was *De Maasbode* met één of meer van de eigen organisaties op een formele of informele manier verbonden (Vermeulen, 1994, p. 132). *De Maasbode* deed mee aan de politieke en staatkundige opinievorming, maar bleef betrekkelijk onafhankelijk van partijpolitiek (Vermeulen, 1994, p. 132). Het interbellum kende voor het dagblad geen grote wijzigingen in vorm en stijl (Vermeulen, 1994, p. 134). Voor het dagblad brak een periode van gestage zakelijke en journalistieke groei aan, die in de jaren dertig zijn top bereikte (Vermeulen, 1994, p. 134). Wel had het dagblad, net als alle concurrenten, last van de economische depressie van de jaren dertig door teruglopende advertentie-inkomsten (Vermeulen, 1994, p. 209-210).

Tot de Tweede Wereldoorlog bleef *De Maasbode* het belangrijkste katholieke dagblad met een groeiend aantal abonnees van 48.000 naar 51.631 in de periode van 1937 tot en met 1939 (Van de Plasse, 1999, p. 138). Daarna ging het door ontzuiling en verlies van abonnees zo slecht dat het dagblad weer een weekblad werd dat al gauw opging in weekblad *De Tijd* (Vermeulen, 1994, p. 371). *De Tijd* fuseerde in 1990 met de *Haagse Post* en werd opgenomen in het licht-progressieve opinieweekblad *HP/De Tijd* (Vermeulen, 1994, p. 379-381).

Dagblad *De Standaard* werd in 1872 opgericht door Abraham Kuyper (Rogier & De Rooy, 1953, p. 177). Deze oprichter en eerste hoofdredacteur was de leider van de Anti-Revolutionaire Partij (ARP). Kuyper was voorstander van het geleidelijk invoeren van veranderingen en behoorde voor wat betreft zijn geloofsovertuiging tot de orthodoxe vleugel van het protestants-christelijke geloof. Onder zijn leiding werden de gereformeerden invloedrijk in de politiek en in de Hervormde Kerk. Dit had zijn weerslag op de inhoud van

De Standaard, dat een gereformeerd christelijk dagblad met een antirevolutionaire inslag werd.

Het dagblad veranderde in de loop van de jaren nauwelijks qua vorm en stijl. Het enige opvallende was de *driestar* als merkteken boven de vaak rechtlijnige commentaren van Kuyper (Rogier & De Rooy, 1953, p. 177). In 1920 werd het hoofdredacteurschap overgenomen door Hendrikus Colijn (Rogier & De Rooy, 1953, p. 177). Ook volgde Colijn hem op als leider van de ARP. Voor *De Standaard* behield hij dezelfde vorm en stijl als zijn voorganger Kuyper. *De Standaard* was erg nationaal georiënteerd en concentreerde zich vooral op gebeurtenissen, die zich in Nederland afspeelden. Aan het Bijbelvers Romeinen 13:1, waarin staat dat een overheid gehoorzaamd dient te worden, werd bij het christelijke dagblad grote waarde gehecht (Rogier & De Rooy, 1953, p. 177). Dat bleek te meer toen *De Standaard* onder de Duitse bezetting in de Tweede Wereldoorlog een neutrale houding probeerde in te nemen (Rogier & De Rooy, 1953, p. 177). Toch redde *De Standaard* het einde van de oorlog niet, want in 1944 werd het dagblad wegens papierschaarste verboden (Rogier & De Rooy, 1953, p. 177). Na de oorlog is het dagblad niet meer teruggekeerd.

Het katholieke geïllustreerde weekblad *Panorama* verscheen vanaf 2 juli 1913 (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). De technische ontwikkelingen van een nieuw drukprocedé rond 1900, waarbij in Duitsland rasterdiepdruk (ofwel de koperdiepdruk) werd uitgevonden, speelden daarbij een belangrijke rol. Dit maakte de directeur van A.W. Sijthoff's Uitgevers-Mij. zo enthousiast dat hij de vinding in Nederland wilde introduceren. De nieuwe, goedkope en snellere manier om foto's af te drukken wachtte als het ware op ondersteunende teksten en een weekblad om zich te kunnen presenteren (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). De eerste hoofdredacteurs waren J.A.M. Douwes en W.N. Stuifbergen (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). Vanaf het begin stelde de redactie: “*Wat de inhoud betreft zal naar grootte verscheidenheid worden gestreefd. De wereldgebeurtenissen zullen worden uitgebeeld. Populaire wetenschap, sport, kunst, modes zullen hun deel krijgen. Volwassenen en kinderen zullen iets van hun gading vinden. En het streven naar actualiteit zal, bij strikte godsdienstige en staatkundige onzijdigheid nooit ontaarden in een zucht naar het sensationele*” (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). Om dit streven te behalen, bestond *Panorama* uit de rubrieken: ‘Uit het Buitenland’, ‘Onze Dames-Rubriek’, ‘Humor’, ‘Voor de Jeugd’, ‘Feiten in Beeld’, ‘Parijsch Modeleven’, ‘Uit het volle leven’, ‘Hoogachtend’, ‘Foutje? Wat leuk!’ en ‘Wereld in Beeld’ (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58).

Tijdens de Eerste Wereldoorlog verscheen *Panorama* als eerste geïllustreerde

weekblad tijdelijk twee keer per week (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). De redactie was van mening dat lezers snel geïnformeerd wilden worden door ‘onze geïllustreerde kroniek der wereldgebeurtenissen’ (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). Dat bleek ook zo te zijn, want de oplage steeg met duizenden (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). Wel waren tijdens de Eerste Wereldoorlog en vooral na 1917 de kwaliteit van papier en reproducties minder als gevolg van de door de oorlog veroorzaakte papierschaarste en hoge drukkosten (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348).

In het interbellum nam het geïllustreerde weekblad weer de oorspronkelijke vorm en stijl aan. Zo was *Panorama* gedrukt in koperdiepdruk in bruin en wit op een mooie kwaliteit papier (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348). Op de cover stond een kopvignet en een grote foto. Begin jaren dertig werd de omslagfoto vervangen door een zwart en wit illustratie en eind jaren dertig kreeg het blad een gekleurde plaat op de cover (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348). Het ontwerp op de cover en het kopvignet veranderden regelmatig. Het blad kenmerkte zich daarnaast doordat het rijk geïllustreerd was met foto's, tekeningen en vignetten (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348). De bijdragen begonnen steeds op een nieuwe pagina onder een kop of vignet. De lay-out werd voornamelijk bepaald door het illustratiemateriaal; de losse foto's met onderschrift stonden tussen de tekst en de fotopagina's waren uitbundig versierd met vignetten en sierlijnen (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348). De bijschriften van foto's op de fotopagina's stonden doorgaans bij elkaar in een kader. Naast vierkante foto's werden ook ronde en ovale foto's geplaatst (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348). In januari 1929 werd *Panorama* overgenomen door het in Haarlem gevestigde *De Spaarnestad* (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). Vanaf deze overname werd in *Panorama* een aantal regionale geïllustreerde bladen opgenomen, zoals: *Ons Land*, *Groot Rotterdam*, *Ons Zeeland* en *Ons Amsterdam* (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). Daarmee steeg het aantal pagina's van 32 naar 48 (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). De wisseling van uitgever had ook effect op het uiterlijk van het geïllustreerde weekblad, want in de jaren dertig werd de lay-out weer wat zakelijker (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348). De sierranden en vignetten verdwenen en foto's stonden weer onder elkaar, voorzien van een bijschrift (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 348). Één van de staffotografen van *De Spaarnestad* was Wiel van der Randen en hij maakte meerdere keren foto's bij berichten over onder andere lokale rampen voor zowel *Libelle*, *Panorama* als de *Katholieke Illustratie* (Troost & Koomen, 2006, p.8). Zijn manier van fotograferen was voor die tijd modern te noemen met dynamische perspectieven en kadrering, close-ups, het a-centrisch positioneren van handeling en een sterk vormgerichte benadering van onderwerpen (Troost & Koomen,

2006, p.8). De gekozen stijl van fotograferen had zijn weerslag op de perceptie van het publiek en mede daarom bleef *Panorama* tot 1941 nagenoeg ongewijzigd (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58).

Tijdens de Tweede Wereldoorlog kampte de uitgever met papierschaarste en verminderde het aantal pagina's (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). De tekst werd klein gedrukt om de vermindering van het aantal pagina's op te vangen (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58). Na de Tweede Wereldoorlog werden ontwikkelingen en veranderingen ingezet waar uiteindelijk de hedendaagse versie uit voortgekomen is. *Panorama* wordt nu uitgegeven door het Finse *Sanoma*. Vaak prijkt op de omslag een rondborstige dame en de nadruk ligt inhoudelijk op: actualiteit, seks, sport, misdaad en andere sensatie. Daarmee is gebroken met de laatste regel, die de redactie zichzelf in 1913 stelde, dat de inhoud en beschrijving van de actualiteit nooit zou ontaarden in 'een zucht naar het sensationele' (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 58).

Het geïllustreerde weekblad *Het Leven* werd in 1906 opgericht door uitgeverij Schwarz & Co en de eerste hoofdredacteur was N.H. Wolf. Uit zijn eerste hoofdredactionele commentaar bleek dat hij een 'neutraal, onafhankelijk blad' op wilde richten met 'goed gedrukte' illustraties, dat zich kon meten met de 'buitenlandse week-illustratiën' (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 52). De inspiratiebron lag dus in het buitenland. De fotoreportages in de Amerikaanse en Engelse geïllustreerde pers waren doorgaans inderdaad niet alleen van hogere fototechnische kwaliteit, maar waren ook sensationeler dan de Nederlandse geïllustreerde weekbladen (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 52). De belofte die deze hoofdredacteur maakte in het eerste nummer, zou vooral in de latere jaargangen gestalte krijgen. In de eerste jaargangen was daarvan nog geen sprake, want serieus ogende artikelen (alle uiteraard met bijbehorende foto's of gravures) over cultuur, wetenschap, politici of koningshuizen vulden het geïllustreerde weekblad (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 52). Ook ontbraken de feuilletons en de min of meer vaste rubrieken met een lichtere toon. Behalve humoristische stukjes ('Het leven in karikatuur' van L.J. Jordaen) werd geschreven over onderwerpen als: het uitgaansleven, medische kwesties, militaria en techniek (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 52). Bijbehorende rubrieken waar *Het Leven* onder andere uit bestond, waren: 'Voor onze dames', 'Van het Variété', 'Bioscopy', 'Medische Causerie', 'Uit de hoofdstad', 'Uit onze kranten' en 'Kleine leventjes' (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 52).

Voor ieder viel dus wel wat te lezen in *Het Leven*, dat in de loop van de tijd een steeds sensationelere inhoud kreeg. Zo kregen gruwelijke moordzaken, schokkende zedenschandalen

en pikante fotoseries van vrouwen in lange badjurken (het jaarlijkse ‘badnummer’) een steeds prominentere plek (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 288). Deze inhoud wordt getypeerd als ‘soft’ nieuws (zie paragraaf 1.1), waarbij de inhoud dichtbij de belevingswereld van de lezers ligt (Allan, 2012, p. 132). Het populairste onderdeel van *Het Leven* was een stripje van zes plaatjes, waarin op satirische wijze commentaar werd geleverd op de actualiteit door L.J. Jordaan (De Vries, 1978, p. 5). De vorm en stijl veranderden mee met deze inhoudelijke ontwikkelingen en opmaat naar steeds sensationelere onderwerpen. Van oudsher had het geïllustreerde weekblad een omslag van gekleurd karton en was gedrukt in zwart en wit (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 287). De omvang was acht en later zestien pagina’s op ‘een chromo in een kleur gedrukt’ (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 287). De resterende pagina’s waren gedrukt op eenvoudig papier en het weekblad was altijd rijk geïllustreerd (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 287). Bijdragen stonden onder elkaar in de kolommen, gescheiden door lijnen en kopjes, maar losse foto’s stonden tussen de tekst (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 287).

Om steeds met verrassende foto’s of berichten te komen, stonden verslaggevers en fotografen van *Het Leven* bekend om hun gedurfde manier van nieuwsgaring. Voor berichten kwamen ze in Amsterdamse armoedewijken, achter de coulissen van de toneelwereld, in de loopgraven van de Eerste Wereldoorlog en aan boord van de eerste zeppelins. Ook kwamen er berichten tot stand, doordat de medewerkers van *Het Leven* ‘undercover’ gingen (bijvoorbeeld vermomd als draaiorgelspeler of zwerver) (De Vries, 1978, p. 6). Deze werkwijze leverde het geïllustreerde weekblad steeds primeurs op en werkte de steeds lossere schrijfstijl en het leveren van actuele foto’s in de hand.

De lezers van *Het Leven* bleven enthousiast, maar toch kwam vroegtijdig een einde aan het geïllustreerde weekblad toen de Duitsers in 1942 een verschijningsverbod oplegden (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 288). Na de oorlog verscheen het geïllustreerde weekblad niet meer (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 288).

Het geïllustreerde weekblad *Katholieke Illustratie* verscheen wekelijks vanaf 1867 en was opgericht door Henri Bogaerts uit ’s-Hertogenbosch (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 36). De eerste hoofdredacteurs waren H.A. Banning en J.W. Thompson (Jentjes, 1995, p. 36). Vanaf 1910 verscheen het wekelijks en werd gedrukt door *Maatschappij De Katholieke Illustratie*, die gevestigd was in ’s-Hertogenbosch (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 36). De *Katholieke Illustratie* zou in de originele vorm en stijl langer bestaan dan de concurrentie, namelijk ruim honderd jaar (Hottinga, 2000, p. 7). *Panorama* bestaat sinds dit

jaar ook honderd jaar, maar is geheel veranderd van vorm en stijl (zie beschrijving *Panorama* in paragraaf 1.3).

Toch heeft ook de *Katholieke Illustratie* wijzigingen ondergaan qua vorm en stijl. Aanvankelijk was het blad zwart en wit en rijk geïllustreerd met een kopvignet, gravures, platen, foto's en versierde beginletters (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Ook stond eerst een inhoudsopgave op de voorpagina, waren de bladzijdes omkaderd, de kolommen gescheiden door een lijn en waren de bijdragen onder elkaar gepositioneerd in kolommen die gescheiden werden door lijnen en koppen (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Met ingang van de vijftigste jaargang uit 1916 werd de *Katholieke Illustratie* uitgevoerd in koperdiepdruk (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). De nummers werden toen afwisselend in zwart en wit of bruin en wit gedrukt, maar later enkel in zwart en wit (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Door de jaren heen werd de lay-out van het geïllustreerde weekblad steeds aangepast aan zijn tijd (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Zo veranderde bijvoorbeeld regelmatig het ontwerp van het kopvignet en verdwenen het kader rond de pagina's en de lijnen tussen de kolommen (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Ook begonnen de bijdragen op een nieuwe pagina of in een nieuwe kolom onder een kop. Tussen de tekst stonden foto's van allerlei gebeurtenissen (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Soms hadden deze foto's te maken met de tekst, maar soms gingen ze ook over iets anders en verduidelijkten het onderschrift waar deze foto's over gingen (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Eind jaren dertig werd de lay-out soberder. Zo stond bijvoorbeeld de foto op de cover onder een eenvoudige kop (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 264). Tijdens al deze grotere en wat kleinere wijzigingen in vorm en stijl vervulde de *Katholieke Illustratie* een belangrijke rol voor het zich emanciperende katholieke volksdeel (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 36). Dit uitte zich in rubrieken, zoals: 'Allerlei', 'Mozaiek', 'Uit het Rijke Roomsche Leven', 'Uit de schatkamer van de beeldende kunst' en 'Nieuwe Uitgaven' (Van Delft, Van Dijk & Storm, 2006, p. 36).

Tijdens de Eerste Wereldoorlog en de Tweede Wereldoorlog stegen de abonnementsprijzen als gevolg van de papierschaarste (Hemels & Vegt, 1993-1997, p. 263). In de perioden tussen de oorlogen en erna was een verschuiving te zien in de thematiek van de *Katholieke Illustratie*. Het geïllustreerde weekblad kon tijdens die periodes weer overgaan tot het melden van grote en kleine rampen, overal ter wereld (Jentjes, 1995, p. 73). De berichten en illustraties die hoorden bij de verslaggeving over rampen hadden geen vaste plaats of rubriek, maar stonden her en der verspreid in het blad (Jentjes, 1995, p. 73). Twee scheepsrampen, die van de 'SS Berlin' en die van de 'RMS Titanic', haalden zelfs de voorpagina (Jentjes, 1995, p. 73). Na de oorlog verscheen het blad nog tot en met 1967,

waarna het in 1968 samenging met *Revue. Het Nederlands familieblad* en doorging onder de naam *Nieuwe revue. Het Nederlands familieblad* (Jentjes, 1995, p. 214).

Hoofdstuk 2: Probleemstelling, operationalisering & methodologie

2.1 Hoofdvraag & deelvragen

In het theoretisch kader zijn de concepten vorm en stijl aan de hand van de wetenschappelijke literatuur aan bod gekomen en is ingegaan op de onderliggende concepten narratief en frame. Daarnaast zijn in dit theoretisch kader de ontwikkelingen in de geschreven pers en geïllustreerde pers in de eerste decennia van de 20ste eeuw beschreven. Bij deze beschrijving is in paragraaf 1.2 en 1.3 van het theoretisch kader een context gegeven van de journalistieke ontwikkelingen tijdens het interbellum en zijn de vier Nederlandse dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen beschreven. Op basis van deze literaire voorstudie is in de inleiding van het onderzoek vastgesteld dat de literatuur zich veelal richt op de dagbladjournalistiek, terwijl in mindere mate wordt ingegaan op de geïllustreerde pers. In de inleiding van dit onderzoek zijn hiervoor twee redenen aangedragen. De eerste reden die daarin is aangedragen is dat onderzoekers, die zich richten op vorm en stijl in de journalistiek, er niet van uitgaan dat de geïllustreerde pers ook tot het veld van de 'journalistiek' gerekend kan worden. De tweede reden is dat de geïllustreerde pers als een minder serieuze vorm van journalistiek beschouwd wordt, die uitsluitend gebaseerd zou zijn op entertainmentwaarde van de lezers. De precieze vorm van journalistiek en het daadwerkelijke verschil met de dagbladjournalistiek is zodoende voor Nederland in het interbellum nog niet onderzocht. Om te onderzoeken welke vorm van journalistiek nu precies werd bedreven bij de geïllustreerde weekbladen uit het interbellum en in hoeverre dit daadwerkelijk verschilt van de dagbladjournalistiek kunnen de hoofdvraag en de deelvragen geformuleerd worden.

De centrale verklarende hoofdvraag in dit onderzoek luidt dan ook als volgt:

- *In hoeverre is sprake van verschillen, overlappingsen of overeenkomsten in de journalistieke vorm en stijl van de dagblad- en geïllustreerde weekbladpers in de periode 1919-1938?*

Deze vraagstelling is, zoals al eerder in deze thesis is aangegeven, onderzocht aan de hand van de Nederlandse dagbladen *De Telegraaf*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *De Standaard* en *De Maasbode* en de Nederlandse geïllustreerde weekbladen *Panorama*, *Het Leven* en de *Katholieke Illustratie*. Om de centrale verklarende hoofdvraag te beantwoorden, zijn berichten over lokale rampen als casestudy gebruikt.

De centrale hoofdvraag kan onderverdeeld worden in de volgende vier deelvragen:

1. Welke vorm- en stijlaspecten kenmerken de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen in de eerste decennia van de 20ste eeuw?
2. Welke overeenkomsten, overlappingsen en verschillen zijn te vinden in de vorm- en stijlaspecten van de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen in de eerste decennia van de 20ste eeuw?
3. Hoe zijn eventuele overeenkomsten, overlappingsen en verschillen tussen de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen te verklaren uit de context?
4. Wat zeggen deze vergelijkingen tussen de dagbladen en geïllustreerde pers over de gehanteerde journalistieke stijlen?

De vier deelvragen zullen in de volgende paragrafen van dit hoofdstuk geoperationaliseerd worden. Antwoorden op de eerste deelvraag zullen zowel in het theoretisch kader van de thesis als door de kwantitatieve inhoudsanalyse (zie Hoofdstuk 3) beantwoord worden. De deelvragen twee tot en met vier komen in Hoofdstuk 3 en Hoofdstuk 4 aan bod, waarbij de resultaten van de kwantitatieve en kwalitatieve inhoudsanalyse gegeven zullen worden.

2.2 Datamateriaal, selectie van de tijdsperiode en het aantal onderzoekseenheden

In deze thesis bestaat het datamateriaal uit de Nederlandse dagbladen *De Telegraaf*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *De Maasbode* en *De Standaard* en de Nederlandse geïllustreerde weekbladen *Panorama*, *Het Leven* en *Katholieke Illustratie*. De vier Nederlandse dagbladen zijn in de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag bestudeerd. De drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen zijn bestudeerd in het Spaarnestad Archief, dat een onderdeel is van het Nationaal Archief in Den Haag. In deze zeven bronnen is gezocht naar artikelen over Nederlandse lokale rampen, die voldoen aan de drie criteria die op Wikipedia bepalen of een lokale ramp wel of niet in de lijst van Nederlandse rampen voorkomt. Het eerste criterium is dat bij de rampzalige gebeurtenis minstens vijf of meer doden zijn gevallen zonder dat verwantschap bestaat tussen deze doden. Het tweede criterium is dat sprake moest zijn van een groot effectgebied (minimaal de grootte van een gemeente), waarbij de coördinatie tussen de hulpdiensten grootschaliger is dan bij een regulier incident. Het derde criterium waar de lokale ramp aan dient te voldoen, is dat de lokale ramp door de natuur veroorzaakt is of het onvoorziene gevolg is van menselijk handelen. Met dit laatste wordt bedoeld dat de mens ongepland of onbewust een vergissing begaan heeft, die de lokale ramp in gang gezet heeft.

Het gaat dus niet om lokale rampen waar met voorbedachte rade door menselijk handelen een lokale ramp in gang gezet is (in dat geval is sprake van een misdaad).

Van de lijst op Wikipedia, die lokale rampen voor meerdere eeuwen weergeeft, zijn de lokale rampen uit de periode 1919-1938 overgenomen. Voor deze periode is gekozen, omdat dit vanuit journalistiek oogpunt gezien een interessante tijdsperiode is. Dit komt onder meer vanwege de belangrijke rol die geïllustreerde weekbladen in de samenleving innamen in de eerste decennia van de 20ste eeuw. Het interbellum is daarnaast nog niet eerder op overeenkomsten, overlappingsen of verschillen in stijl en vorm tussen de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen onderzocht. In totaal bleken 91 lokale rampen aan deze drie criteria te voldoen.

In Appendix D wordt voor elk van de drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen in kaart gebracht van welke lokale ramp wel of niet melding gemaakt is. Als melding gemaakt wordt van een lokale ramp dan staat aangegeven waar deze bron gevonden is. Als geen melding gemaakt wordt van een lokale ramp dan staat aangegeven in welk(e) historisch(e) document(en) gezocht is/zijn. Voor de vier Nederlandse dagbladen is in Appendix E hetzelfde gedaan. Naast de drie criteria en het vallen binnen de tijdsperiode 1919-1938 dienden de lokale rampen in minstens drie van de Nederlandse dagbladen en in minstens twee van de Nederlandse geïllustreerde weekbladen voor te komen. Uiteindelijk bleek dat 23 lokale rampen voldeden aan alle criteria. Daarvan werden van vijftien lokale rampen berichten in alle zeven bronnen gevonden. Acht berichten over lokale rampen werden in zes van de zeven bronnen gevonden. Dat betekent dat in totaal 153 artikelen ($15 \times 7 + 8 \times 6$) uit het datamateriaal vergaard zijn, die meegenomen kunnen worden in de kwantitatieve inhoudsanalyse. Een specifiek deel daarvan zal tevens meegenomen worden in de kwalitatieve inhoudsanalyse.

2.3 Kwantitatieve inhoudsanalyse

Als methode voor het analyseren van de 153 artikelen over lokale rampen is gekozen voor een kwantitatieve inhoudsanalyse. De reden om te kiezen voor deze methode is dat aan de hand van een codeboek de vier Nederlandse dagbladen en de drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen in detail vergeleken kunnen worden op overeenkomsten, overlappingsen en verschillen in de gehanteerde vorm en stijl.

Om een codeboek op te stellen voor zowel de vier Nederlandse dagbladen als de drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen is het codeboek van Broersma als uitgangspunt

gebruikt. Dit codeboek is toegespitst op artikelen in dagbladen (zie http://www.rug.nl/staff/f.harbers/codeboek_compleet_tabellen.pdf). Het is dan ook aangepast, zodat het voor dit onderzoek toepasbaar werd op berichtgevingen over lokale rampen in de vier Nederlandse dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen. Dit resulteerde in de schema's A tot en met I (zie Appendix A). In schema A staan de algemene kenmerken van een artikel. Het schema is opgesplitst in de variabelen: 'titel', 'editie', 'datum', 'plaats' en 'auteur'. In schema B wordt ingegaan op de vorm van een artikel door middel van de variabele 'lay-out'. In schema C wordt eveneens ingegaan op de vorm van een artikel, maar in dit geval door middel van de variabele 'genre'. In schema D wordt ook ingegaan op de vorm van een artikel, waarbij gelet wordt op de variabelen 'genre van foto of afbeelding' en 'inhoud van foto of afbeelding'. In schema E wordt ingegaan op het onderwerp van de lokale ramp, waarbij de bijbehorende variabele 'onderwerp' is. In schema F wordt ingegaan op de stijl van een artikel door te letten op het gehanteerde frame in het artikel. De bijbehorende variabele is de variabele 'frames'. In schema G wordt ingegaan op de stijl van een artikel door te letten op het gebruik van leestekens in de kop, waardoor de bijbehorende variabele 'leestekens in de kop' is. In schema H wordt ingegaan op de bron(nen) die aangehaald wordt/worden in een artikel over een betreffende lokale ramp. Bij dit schema past de variabele 'soort bron'. In schema I wordt beschreven hoe een bron of meerdere bronnen in een artikel aangehaald worden, waarbij de variabele 'wijze van aanhalen' is.

De variabelen, die horen bij bovenstaande schema's A tot en met I, zijn weergegeven in Appendix A. De codering van alle 153 artikelen over lokale rampen is te zien in Appendix C. Deze codering is ingevoerd in SPSS. Op basis van deze invoer zijn twaalf staafdiagrammen en twaalf kruistabellen tot stand gekomen. De twaalf staafdiagrammen zijn opgenomen in Hoofdstuk 3. In hetzelfde hoofdstuk zullen de cijfers van de kwantitatieve inhoudsanalyse van interpretatie worden voorzien. De twaalf kruistabellen staan in Appendix B. De deelvragen twee tot en met drie, die genoemd zijn in paragraaf 2.1, zullen zodoende middels deze kwantitatieve inhoudsanalyse getracht beantwoord te worden.

2.3.1 Intercodeursbetrouwbaarheid kwantitatieve inhoudsanalyse

Door bij de operationalisering en methode van de kwantitatieve inhoudsanalyse, die uitgewerkt is in paragraaf 2.3, te kiezen voor een codeboek is getracht de herhaalbaarheid en betrouwbaarheid zo groot mogelijk te maken. Om te testen of dit codeboek voldoende betrouwbaar is en of het codeboek herhaalbaar is, is de intercodeursbetrouwbaarheid gemeten.

Voor het meten van de intercodeursbetrouwbaarheid is het belangrijk dat de beide codeurs hetzelfde datamateriaal coderen. In dit geval zijn dezelfde vijftien berichten over lokale rampen door de twee codeurs gecodeerd. In het codeboek zijn de schema's B tot en met I (zie Appendix A) aan interpretatie onderhevig, waardoor het vooral voor deze schema's belangrijk is dat codeurs overeenstemming vinden in het coderen daarvan. Schema A van het codeboek bestaat uit 5 variabelen, die gaan over algemene kenmerken van de vier dagbladen of geïllustreerde weekbladen. Deze liggen vast en zijn 'ongevoelig' voor interpretatie. Dit heeft tot gevolg dat 75 (5 x 15) variabelen niet geselecteerd zijn door de codeurs. 109 keer is door de codeurs voor dezelfde variabelen gekozen uit het codeboek. Discrepanties tussen de coderingen van de twee codeurs zijn 9 keer in schema D en 2 keer in schema H van het codeboek aangetroffen. Onderstaande tabel toont deze cijfers (de kolommen geven de coderingen van de eerste codeur weer en de rijen tonen de coderingen van de tweede codeur):

Tabel 2.1: Overeenkomst selectie codeboek vorm en stijl in dagbladen en geïllustreerde weekbladen

		Codeur 1		Totaal
		Wel	Niet	
Codeur 2	Wel	109	2	111
	Niet	9	75	84
Totaal		118	77	195

Om de intercodeursbetrouwbaarheid uit te rekenen is gebruik gemaakt van Cohen's Kappa. Voor deze coëfficiënt is gekozen, omdat hierin rekening gehouden wordt met het feit dat twee codeurs op basis van toeval dezelfde codering kunnen verkrijgen (Pallant, 2010, p. 176).

Om Cohen's Kappa uit te rekenen is gebruik gemaakt van de volgende formules:

$$q = \sum [(n_{rij, i} * n_{kolom, i}) / N]$$

$n_{rij, i}$ = rijentotaal van de categorie wel/niet

$n_{kolom, i}$ = kolomtotaal voor categorie wel/niet

N = totaal aantal observaties

$$Q_{wel} = 111 * 118 / 195 = 67.169$$

$$Q_{niet} = 77 * 84 / 195 = 33.169$$

$$Q_{totaal} = 100.338$$

$$\kappa = (d - q) / (N - q)$$

d = de som van de cellen op de diagonaal (109+75=184)

q = het aantal gevallen dat op basis van toeval op de diagonaal kan worden verwacht

N = totaal aantal observaties

$$\text{Kappa coëfficiënt} = (184 - 100.338) / (195 - 100.338) = 83.662 / 94.662 = 0.8838 = 0.88$$

Deze Kappa coëfficiënt kan geïnterpreteerd worden als goed. Het getal Kappa kan namelijk tussen -1 en 1 liggen, waarbij geldt dat hoe dichter het getal bij 1 is hoe betrouwbaarder deze is (Pallant, 2010, p. 176). Grenzen voor de kwalificatie goed beginnen bij $\kappa \geq 0.8$ en $K \geq 0.9$ is erg goed (Pallant, 2010, p. 176). De gevonden $\kappa = 0.88$ wat betekent dat er een goede overeenstemming is tussen de beide coderingen van variabelen uit het codeboek over vorm en stijl in dagbladen en geïllustreerde weekbladen.

2.4 Kwalitatieve inhoudsanalyse

Als aanvulling op de kwantitatieve inhoudsanalyse volgt een kwalitatieve inhoudsanalyse, die gericht is op drie journalistieke stijlen. Deze drie journalistieke stijlen zijn: *news style information model*, *news style story model* en *mixed style*. De *news style information model* en de *news style story model* zijn beschreven in paragraaf 1.1 van deze thesis en komen overeen met de theorie van Broersma. De *reflective style*, die ook voorkomt in de theorie van Broersma, is minder van toepassing op de dagbladen en geïllustreerde weekbladen. Dit komt doordat de dagbladen en geïllustreerde weekbladen al in meer of mindere mate “verzuild” waren tijdens het interbellum. Om te kunnen bepalen of een artikel tot de *news style information model* of *news style story model* behoort, zijn de schema's C, D, F en G uit het codeboek relevant. Uit deze schema's zijn combinaties opgesteld, die gelden als

minimumcriteria waaraan een artikel dient te voldoen om binnen de bepaalde stijl te vallen (zie Tabel 2.2 en Tabel 2.3).

Tabel 2.2: Minimumcriteria voor de *news style information model* (alle combinaties hierbinnen zijn mogelijk)

Schema C	Schema D	Schema F	Schema G
Nieuwsbericht	Nieuwsfoto	Conflict frame	Geen van bovenstaande leestekens
Overzicht	Nieuwsafbeelding	Responsibility frame	
Verslag	Geen foto/afbeelding	Economic consequences frame	
Achtergrond/nieuwsanalyse			
Losse foto of afbeelding. Die moet dan wel voldoen aan de genoemde variabelen onder de kolom 'schema D'			

Tabel 2.3: Minimumcriteria voor de *news style story model* (alle combinaties hierbinnen zijn mogelijk)

Schema C	Schema D	Schema F	Schema G
Human interest	Sfeerfoto	Conflict frame	Vraagteken
Reportage	Sfeerafbeelding	Responsibility frame	Uitroepteken
Interview	Portretfoto	Economic consequences frame	Geen van bovenstaande leestekens
Portret/profiel van de slachtoffers van de lokale ramp	Portretafbeelding	Human interest frame	
Losse foto of afbeelding. Die moet dan wel voldoen aan de genoemde variabelen onder de kolom 'schema D'	Geen foto/afbeelding.	Morality frame	

De *mixed style* is ontstaan, doordat bij het coderen artikelen gevonden zijn die overlap vertoonden in variabelen uit het codeboek en dus niet ingedeeld kunnen worden als *news style information model* of als *news style story model*. De indeling van alle 153 artikelen in de drie journalistieke stijlen zal gedaan worden in Hoofdstuk 4. Ook zullen in totaal zes artikelen uitgekozen worden, waarvan in detail beschreven zal worden waarom dat artikel past binnen één van de drie journalistieke stijlen en wat voor vorm van narratief dit artikel heeft. Deze zes artikelen zijn per journalistieke stijl onderverdeeld in één artikel uit een dagblad en één artikel uit een geïllustreerd weekblad. Zodoende zal ingegaan worden op de vraag in hoeverre de twee vormen van *news style* al als gebruikelijk beschouwd gaan worden als schrijfstijl tijdens het interbellum en kan worden vergeleken hoe dat per medium verschilt.

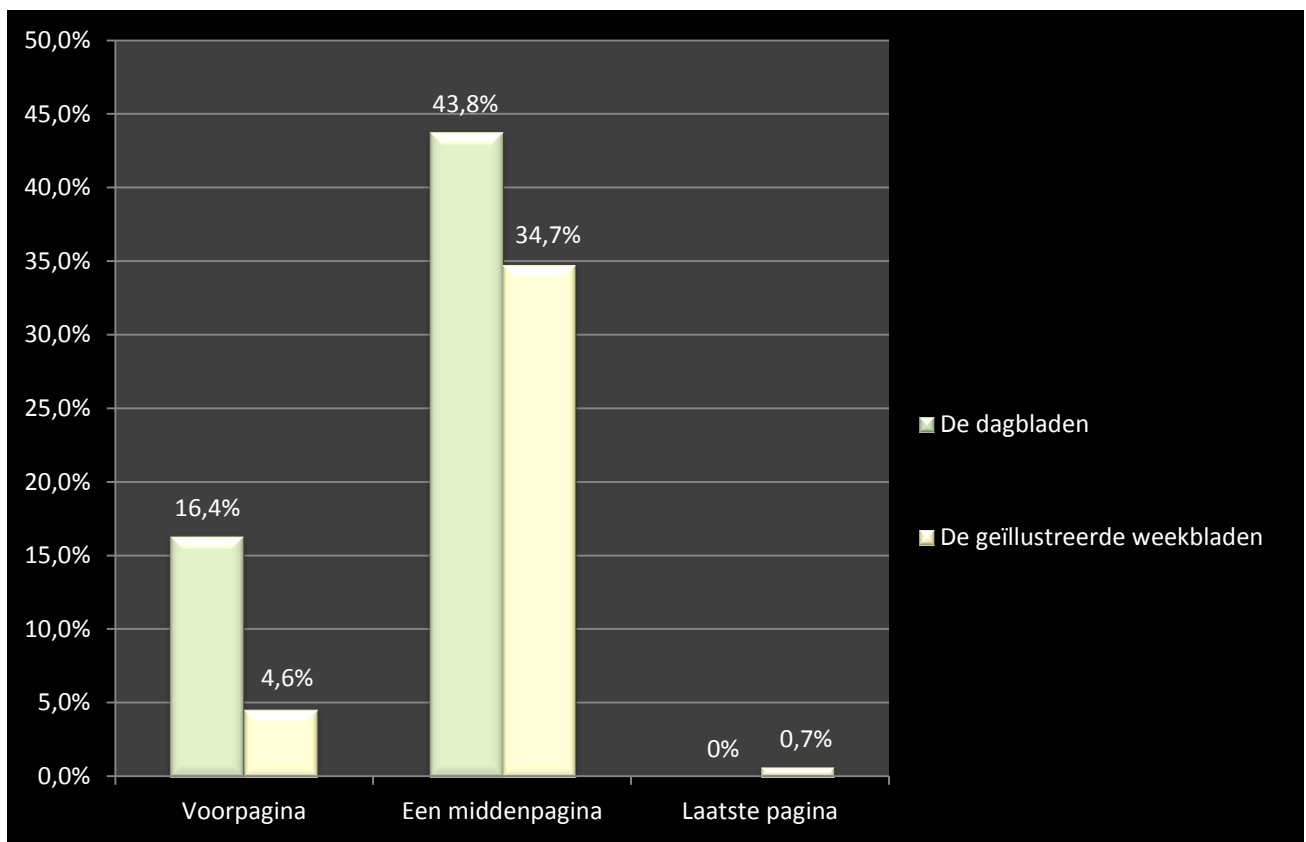
Hoofdstuk 3: Vorm en stijl, ‘ex aequo’

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de kwantitatieve inhoudsanalyse weergegeven aan de hand van twaalf staafdiagrammen, waarvan de titels in overeenstemming zijn met die van de schema's uit het codeboek (zie Appendix A). In deze twaalf staafdiagrammen is het percentuele subtotaal weergegeven van de dagbladen en geïllustreerde weekbladen, zodat deze met elkaar vergeleken kunnen worden. De percentuele subtotalen corresponderen daarbij met de kruistabellen van Appendix B. In zowel de twaalf staafdiagrammen als de twaalf kruistabellen is de achtergrond voor de cijfers van de dagbladen lichtgroen gemaakt en is de achtergrond voor de cijfers van de geïllustreerde weekbladen lichtgeel gemaakt. In de twaalf kruistabellen zijn daarnaast de totale absolute en percentuele cijfers met een blauwe achtergrond weergegeven. Per staafdiagram en soms met behulp van bijbehorende kruistabel volgt een toelichting en analyse van de cijfers, waarin meestal de vier dagbladen vergeleken worden met de drie geïllustreerde weekbladen. Waar dit relevant is, wordt soms ook dieper ingegaan op een vergelijking tussen de *Katholieke Illustratie*, *De Maasbode*, *De Standaard* en *Panorama* (de katholieke of protestantse pers) met de *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *De Telegraaf* of *Het Leven* (de liberale of ‘neutrale’ pers). Allereerst zal in de volgende alinea's bij deze vergelijking ingegaan worden op variabelen in de staafdiagrammen die duiden op overeenkomsten. Vervolgens komen overlap en verschillen aan bod. Bij vijf staafdiagrammen (Figuur 3.1, 3.3, 3.4, 3.6 en 3.7) zijn zowel overeenkomsten als verschillen gevonden. Bij de verschillen zal verwezen worden naar deze vijf figuren, die reeds getoond worden bij de beschrijving van de overeenkomsten.

De eerste overeenkomst tussen de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen betreft de plaats, want de meeste berichten over lokale rampen zijn te vinden op een middenpagina (43,8% voor de dagbladen en 34,7% voor de geïllustreerde weekbladen). Het plaatsen van berichten over lokale rampen op een middenpagina heeft bij de dagbladen te maken met de veelal vastliggende indeling van rubrieken, waarbij een hoofdredactioneel commentaar het dagblad opende en dan gevolgd werd door het nieuws van de dag uit het buitenland (zie de beschrijving van *De Telegraaf* in paragraaf 1.3). Daarna volgde pas het nieuws uit het binnenland, waar de lokale rampen onder vallen. In totaal staat 21% van de berichten over lokale rampen in dagbladen en geïllustreerde weekbladen op de voorpagina en is slechts één bericht over een lokale ramp op een laatste pagina van de *Katholieke Illustratie* aangetroffen (0,7%). Dat berichten over lokale rampen bij dagbladen niet aangetroffen zijn op een laatste pagina kan verklaard worden uit het feit dat deze pagina's bestemd waren voor commerciële

doeleinden (reclame). De geïllustreerde weekbladen waren ook gebonden aan een enigszins vastliggende rubrieksindeling, maar wat hier waarschijnlijk meer speelde was het feit dat bij de (nieuws)selectie gekozen diende te worden tussen berichten van een hele week. Het aanbod is dan groter, waardoor andere berichten (waarvan verwacht wordt dat een grotere collectieve belangstelling bestaat) de berichten over lokale rampen mogelijk naar een middenpagina verdrongen hebben (Hartley, 1982, p. 5-11). Figuur 3.1 toont de in deze alinea genoemde percentages:

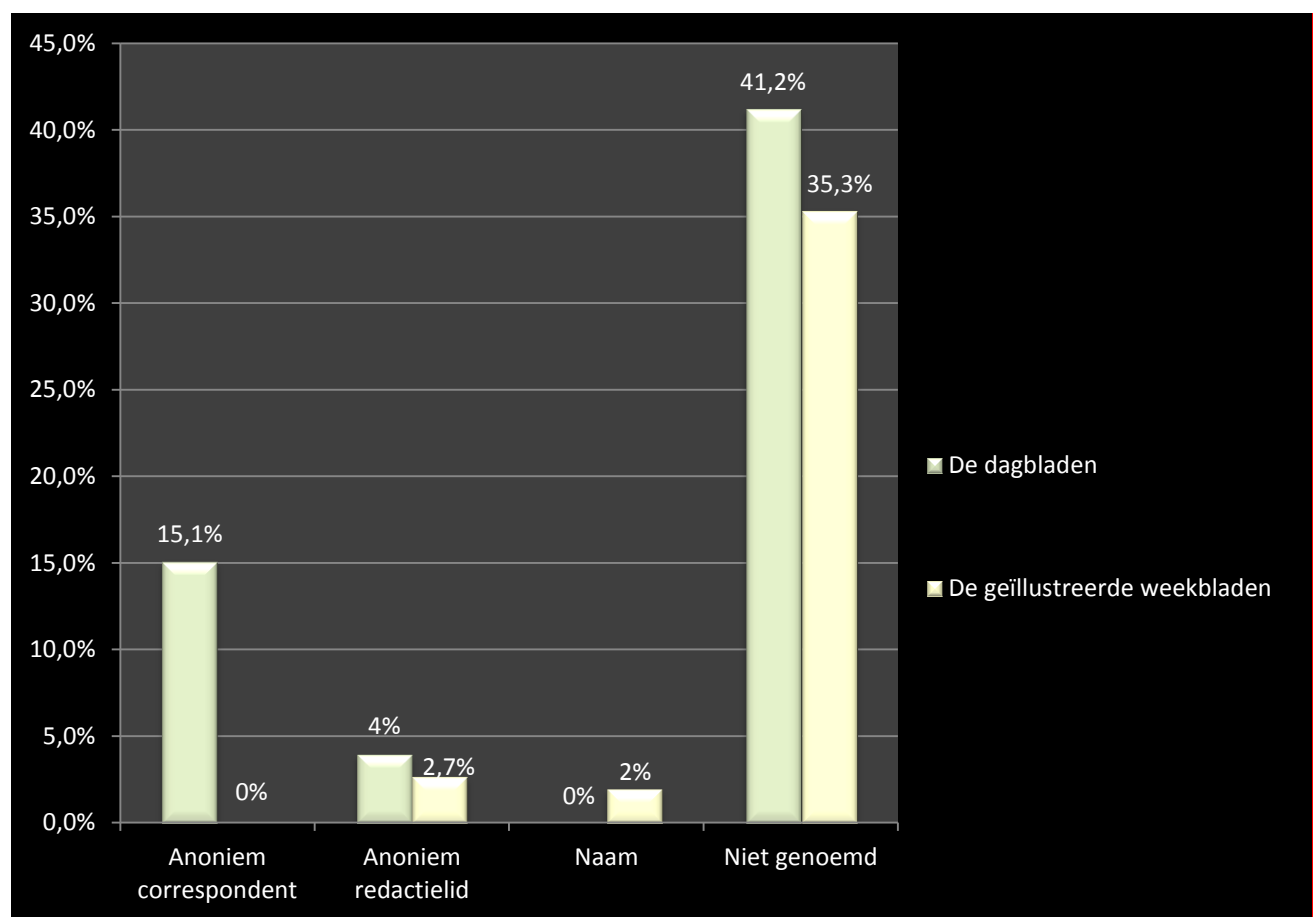
Figuur 3.1: Plaats bericht

De tweede overeenkomst tussen dagbladen en geïllustreerde weekbladen is dat de auteur zowel bij dagbladen (41,2% niet genoemd) als bij geïllustreerde weekbladen (35,3% niet genoemd) onbekend blijft in de berichten over lokale rampen. Slechts drie keer kwam de variabele naam voor en dan ging het om de initialen in plaats van een volledig uitgeschreven naam. Deze drie initialen staan allemaal in de *Katholieke Illustratie* (zie Appendix B). Dit is in overeenstemming met de beschrijving van paragraaf 1.1 van het boek *Journalistiek in Nederland* van Plempe van Duiveland. De auteur stelt in dit boek dat van redacteurs geen naam geplaatst werd onder berichten in dagbladen of geïllustreerde weekbladen, omdat werd uitgegaan van het ideaal dat dagbladen of geïllustreerde weekbladen één geheel moesten

vormen en niet een opeenstapeling waren van losse journalistieke producties (Van Duiveland, 1924). Deze gedeelde professionele waarde uit zich in de routine om de naam van de redacteur ook weg te laten bij berichten over lokale rampen (Broersma, 2007, p. xiii-xiv). In de dagbladen wordt verder iets vaker anoniem redactielid bij een bericht geplaatst dan bij de geïllustreerde weekbladen (4% bij de dagbladen en 2,7% bij de geïllustreerde weekbladen). Anoniem correspondent komt bij een bericht over een lokale ramp alleen voor bij de dagbladen (15,1%). De vier variabelen redactielid, correspondent, persbureau en andere media uit het codeboek zijn in geen van de artikelen gevonden en zijn dan ook niet opgenomen in het staafdiagram of de kruistabel. De percentages van de variabelen anoniem correspondent, anoniem redactielid, naam en niet genoemd worden getoond in onderstaand figuur:

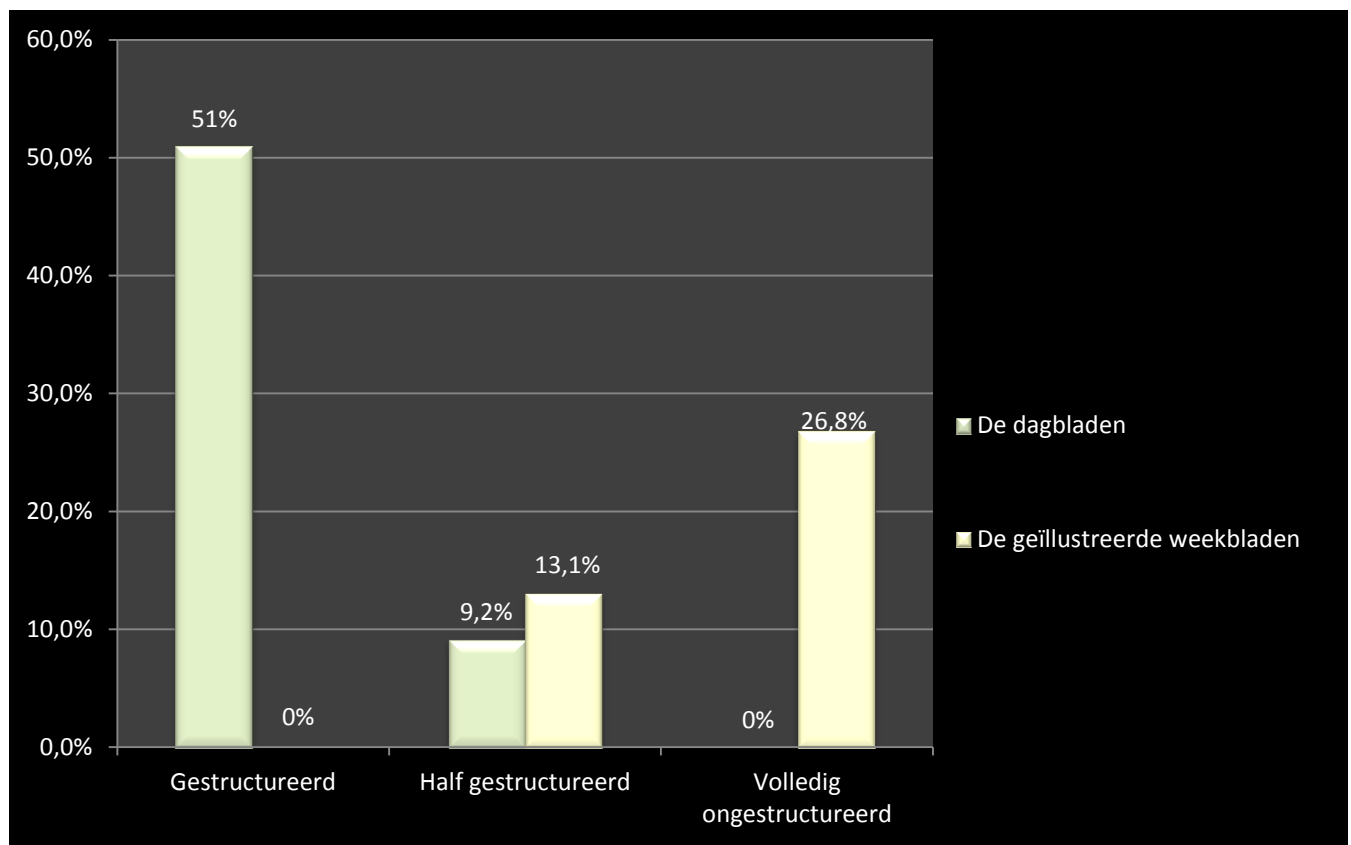
Figuur 3.2: Auteur van het artikel

De derde overeenkomst is dat de lay-out voor zowel de dagbladen als geïllustreerde weekbladen in de loop van de tijd steeds losser wordt. Verborgen achter de cijfers is voor de dagbladen sprake van een verschuiving vanaf de lokale ramp van 29 december 1931,

waardoor de lay-out van gestructureerd veranderd is in half gestructureerd (9,2%). Voor de geïllustreerde weekbladen verschuift vanaf deze datum de lay-out van half gestructureerd naar volledig ongestructureerd (26,8%). Dit ligt in lijn met de vooruitgang van technische mogelijkheden (niet meer gebonden aan kolommen) en toenemende concurrentie (de lay-out is een middel om de aandacht te trekken en zo te zorgen voor onderscheid ten opzichte van andere dagbladen of geïllustreerde weekbladen, zie de theorieën van Van den Berg, Lans & Vuijsje en Wijfjes uit paragraaf 1.2). De verdeling van een gestructureerde, half gestructureerde of volledig ongestructureerde lay-out kan van onderstaand figuur worden afgelezen:

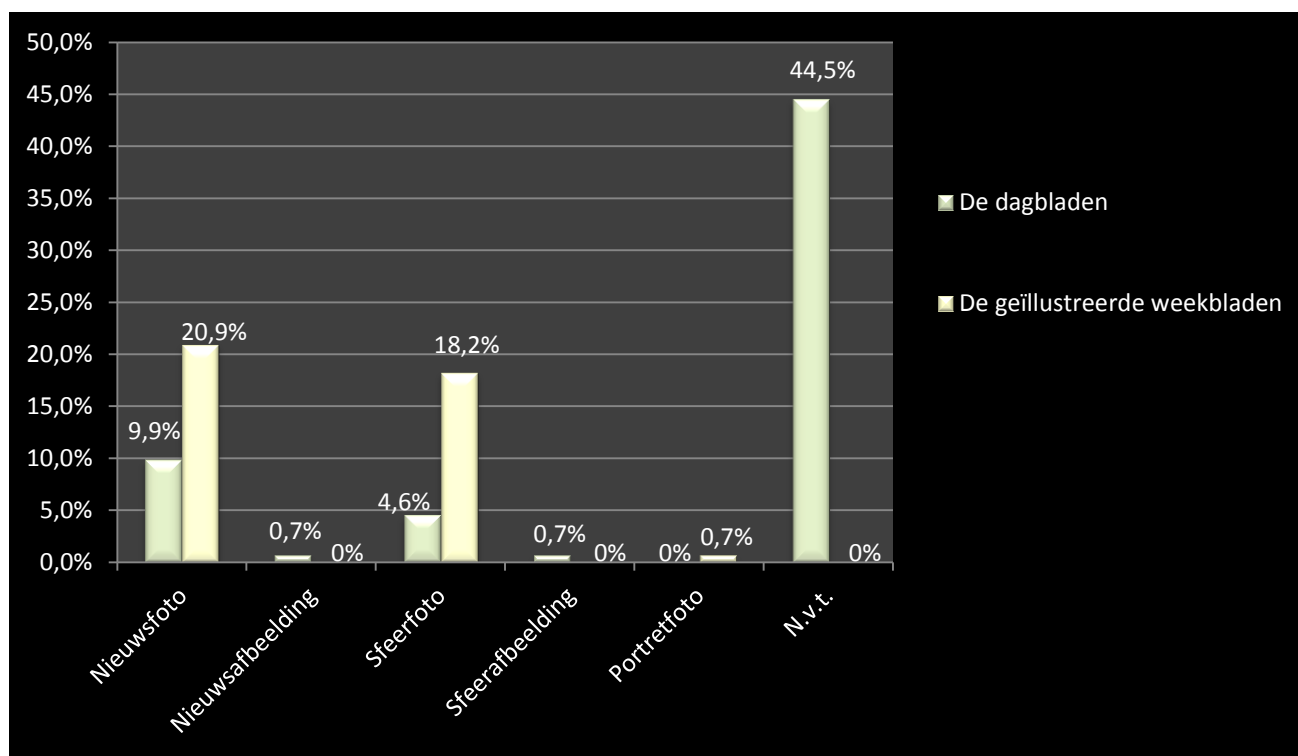
Figuur 3.3: Lay-out

Een vierde overeenkomst is dat bij berichten in dagbladen (waar illustraties gebruikt zijn) en berichten in geïllustreerde weekbladen eerder foto's dan afbeeldingen over een betreffende lokale ramp werden gevonden. Slechts eenmalig zijn de variabelen portretfoto, sfeerafbeelding en nieuwsafbeelding aangetroffen in berichten over lokale rampen (zie ook Appendix B). De variabele portretafbeelding is niet aangetroffen in de berichten over lokale rampen en is dan ook niet weergegeven in het staafdiagram of de kruistabel. Dat foto's eerder geplaatst werden bij berichten over lokale rampen is een reactie op de technische vooruitgang

(zie paragraaf 1.2). Voorheen waren prenten of gravures gebruikelijk, want deze waren makkelijker reproduceerbaar dan foto's. Door de technische vooruitgang van de toepassingsmogelijkheden van celluloid als drager van foto- en filmopnamen konden foto's in allerlei drukwerk worden vermenigvuldigd (Lans & Vuijsje, 2003, p. 96-97). Daarnaast boden foto's, meer dan prenten of gravures, een venster op de buitenwereld aan de lezers (Lans & Vuijsje, 2003, p. 97). Als het ware werd 'bewijs' geleverd van de lokale ramp, want foto's benaderen de realiteit over het algemeen beter dan prenten of gravures doen. Het betreffen bij berichten over lokale rampen vooral nieuwsfoto's en sfeerfoto's, waarbij voor zowel de geïllustreerde weekbladen als dagbladen geldt dat vaker nieuwsfoto's geplaatst worden dan sfeerfoto's (4,6% sfeerfoto's en 9,9% nieuwsfoto's bij de dagbladen en 18,2% sfeerfoto's en 20,9% nieuwsfoto's bij de geïllustreerde weekbladen). Deze percentages worden weergegeven in onderstaand figuur:

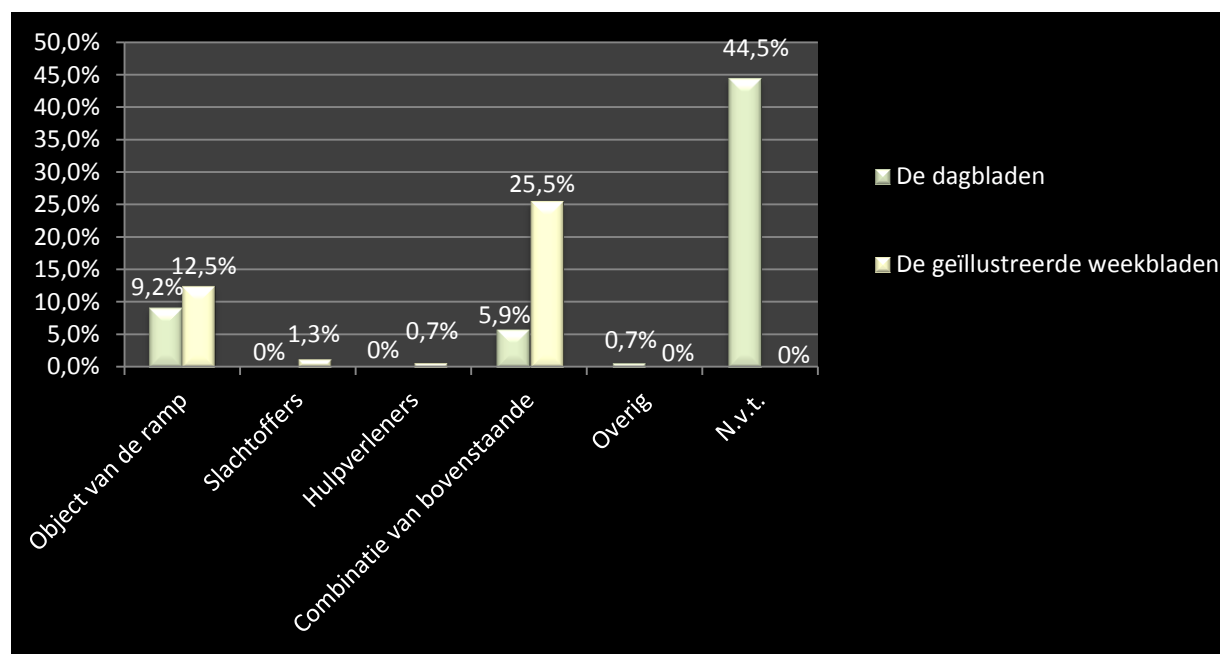
Figuur 3.4: Genre foto of afbeelding

Waar foto's of afbeeldingen geplaatst zijn bij het bericht is als vijfde overeenkomst gevonden dat veelal een serie van foto's of afbeeldingen is aangetroffen met daarin een combinatie van het object van de ramp, hulpverleners of slachtoffers (5,9% bij de dagbladen en 25,5% bij de geïllustreerde weekbladen). Door zo'n fotoserie wordt met name in de geïllustreerde weekbladen een totale weergave gegeven van de lokale ramp en deze series kunnen soms bijna gelezen worden als een strip (bijvoorbeeld een foto van een neerstortend

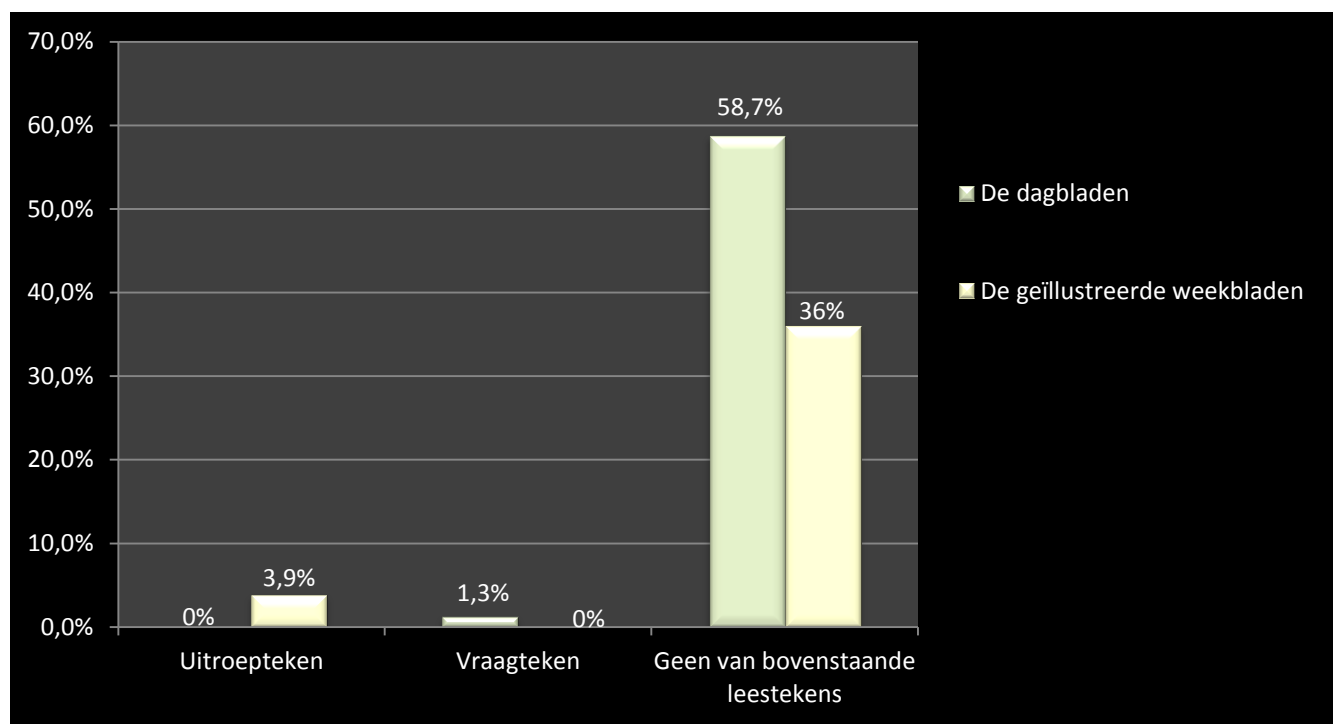
vliegtuig gevolgd door toesnellende hulpverleners of geredde slachtoffers). Dat gekozen wordt voor een serie foto's of afbeeldingen kan verklaard worden uit het feit dat journalisten streven naar volledigheid in hun informatieverschaffing (dit is een gedeelde professionele waarde in de journalistiek, zie paragraaf 1.1). Als het geen serie foto's of afbeeldingen betreft, dan is ook veelal enkel het object van de ramp gefotografeerd of afgebeeld (9,2% bij de dagbladen en 12,5% bij de geïllustreerde weekbladen). Dat op foto's of afbeeldingen bij berichten het object van de ramp centraal staat, is inherent in een casestudy naar berichten over lokale rampen omdat een beeld hiervan de kijker meteen op de hoogte brengt van datgene wat plaatsgevonden heeft. Dezelfde tekstuele informatie uit het bericht over de situatie van de lokale ramp wordt zo in één beeld 'visueel' gemaakt voor de lezer. Minder vaak zijn foto's of afbeeldingen gevonden met enkel hulpverleners of slachtoffers erop. Ook de variabele overig (foto's of afbeeldingen met een andere inhoud) is slechts sporadisch aangetroffen. In geen van de berichten over lokale rampen is de variabele politicus/politici uit het codeboek gevonden (zie Appendix A). Dit kan komen doordat de politicus/politici niet achteraf aanwezig was/waren op de plek waar een lokale ramp plaats gevonden had. Het kan ook te maken hebben met de voorkeur van redacties bij het selecteren van beeldmateriaal voor foto's of afbeeldingen van het object van de ramp. Of bewust gekozen is om dit soort foto's of afbeeldingen weg te laten ten gunste van andere inhoud is echter moeilijk na te gaan. Onderstaand figuur geeft de in deze alinea genoemde percentages weer:

Figuur 3.5: Inhoud foto of afbeelding

Dat er meestal geen sprake is van een leesteken in de kop bij berichten is een zesde overeenkomst tussen de dagbladen (58,7%) en geïllustreerde weekbladen (36%). Het veelal ontbreken van leestekens in de kop duidt erop dat dit nog niet werd gebruikt als middel om de aandacht van lezers te trekken. In het contextueel kader (zie paragraaf 1.2) werd al beschreven dat het tot het einde van de jaren vijftig duurde voordat in de koppen echt afstand gedaan werd van het formele taalgebruik en een losse toon ingezet werd zodat de kop kon figureren als attractieve blikvanger (Van de Plasse, 1999, p. 61). Dit is dus ook meestal het geval in de berichten over lokale rampen. De percentages worden in onderstaand figuur getoond:

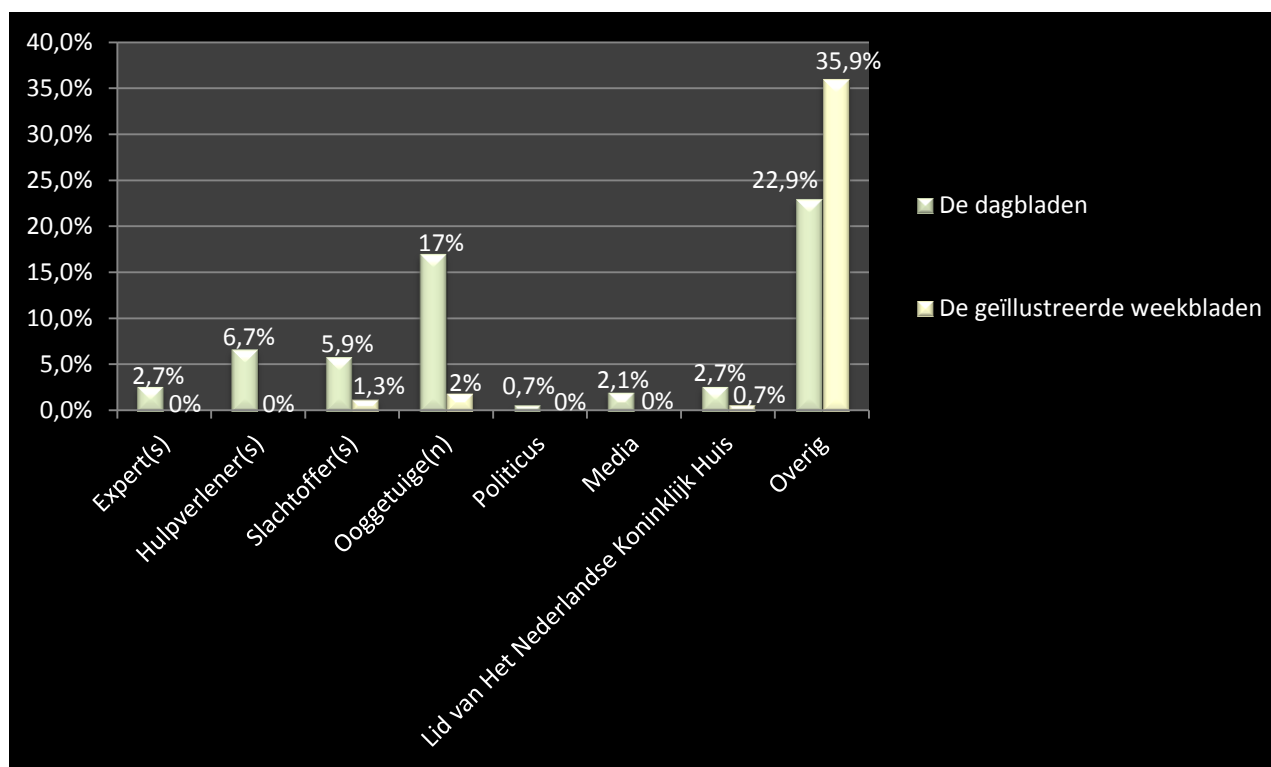
Figuur 3.6: Leestekens in de kop

De zevende overeenkomst is dat als soort bron vooral de variabele overig is aangetroffen in de berichten. Bij de dagbladen is deze variabele namelijk in 22,9% van de berichten over lokale rampen aangetroffen en bij de geïllustreerde weekbladen in 35,9% van de berichten over lokale rampen. Dat deze variabele veelal aangetroffen is komt vrijwel altijd doordat er wel een bron wordt aangehaald, maar niet geheel duidelijk is wie of wat aangehaald wordt als bron. De onduidelijkheid over wie de bron van informatie was, heeft ook te maken met de indirecte schrijfstijl en de keuze voor de woorden ‘men’ of ‘een persoon’. Dan is niet te achterhalen wie met ‘men’ of met ‘een persoon’ wordt bedoeld. De variabelen ooggetuige(n), slachtoffer(s) en hulpverlener(s) zijn verder regelmatig als bron van informatie gekozen. Bronnen met de variabelen expert(s), lid van het Nederlandse Koninklijk

Huis, politicus of media worden over het algemeen genomen minder aangehaald in de dagbladen en geïllustreerde weekbladen. In geen van de berichten is/zijn de veroorzaker(s) als bron gebruikt (deze variabele is dan ook niet opgenomen in het staafdiagram of in de bijbehorende kruistabel). Figuur 3.7 illustreert bovenstaande informatie en geeft de genoemde percentages weer:

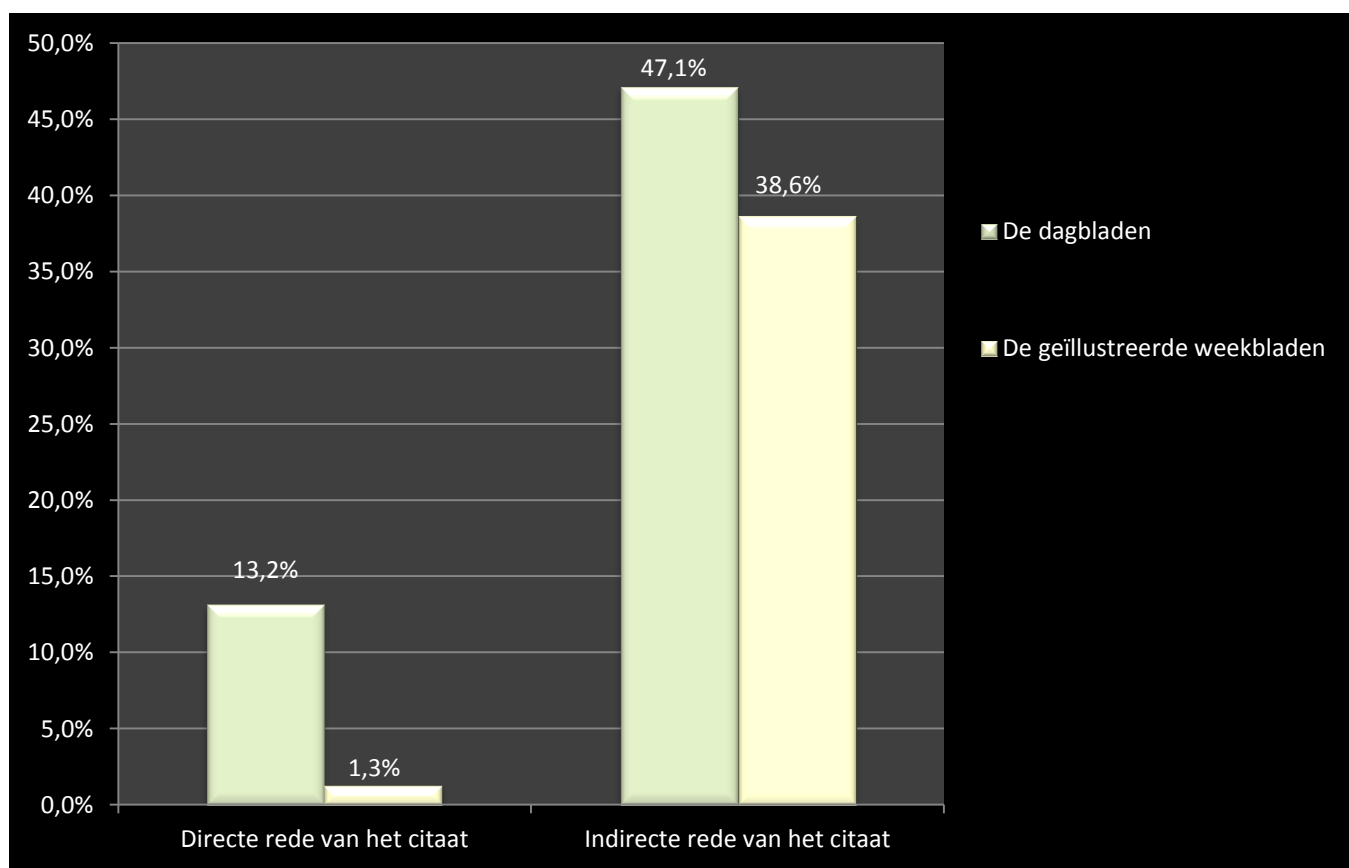
Figuur 3.7: Soort bron

Als achtste overeenkomst is gevonden dat bronnen in berichten over lokale rampen voornamelijk via de indirecte rede werden aangehaald (47,1% bij de dagbladen en 38,6% bij de geïllustreerde weekbladen). Dit zal ermee te maken hebben dat journalisten gewend waren om formeel taalgebruik te hanteren. Een formele schrijfwijze schept afstand tot de lezer en daar past het aanhalen via een indirecte rede van de bron beter bij. Veelal wordt in het bericht namelijk iets geschreven als ‘Men meldt ons ..’ of ‘Men seint uit den Hoek nog ...’ om vervolgens te kunnen melden wat voor soort lokale ramp zich daar ter plaatse voorgedaan heeft. Bij het via een directe rede aanhalen van een bron past een losse schrijfstijl. Deze moest nog voet aan de grond krijgen in de Nederlandse journalistiek en de percentages liggen bij het via een directe rede aanhalen van een bron dan ook lager dan de percentages bij het via een indirecte rede aanhalen van een bron. De percentages van het via een directe rede aanhalen van een bron liggen namelijk op 13,2% bij de dagbladen en op 1,3% bij de geïllustreerde

weekbladen). De overgang naar het aanhalen van een directe rede van het citaat duurde, zoals aangetoond is aan de hand van koppen bij berichten, nog zeker tot het einde van de jaren vijftig (Van de Plasse, 1999, p. 61). De in deze alinea genoemde percentages zijn hieronder weergegeven:

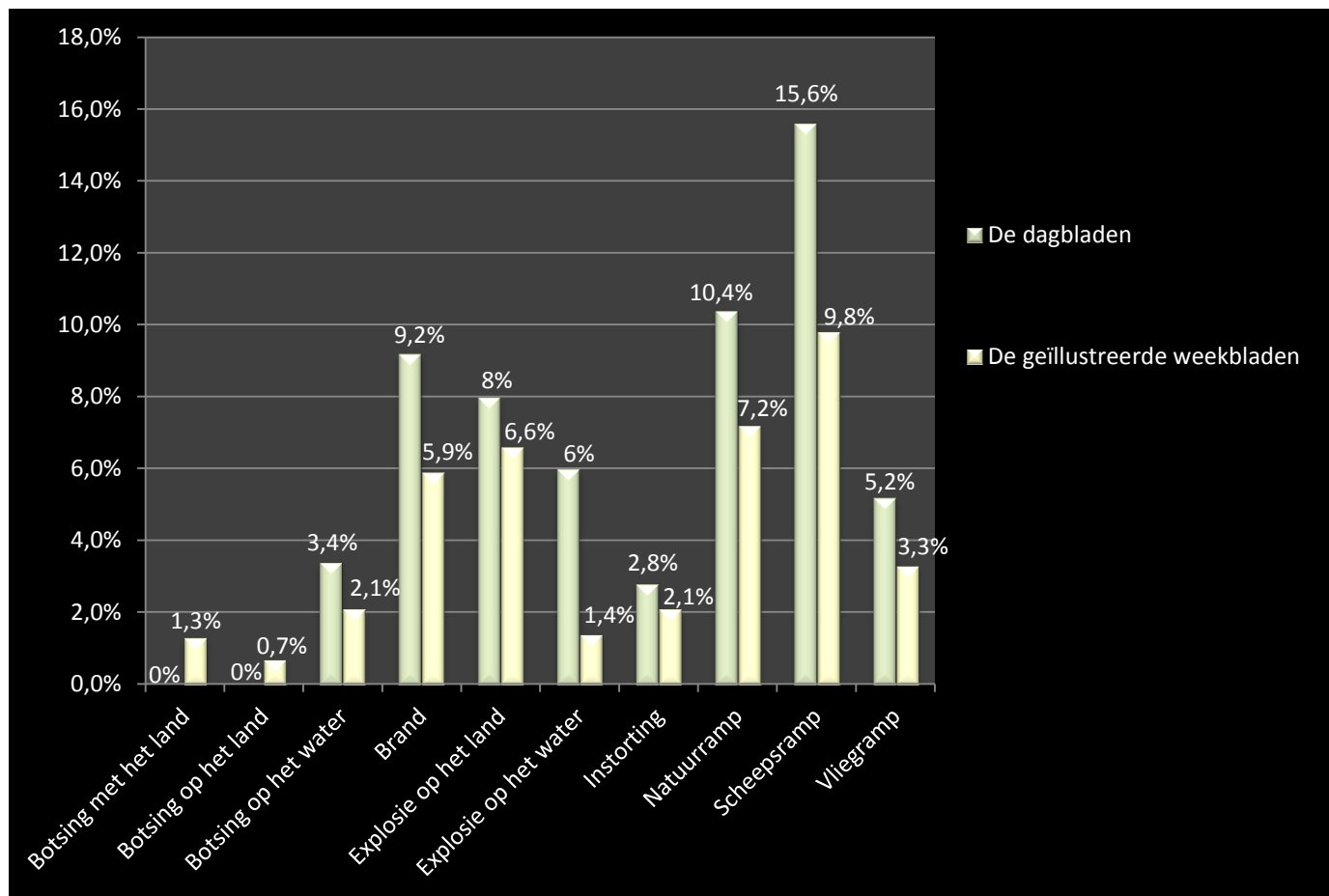
Figuur 3.8: Wijze van aanhalen

Overlap tussen de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen is te vinden in de onderwerpen van lokale rampen voor de periode 1919-1938, want veel berichten over lokale rampen gaan tijdens het interbellum namelijk over scheepsrampen of natuurrampen (bijvoorbeeld overstromingen en een cycloon over het oosten van het land). In 15,6% van de berichten uit dagbladen en in 9,8% van de berichten uit geïllustreerde weekbladen gaat het over scheepsrampen. Over natuurrampen gaan 10,4% van de berichten in dagbladen en 7,2% in de geïllustreerde weekbladen. Dat hiervoor aandacht was in de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen is geen verrassing te noemen gezien het feit dat Nederland waterrijk gebied is en gericht is op de scheepvaart vanwege het handelsbelang. Het collectieve belang en de nieuws waarde van lokale rampen speelt met deze onderwerpen dus een rol

(Hartley, 1982, p.5-11). Berichten over lokale rampen met de variabelen brand, explosie op het land of vlieg-rampen werden eveneens regelmatig aangetroffen wat betekent dat ook hiervoor collectieve belangstelling bestond. De informatie uit deze alinea en de percentages kunnen afgelezen worden uit onderstaand figuur:

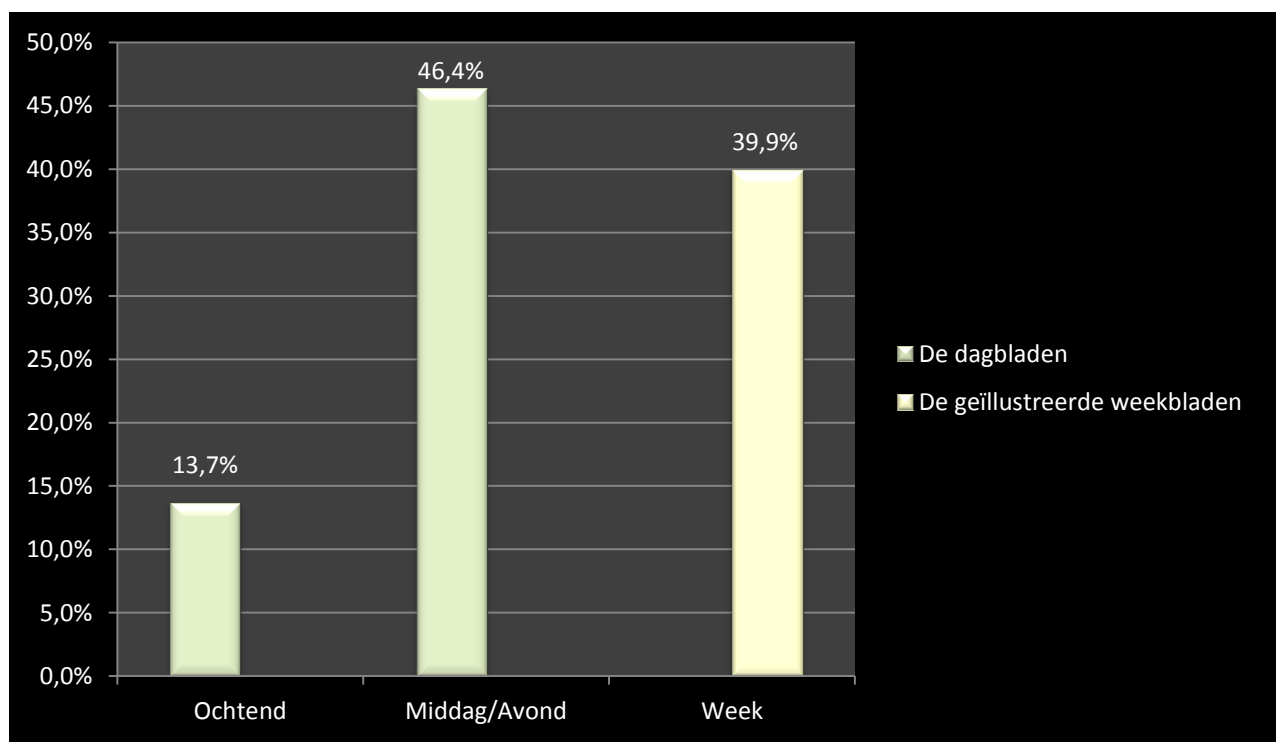
Figuur 3.9: Onderwerp

Verschil tussen de vier dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen zit allereerst in de verschijningsfrequentie. In de dagbladen verschenen berichten over lokale rampen vooral in edities van de middag/avond (71 keer, oftewel 46,4%) en minder in edities van de ochtend (21 keer, oftewel 13,7%). *De Telegraaf*, geïnspireerd op de Engelse dagbladen, wilde het nieuws altijd zo snel mogelijk brengen (Wolf, 2009, p. 26). Deze dataset is natuurlijk niet representatief voor alle berichtgeving van *De Telegraaf*, maar opvallend is wel dat ook hier al verschil te zien is en dat *De Telegraaf* tien keer een lokale ramp in de ochtendeditie plaatste (zie Appendix B voor de bijbehorende kruistabel). *De Nieuwe Rotterdamsche Courant* heeft zeven keer een bericht over een lokale ramp in de editie van de ochtend geplaatst. *De Maasbode* lukt dit drie keer en *De Standaard* één keer. Voor de geïllustreerde weekbladen

geldt dat alle 61 berichten over lokale rampen verschenen in de weekeditie (39,9%). De zondagmiddag was voor het gezin het moment waarop deze geïllustreerde weekbladen gelezen werden (Dane, 1996, p. 7). De dagbladen werden daarentegen dagelijks gelezen. Dit lijkt een klein detail maar betekent voor de geïllustreerde weekbladen dat ze, om herhaling van de berichtgeving van de dagbladen te voorkomen, andere informatie moeten brengen. Het brengen van andere informatie legitimeert het bestaan, want waar de dagbladen nieuws over lokale rampen kort erna brachten hadden geïllustreerde weekbladen de luxe om hier later over te publiceren (zie de inleiding van dit onderzoek). Dat gaf hen ook de gelegenheid om dieper in te gaan op de emoties van betrokkenen (hulpverleners of slachtoffers), een overzicht te geven van de situatie (als gebieden in meerdere regio's getroffen waren, zoals bij een overstroming) of de effecten van de lokale ramp beter weer te kunnen geven. In onderstaand figuur is de verdeling van de verschijningsfrequenties in percentages weergegeven:

Figuur 3.10: Editie

Het tweede verschil is dat de dagbladen prominenter aandacht besteden aan lokale rampen door berichten hierover vaker op de voorpagina te plaatsen dan dat gebeurt bij de geïllustreerde weekbladen (16,4% bij de dagbladen ten opzichte van 4,6% bij de geïllustreerde weekbladen, zie Figuur 3.1). Bij de overeenkomsten is al aangegeven dat hierin voor de geïllustreerde weekbladen gekozen diende te worden tussen berichten van een hele

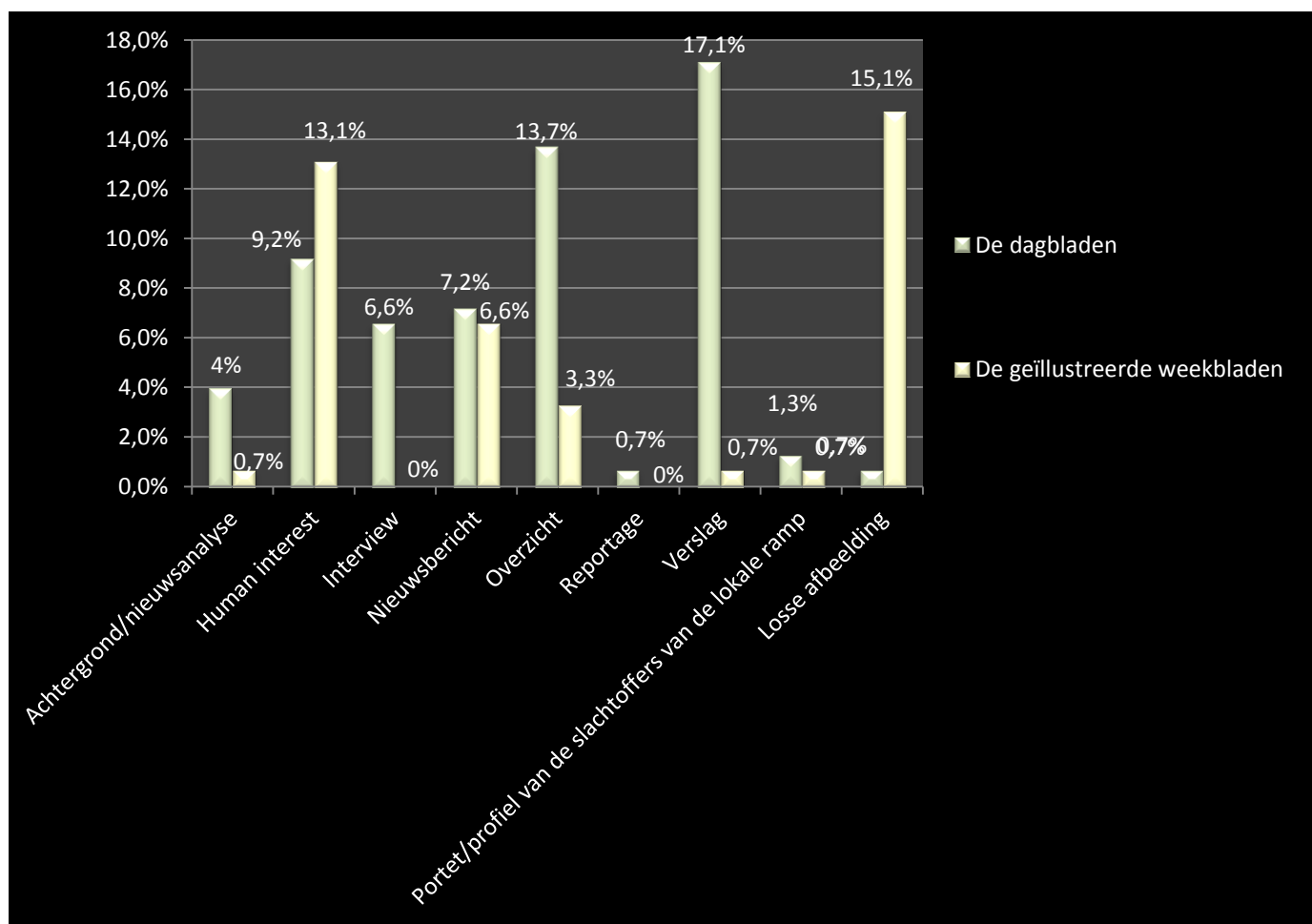
week. Het aanbod is dan groter, waardoor andere berichten (waarvan verwacht wordt dat daar een grotere collectieve belangstelling voor bestaat) de berichten over lokale rampen mogelijk naar een middenpagina verdrongen hebben (Hartley, 1982, p. 5-11). Een tweede reden kan zijn dat de berichten over lokale rampen bij de dagbladen een grotere kans maakten om op de voorpagina te komen dan bij de geïllustreerde weekbladen. Niet alleen vanwege de dagelijkse verschijningsfrequentie, maar ook vanwege de ruimte op de voorpagina. Bij de dagbladen staan doorgaans meerdere berichten in verschillende kolommen op de voorpagina, terwijl bij de geïllustreerde weekbladen maar één bericht op de voorpagina staat. Lokale rampen krijgen bij de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* maar liefst elf keer een plek op de voorpagina en bij *De Telegraaf* zeven keer. Bij *De Standaard* komt dit vijf keer voor en bij *De Maasbode* twee keer. Deze laatste twee christelijke (katholiek en protestants) dagbladen zijn dus wat behoudender met het plaatsen van berichten over lokale rampen op de voorpagina dan de liberale of ‘neutrale’ dagbladen. Dit verschil is ook te zien bij de geïllustreerde weekbladen waar een bericht over een lokale ramp vier keer bij *Het Leven* op de voorpagina staat en slechts twee keer bij de *Katholieke Illustratie* en één keer bij *Panorama* (zie Appendix B voor de bijbehorende kruistabel).

Een derde verschil is dat de lay-out bij de geïllustreerde weekbladen half gestructureerd tot volledig ongestructureerd is (0%, oftewel geen van de berichten is gestructureerd, zie Figuur 3.3), terwijl de lay-out bij de dagbladen gestructureerd of hooguit half gestructureerd is (0%, oftewel geen van de berichten is volledig ongestructureerd, zie Figuur 3.3). Hierbij speelt voor de dagbladen mee dat dagbladen gebonden waren aan een vast ritme van produceren (namelijk dagelijks) en dat in dit tempo vaak minder tijd was om aandacht te besteden aan de opmaak. Ook boden de technische mogelijkheden nog weinig ruimte voor het makkelijk creëren van verscheidenheid in de opmaak van een dagblad en was het dagblad min of meer gebonden aan de structuur van kolommen. De geïllustreerde weekbladen hebben een week de tijd om berichten van opmaak te voorzien en krijgen vaak door de foto's of afbeeldingen tussen de tekst een meer diverse lay-out.

Als vierde verschil is aangetroffen dat het genre human interest vooral bij de geïllustreerde weekbladen aangetroffen is. 13,1% van de berichten over lokale rampen valt bij de geïllustreerde weekbladen in dit genre en is vooral in *Het Leven* (zie Appendix B) goed vertegenwoordigd. De reden voor dit percentage is dat in berichten van geïllustreerde weekbladen de ‘emotioneel-betrokken stijl’ gehanteerd werd, die gericht was op het gevoel van de lezer in plaats van op diens ratio (Broersma, 1999, p. 43-46). Soms is het genre human interest ook bij de dagbladen gevonden (bij 9,2% van de berichten was dit bij dagbladen het

geval), maar over het algemeen hadden de dagbladen berichten binnen de genres verslag (17,1%) of overzicht (13,7%). Deze genres zijn in mindere mate te vinden bij de geïllustreerde weekbladen en worden over het algemeen geassocieerd als genres die de inhoud op een serieuze afstandelijke manier trachten over te brengen aan de lezer. Deze twee genres richten zich dus meer op de ratio van de lezer (Broersma, 1999, p. 46). Waar deze twee genres duidelijk aangetroffen werden in de vier dagbladen verschillen de percentages van het genre nieuwsbericht nauwelijks van elkaar (7,2% voor de dagbladen en 6,6% voor de geïllustreerde weekbladen). Dit is een teken dat de geïllustreerde weekbladen toch niet uitsluitend gebaseerd zouden zijn op entertainmentwaarde (zie de inleiding van het onderzoek). Alle percentages van de verschillende genres worden getoond in onderstaand figuur:

Figuur 3.11: Genre

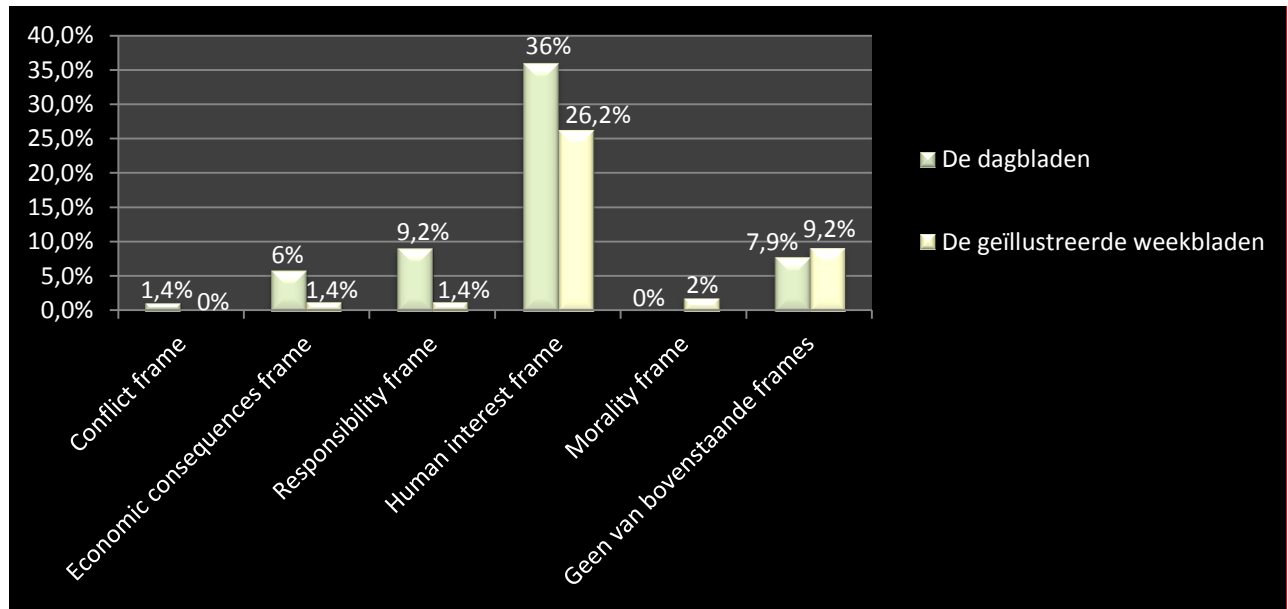
Het vijfde verschil is dat bij berichten in de geïllustreerde weekbladen eerder foto's of afbeeldingen werden geplaatst, terwijl de dagbladen vaak geen foto's of afbeeldingen bij de berichten plaatsen (dit is bij de dagbladen het geval bij 44,5% van de berichten over lokale

rampen, zie Figuur 3.4). De omschakeling naar de waarde die gehecht werd aan het beeld verliep dus langzamer bij de dagbladen (zie paragraaf 1.2). Ook lijkt het erop dat, in tegenstelling tot de tegenwoordige journalistieke praktijk, het toen nog geen gebruikelijke routine of vanzelfsprekendheid was dat bij een bericht in een dagblad een foto of afbeelding geplaatst werd. Inmiddels is het plaatsen van foto's bij berichtgeving een gebruikelijke routine geworden en bevat bijna elk bericht een foto (Broersma, 2007, p. xiii-xiv). Dit legitimeerde het bestaan van de geïllustreerde weekbladen naast de dagbladen, want ze vormen hiermee een aanvulling op de informatievoorziening van de dagbladen.

Als zesde verschil is naar voren gekomen dat de dagbladen, ondanks hun vele gebruik van het *human interest frame* (36%), toch formeler en afstandelijker waren dan de geïllustreerde weekbladen. Dit komt doordat het *responsibility frame* en het *economic consequences frame* bij de dagbladen wel werden aangetroffen en nauwelijks bij de geïllustreerde weekbladen (bij de geïllustreerde weekbladen zijn beide frames steeds in 1,4% van de berichten over lokale rampen aangetroffen). Bij deze twee frames horen vragen als: wie kan verantwoordelijk gehouden worden voor de lokale ramp of wat bedraagt de totale schade van de lokale ramp (zie paragraaf 1.1 voor de theorieën van Goffman, Entman, Semetko & Valkenburg en De Vreese)? Bij de geïllustreerde weekbladen is het *human interest frame* veel aangetroffen (in 26,2% van de berichten over lokale rampen). Door het hanteren van een 'emotioneel-betrokken' en informele schrijfstijl, waarbij aan het gevoel van een lezer geappelleerd werd en niet aan diens ratio, vallen berichten in het *human interest frame*. In deze berichten stond de behoefte van het lezerspubliek en het persoonlijke perspectief van bijvoorbeeld een slachtoffer of ooggetuige centraal. In *Het Leven* zijn het vaakst artikelen gevonden die volgens dit frame geschreven zijn (zie Appendix B). In het theoretisch kader werd verder nog geformuleerd dat verwacht werd dat het *morality frame*, vanwege de verzuiling in Nederland tijdens het interbellum, veel voor zou komen in de berichten van de katholieke dagbladen *De Maasbode*, *De Standaard* en de *Katholieke Illustratie* en minder in de liberale of 'neutrale' pers (zie paragraaf 1.1 en 1.2). Het frame komt echter niet zo vaak voor als was verwacht, want het komt slechts 3 keer (2%) voor in de geïllustreerde weekbladen en helemaal niet in de dagbladen (dit is omtrent frames dus ook een klein verschil tussen de dagbladen en geïllustreerde weekbladen). Het *conflict frame* is enkel twee keer (1,4%) aangetroffen in de dagbladen en kwam niet voor bij de geïllustreerde weekbladen. Een aantal artikelen was helemaal niet te plaatsen binnen de vijf frames en werd ingedeeld in de variabele 'geen van bovenstaande frames' (zie paragraaf 1.1 voor de theorieën

van Goffman, Entman, Semetko & Valkenburg en De Vreese). De bijbehorende percentages over de frames zijn opgenomen in onderstaand figuur:

Figuur 3.12: Frames

Het zevende verschil heeft te maken met het gebruik maken van leestekens in de kop. Hoewel het een overeenkomst is dat veelal geen leesteken gebruikt wordt in de kop wordt in het geïllustreerde weekblad *Het Leven* toch zesmaal (3,9%, zie Figuur 3.6) een uitroepteken in de kop gebruikt. Dit duidt op het benadrukken van deze kop en trekt de aandacht van de lezer. Het gebruiken van dit leesteken hebben de geïllustreerde weekbladen overgenomen van de Amerikaanse en Engelse pers (Hughes, 1981, p. 30-32). Bij de dagbladen is het op deze wijze benadrukken van de kop niet gevonden, maar in dagblad *Nieuwe Rotterdamsche Courant* werd wel twee keer een vraagteken aangetroffen (1,3%, zie Figuur 3.6). Een vraagteken plaatsen wordt ook wel geassocieerd met het aannemen van een kritische houding. Dit past bij het informatieve karakter van de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (zie paragraaf 1.3) en leidt de lezer het stuk in (die wil namelijk het antwoord op de vraag weten).

Ten slotte is als achtste verschil geconstateerd dat dagbladen eerder slachtoffer(s), ooggetuige(n) en hulpverlener(s) aanhalen als bron dan dat dit gebeurt in berichten in de geïllustreerde weekbladen (respectievelijk 5,9%, 17% en 6,7% voor de dagbladen ten opzichte van 1,3%, 2% en 0% voor de geïllustreerde weekbladen bij de genoemde drie variabelen, zie Figuur 3.7). Dat deze drie variabelen als bron voor informatie gekozen worden, kan verklaard worden uit het feit dat slachtoffer(s), ooggetuige(n) en hulpverlener(s) het snelst te spreken zijn om informatie van te verkrijgen over de gebeurtenissen. Dit is voor

de dagbladen gunstig, want zij zijn gebonden aan een bepaald tempo waarin een krantenbericht gemaakt dient te worden (zie paragraaf 1.2 en 1.3). De geïllustreerde weekbladen halen deze drie bronnen ook soms aan, maar beduidend minder dan de dagbladen. Waarschijnlijk zat het niet in hun routine om dit te vermelden of haalden ze de informatie uit andere bronnen, die niet vermeld worden in de berichten over lokale rampen.

De in de vorige alinea's beschreven acht overeenkomsten, één overlapping en acht verschillen houden elkaar in balans (een ex aequo dus). De acht overeenkomsten tonen dat dagbladen en geïllustreerde weekbladen wel degelijk op elkaar lijken qua vorm en stijl. Daaruit volgt dat geïllustreerde weekbladen de term 'journalistiek' eveneens waardig zijn en in onderzoek opgenomen zouden moeten worden. Aan de andere kant zijn er ook acht verschillen gevonden in de vorm en stijl van de dagbladen en geïllustreerde weekbladen. Deze acht verschillen legitimeren daarbij het bestaan van beiden, want deze tonen aan dat er wel degelijke unieke kenmerken zijn die de dagbladen onderscheiden van de geïllustreerde weekbladen. Om te onderzoeken wat nu precies het unieke en onderscheidende is, is een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd. Deze kwalitatieve inhoudsanalyse is geïllustreerd met zes berichten over lokale rampen en richt zich vooral op het narratief en de journalistieke stijl van de berichtgeving.

Hoofdstuk 4: Narratief en stijl, een ramp of ‘droeve ontgoocheling’?

In deze kwalitatieve inhoudsanalyse ligt de focus allereerst op de drie journalistieke stijlen *news style information model*, *news style story model* en *mixed style*. Daarbij wordt in Figuur 4.1 de verdeling van de drie journalistieke stijlen in de dagbladen en geïllustreerde weekbladen weergegeven. Figuur 4.2 geeft de drie journalistieke stijlen per dagblad en per geïllustreerd weekblad weer. Vervolgens zullen de drie journalistieke stijlen geïllustreerd worden aan de hand van zes artikelen, waarvan steeds één bericht uit een dagblad en één bericht uit een geïllustreerd weekblad genomen zal worden en ingegaan zal worden op de vorm van het narratief. Dit laatste begrip is afkomstig uit het boek *Narrativity: theory and practice* van Sturgess (zie paragraaf 1.1 voor de omschrijving van het begrip). Voor een narratief zijn vier vormen mogelijk, namelijk het: *dis-ordered narrative*, *narrative of representation*, *metafictional narrative* of *sequential narrative*.

Figuur 4.1: Verdeling van de drie journalistieke stijlen in de dagbladen en geïllustreerde weekbladen

Eenheid → Variabele (↓)	De dagbladen	De geïllustreerde weekbladen	Totaal:
news style information model	33 21,6%	13 8,6%	46 30,2%
news style story model	16 10,6%	22 14,4%	38 25%
mixed style	43 28,1%	26 16,9%	69 45%
Totaal:	92 60,3%	61 39,9%	153 100%

Figuur 4.1 toont dat de *news style information model* in 46 berichten over lokale rampen gevonden is (30,1%), waarbij de stijl vaker wordt aangetroffen in de dagbladen (33 keer, oftewel 21,6%) dan in de geïllustreerde weekbladen (13 keer, oftewel 8,5%). De *news style story model* is in 38 berichten over lokale rampen gevonden (24,9%), waarbij de stijl vaker wordt aangetroffen in de geïllustreerde weekbladen (22 keer, oftewel 14,4%) dan in de dagbladen (16 keer, oftewel 10,5%). De *mixed style* is het meest aangetroffen (69 keer, oftewel 45,1%), waarbij de verdeling zo is dat de stijl vaker wordt aangetroffen in de dagbladen (43 keer, oftewel 28,1%) dan in de geïllustreerde weekbladen (26 keer, oftewel 17%).

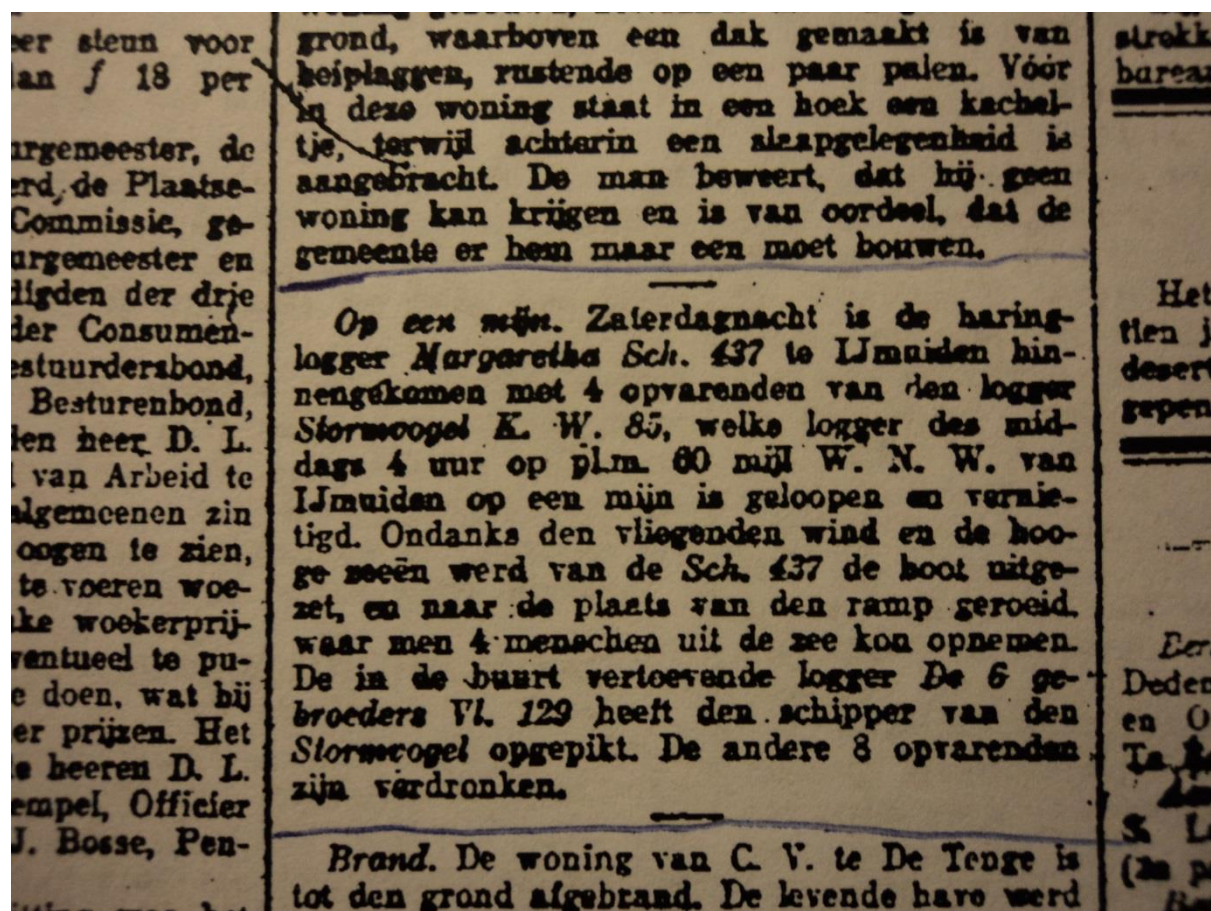
Figuur 4.2: Verdeling van de drie journalistieke stijlen per dagblad en per geïllustreerd weekblad

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
news style information model	7 4,6%	11 7,2%	7 4,6%	8 5,2%	5 3,3%	2 1,3%	6 4%	46 30,2%
news style story model	5 3,3%	3 2%	6 4%	2 1,3%	8 5,2%	8 5,2%	6 4%	38 25%
mixed style	11 7,2%	9 5,9%	10 6,5%	13 8,5%	10 6,5%	12 7,8%	4 2,6%	69 45%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

In Figuur 4.2 is te zien dat de *news style information model* van de dagbladen het meest voorkomt in *De Standaard* (11 keer, oftewel 7,2%) en bij de geïllustreerde weekbladen het meest voorkomt in *Panorama* (6 keer, oftewel 4%). De *news style story model* komt bij de dagbladen het meest voor in *De Telegraaf* (6 keer, oftewel 4%). Bij de geïllustreerde weekbladen komt deze stijl het meest voor in zowel de *Katholieke Illustratie* als *Het Leven* (beide 8 keer, oftewel 5,2%). De *mixed style* komt bij de dagbladen het meest voor in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* (13 keer, oftewel 8,5%) en bij de geïllustreerde weekbladen het meest voor in *Het Leven* (12 keer, oftewel 7,8%).

Om de *news style information model* te illustreren zijn het bericht over een logger die op een mijn gelopen is op 29 november 1919 uit *De Standaard* en het bericht over de ramp met de veerpont van Genemuiden op 11 maart 1922 uit *Panorama* gekozen. Beide berichten zijn nieuwsberichten en zeer kort van formaat. In de koppen is geen gebruik gemaakt van leestekens om de aandacht van de lezer te trekken. De kop ‘Op een mijn gelopen’ in *De Standaard* en de kop ‘De ramp te Genemuiden’ in *Panorama* geven heel kort en zakelijk weer waar het om gaat in het bericht. Ook in de schrijfstijl van beide berichten is dit zakelijke te merken en wordt sec verslag gedaan van datgene wat is gebeurd, wanneer dat is gebeurd, eventuele reddingsacties (zonder daarbij persoonlijk te worden of mensen als helden te beschrijven) en hoeveel slachtoffers of doden erbij gevallen zijn (zonder daarbij tekenen van medeleven te betonen). De berichten bevatten veel feitelijke gegevens, zijn geschreven in de *inverted pyramid style of writing* (Wijfjes, 2004, p. 31), getuigen van actualiteit en bevatten informatie waar collectieve belangstelling voor geweest zal zijn. Door deze vier kenmerken kunnen de berichten getypeerd worden als ‘hard’ nieuws (Nerone, 2012, p. 4; Allan, 2012, p. 132).

Een voorbeeld van het begin van het bericht van *De Standaard* is de zin: “Zaterdagnacht is de haringlogger *Margaretha Sch. 437* te IJmuiden binnengekomen met 4 opvarenden van den logger *Stormvogel K.W. 85*, welke logger des middags 4 uur op pl. m. 60 mijl W.N.W. van IJmuiden op een mijn is geloopt en vernietigd” (De Standaard, 29 november 1919). De coördinaten van de locatie van de ramp, het tijdstip en de nummers van de boten worden dus in detail vermeld als feiten eerst gepresenteerd aan de lezer. De daaropvolgende zinnen bevatten eveneens feiten, maar geven ook wat informatie over de weersomstandigheden, geredde en verdrongen slachtoffer(s). Hieronder is dit te zien in de weergave van het bericht uit *De Standaard*:

In bovenstaand bericht is sprake van een *narrative of representation*, wat inhoudt dat bepaalde woorden of woordgroepen ordening aanbrengen in de structuur (Sturges, 1992, p. 189). Bij dit bericht zorgt vooral het woord ‘logger’, dat vier keer voorkomt in het korte stukje, voor structuur en orde. Van een *dis-ordered narrative* is geen sprake, omdat er geen zijpad wordt ingeslagen door de auteur en er ook geen passages zijn die onlogisch zijn in het bericht. Voor een *metafictional narrative* is dit bericht veel te kort van formaat en is het onderwerp niet complex genoeg. Ook voor het *sequential narrative* is het bericht te kort en te afstandelijk beschreven om de gedachtegang van de auteur te kunnen doorgronden.

Bij *Panorama* wordt voor de *news style information model* in detail ingegaan op het feit waarom de foto's zo laat in het geïllustreerde weekblad worden geplaatst. De reden die aangegeven wordt, is de volgende: *“Door een vertraging met de post bereikten ons de foto's van de ramp, die tijdens den jongsten storm met de veerpont te Genemuiden plaats had en waardoor verscheidene menschen het leven verloren, juist even na het afsluiten van ons vorig nummer”* (Panorama, 11 maart 1922). Waar in *De Standaard* geen foto's of afbeeldingen bij de lokale ramp van 29 november 1919 staan, zijn in *Panorama* wel drie foto's geplaatst. Dit zijn alle drie nieuwsfoto's te noemen en ze worden voorzien van een zakelijk onderschrift, waaruit verder geen emotie blijkt. Weergegeven wordt bijvoorbeeld dat op de linker foto *“de pont, waarmee de ramp plaats had”* te zien is (Panorama, 11 maart 1922). Op de middelste foto zijn *“de burgemeester van Genemuiden en zijn echtgenote, twee der slachtoffers”* te zien en op de rechter foto is *“het dreggen naar de bij de ramp om het leven gekomen passagiers der pont”* te zien (Panorama, 11 maart 1922). Hieronder is dit te zien in de weergave van het bericht uit *Panorama*:

De structuur van het narratief van bovenstaand bericht is een *dis-ordered narrative* (Sturgess, 1992, p. 165-166), want de verhaallijn over het te laat arriveren van de foto's door vertraging bij de post wordt onderbroken door de opmerkingen *‘die tijdens den jongsten storm met de veerpont te Genemuiden plaats had’* en *‘waardoor verscheidene menschen het leven verloren’*. Deze twee opmerkingen geven in het kort informatie over de lokale ramp, waarna het verhaal over de vertraging bij de post wordt vervolgd. De structuur van het narratief in dit

bericht bevat ook een *sequential narrative* (Sturges, 1992, p. 262), want ondanks de lengte wordt in dit bericht beschreven dat de foto's belangrijk genoeg gevonden worden om ze alsnog te plaatsen. Deze gedachtegang van de auteur daarbij is dus dat hij de lezers alsnog wil voorzien van de foto's van de ramp in Genemuiden. Het bericht bevat geen *narrative of representation* (geen woorden of woordgroepen die herhaaldelijk voor orde of structuur zorgen) en geen *metafictional narrative* (het bericht is te kort en bevat geen complex onderwerp met wisselingen in structuur, perspectief of opbouw).

Om de *news style story model* te illustreren zijn het bericht over het instorten van een muur in Rotterdam op 11 mei 1938 uit *De Telegraaf* en het bericht over de brand te Amsterdam op 8 februari 1936 uit *Het Leven* gekozen. De koppen bij de berichten trekken de aandacht van de lezer en geven aan dat een ontzettende ramp heeft plaatsgevonden of dat een ontzettende brand gewoed heeft. In de koppen bij de berichten wordt weliswaar geen leesteken gebruikt, maar toch zorgt de positionering (over meerdere kolommen in *De Telegraaf* en met een speciale opmaak in *Het Leven*) en het lettertype (dikgedrukt in *De Telegraaf* en in speciaal lettertype met witte restruimtes in de letters bij *Het Leven*) ervoor dat de aandacht van de lezers getrokken wordt. Beide berichten zijn qua genre human interest en hebben een *human interest frame*. Een voorbeeld hiervan in het bericht uit *De Telegraaf* is het citaat: “*De meeste doden waren onherkenbaar verminkt en bij het reddingswerk speelden zich vreeselijke toonelen af. Onder een enorm steenblok vond men in een totaal verpletterde kinderwagen het vreeselijk geschonden lichaampje van een baby en slechts weinige passen verder werd de moeder met geheel verbrijzelde benen aangetroffen*”(De Telegraaf, 11 mei 1938). Een citaat uit *Het Leven* illustreert het aspect human interest in de berichtgeving eveneens, want er wordt als volgt geschreven: “*Vrouwen huilden bij het luisteren naar het verhaal der ooggetuigen, terwijl een huivering velen beving bij het vernemen van de wanhopige toestand, waarin de slachtoffers, door het vuur achtervolgd, zich op de vliering bevonden. Als ratten in de val!*” (Het Leven, 8 februari 1936). Andere woorden of zinsneden, die getuigen van human interest uit het dagblad en het geïllustreerde weekblad, zijn onder andere: ‘ontzettende ontroering’, ‘vreeselijk drama’, ‘razende snelheid van de vlammen’, ‘jammerlijk om het leven gekomen’, ‘wanhopige angst’, ‘vreeselijk ongeluk, zoals de Maasstad in jaren niet gekend heeft’ en ‘onbeschrijflijke verwarring’. Ook bevatten beide berichten meerdere sfeerfoto's, waarbij in de onderschriften op een emotioneel-betrokken manier wordt beschreven wat afgebeeld is op de foto. Bij *Het Leven* staan daarnaast onder de twee eerste pagina's van het bericht foto's van alle slachtoffers (doden en gewonden) van de brand in Amsterdam. De berichten kunnen door

[illegible]

Tegen de ontzettende brand, welke Vrijdagnacht woedde op de O.Z. Achterburgwal te Amsterdam en waarbij een achttal mensen, w.o. zes kinderen, het leven lieten, stond de brandweer vrijwel machteloos. Het huis brandde geheel uit. Hierboven de brandweer, bezig met het onderzoek, waarbij nog de lijkes van een tweetal kinderen ontdekt werden.

Acht mensen in de vlammen omgekomen.

De ontzettende brand te Amsterdam.

In hun wanhopige angst renden de mensen naar boven, in de hoop dat het dak in veiligheid te kunnen brengen. Daar de vuurzee hen letterlijk het dak onbereikbaar was, werden zij door het vuur op de bovenste sloten, waar zij jammerlijk om het leven kwamen. Hierboven de gehele

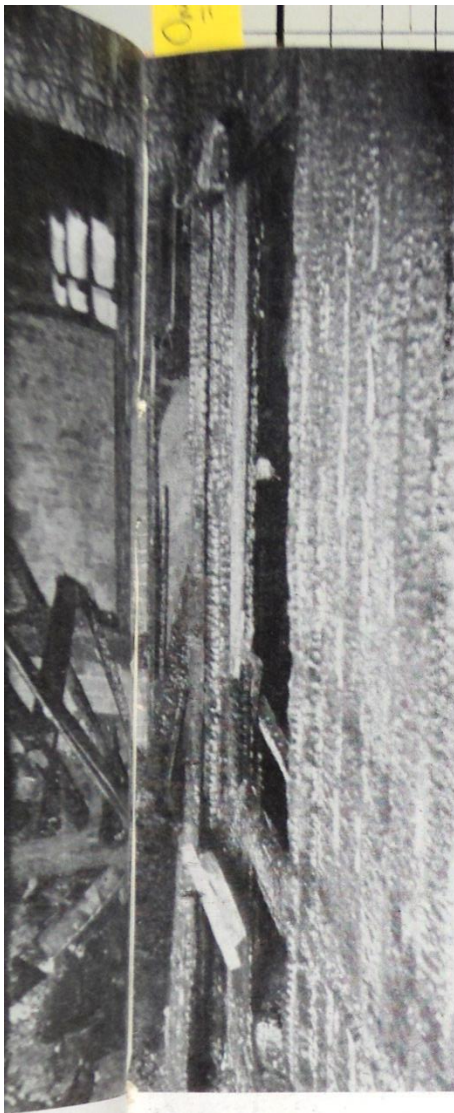

... de ... van

Ook meij. G. Postma-Meyer

Minte Postma, 4 jaar oud, even-
... van dit vrees-

Het portret van
Postma, 5 jaar oud,
wiens lijke
Sübrandes

renden de menschaar boven, in de hoop zich over het
en brengen. Daar uurzee hen letterlijk achtervolgde en
s. werden zij door vuur op de bovenverdieping inge-
om het leven te Hierboven de geheel uitgebrande trap.

Hierboven het overschot van de kamer, waar de brand het hevigst woedde. Niets werd gespaard. Alleen de geraamten van de ijzeren bedden vond de brandweer, toen zij eindelijk het huis kon binnen dringen.

Het portret
Postma, 7 jaar

De vader Albert Postma werd
zwaar gewond in het ziekenhuis

Ook de zeven-iarige Albert
Postma kwam jammerlijk in de

Hierboven een foto onmiddellijk na de brand genomen. de

Groote ontroering in de omgeving.

Groot was de ontroering der menigte in de buurt van de O. Z. Achterburgwal; duizenden wilden het huis zien, waar het vreeselijk drama zich heeft afgespeeld. Hierboven de belangstelling van het publiek, den morgen na het bekend worden van de ontzettende brand.

Hierboven het opengebroken dak, waardoor de brandweer binnen drong, om slechts de lijken der bewoners te vinden. Door de razende snelheid waarmee de vlammen zich een weg baanden, is het hun blijkbaar niet mogelijk geweest zich door het dak een uitweg te banen.

Aangrijpend was de aanblik den volgende morgen van het geheel uitgebrande huis, waarin acht menschen de vreeselijke doodstrijd doordleden hadden. De buurtbewoners, waaronder talloze werklozen, hebben geheel spontaan het geld bijeen gebracht voor de begrafenis der slachtoffers; voorzeker een nobel gebaar van vriendschap! Dagelijks trekken honderden menschen zwiingend over de gracht, om een blik te werpen op de plaats, waar dit ontzettend drama zich heeft afgespeeld. Vrouwen huilden bij het luisteren naar het verhaal der ooggetuigen, terwijl een huivering velen beving bij het vernemen van de wanhopige toestand, waarin de slachtoffers, door het vuur achtervolgd, zich op de vliering bevonden. Als ratten in een val! Eerst nu is de stedelijke Overheid tot de ontdekking gekomen, dat deze oude huizen bij brandgevaar „menschenvallen” zijn, waaruit geen ontkomen mogelijk is. Het is zeer te wenschen, dat spoedig alles in het werk gesteld zal worden om te trachten een herhaling van zulk een ramp te beletten.

Het narratief van beide berichten is een *dis-ordered narrative* (Sturges, 1922, p. 165-166), want achtergrond en extra's wisselen de verhaallijn over de instorting in Rotterdam of brand in Amsterdam af. Een voorbeeld daarvan in beide berichten is het ingaan op het handelen en de gevoelens van omstanders, buurtbewoners of mensen die de plek van de ramp komen bezoeken. Het gebruik van dezelfde vaste woorden of woordgroepen voor orde en structuur zit niet in de berichten, dus is geen sprake van het *narrative of representation*. Beide berichten zijn ook geen *sequential of metafictional narrative*, want de achterliggende gedachten van de auteurs zijn lastig te achterhalen en de onderwerpen zijn niet complex genoeg voor een *metafictional narrative*.

De *mixed style* is een overlap van variabelen uit het codeboek, waardoor het bericht niet in bovengenoemde twee journalistieke stijlen te plaatsen is. Om deze stijl te illustreren, zijn het bericht over de ketelontploffing te Groningen op 20 december 1929 uit de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* en het bericht over de explosie op het Griekse schip 'Petrakis Nomikos' te Schiedam op 31 oktober 1936 uit de *Katholieke Illustratie* gekozen. Het bericht in de *Nieuwe Rotterdamsche Courant* is geschreven als zijnde een verslag, maar bevat een *human interest frame* door woordkeuze en door het via een directe rede van het citaat aanhalen van (een) ooggetuige(n). Het bericht is zodoende een mengeling van een zakelijke en meer emotioneel-betrokken schrijfstijl en een zin uit het bericht die dat het beste illustreert, luidt: "Mevrouw Elerie werd ernstig aan het gelaat gewond en is in bedenkelijke toestand naar het ziekenhuis gebracht (Nieuwe Rotterdamsche Courant, 20 december 1929)." In deze zin wordt namelijk de focus gelegd op het persoonlijke door de achternaam te noemen en door de toevoeging bedenkelijke toestand op te nemen in de zin. Tevens wordt verslag uitgebracht door te vermelden dat het gezicht geraakt is en dat ze naar het ziekenhuis gebracht is.

Het narratief van dit bericht is het *dis-ordered narrative* (Sturges, 1922, p. 165-166), want het bericht bestaat uit een opeenstapeling van meldingen vanuit Groningen en onder het kopje 'Bijzonderheden' geeft de auteur extra informatie over de ontploffing aan de lezer. Het bericht bevat geen herhaling van bepaalde woorden of woordgroepen (dus geen *narrative of representation*), behandelt geen complex onderwerp door te wisselen van structuur of perspectief (dus geen *metafictional narrative*) en de achterliggende gedachten van de auteur zijn niet meteen te achterhalen (dus geen *sequential narrative*). Een weergave van het bericht over de ontploffing in Groningen is opgenomen op de volgende pagina.

Nederland.

Hevige ontploffing te Groningen.

De ketel van een sleepboot uit elkaar geslagen. Eenige dooden en gewonden; groote vernieling.

Men meldt ons uit Groningen: Vrijochtend ongeveer half-zees heeft bij de Bontebrug in het Winschoterdiep alhier een hevige ontploffing plaats gehad, waarbij vermoedelijk vier menschen het leven hebben verloren, en die een geweldige ruïne in de omgeving heeft veroorzaakt. De ketel van een sleepboot met zulk een kracht uit elkaar gesprongen, dat er een ruit in den omtrek heel is gebleven. De stukken van den ketel zijn over verren afstand weggeslingerd. Grootte stukken van boot en ketel kwamen op de daken terecht. Aan den Radestapel werd een groot gedeelte van den oever van een winkel in radio-artikelen afgerukt. In de wassengang werd een dame in haar huis getroffen; zij is met een gebroken been weggedragen. Twee mannen, die op de boot aan het werk waren, werden gedood; hun zwaar verminkte lijken, zijn op groten afstand teruggevonden. Door den druk werd de gasbuis bij de Bontebrug gescheut en stuk geslagen. Het uitstroomende gas vloog over een groote vlam in brand. De brug begon onmiddellijk te branden, doch de brandweer wist het vuur spoedig te blusschen.

Bijzonderheden.

Nader wordt ons gemeld: De sleepboot, die de oorzaak is geweest van de ramp, had vijf schepen, geladen met steenkolen, op sleeptouw. De kapitein moest op den hoek van het Eemskanaal en het Winschoterdiep wachten voor een naderend schip. Hij moest tegen den stroom op, en nu vermoedt men, dat hij de stoomklep heeft vastgezet om meer stoom te hebben. Dat werd hem noodlottig, toen de sleep moest wachten. De ketel ontplofte met het verschrikkelijke geweg, dat de boot op de plaats, waar de ketel stond, in alle richtingen uiteenspatte en in twee helften in het kanaal zónk. Een der opvarenden werd over een 15 M. hoog pakhuis, de Groningsche graansilo, geslingerd en kwam terecht tegen het raam van een woning in de karakteristieke Griffestraat. De ruit werd stukgeslagen, en het lijk kwam op de stoep terecht.

Een andere persoon van de boot werd geslingerd over de huizen en kwam terecht, na over de binnenplaats van een vierde woning geslingerd te zijn, in de kamer van den heer Stultje in de Veemarktstraat.

De vrouw en het kind van den kapitein, Jasper, uit Leuwarden, liggen vermoedelijk op den bodem van het kanaal.

De vrouw van schipper Koers, van een in de nabijheid zijnde boot, werd, toen zij aan het roer stond, door een stuk ijzer getroffen en op slag gedood.

In de woningen rondom is de vernieling onbeschrijfelijk. Het ernstigst is getroffen de woning van den heer en mevrouw Elerie, wonende hoek Trompskade en Winschoterdiep. Toen de ontploffing had plaats gegrepen, werden zij zwaargewond; die nog te bed'lagen, bedolven onder hout, steen en ijzer. Mevrouw Elerie werd ernstig aan het gelaat gewond en is in bedenkelijken toestand naar het ziekenhuis gebracht.

Het groote pakhuis van den heer J. L. Brinks, firma Pannenborg en Krings, is van binnen een ruïne geworden. De kozijnen zijn met de ruiten naar binnen geslagen en hebben alles, wat zich in het kantoor bevond, vernield.

Het huis van den heer A. H. Bont, hoek Veemarktstraat en Bontebrug, werd getroffen door een stuk ijzer van ongeveer 3 K.G., dat in de kamer werd rondgeslingerd, en veel meubelen heeft vernield. Beneden vloog een stuk ijzer van ongeveer 2 K.G. door de ruiten, vernielde de lamp en vloog het bed in, waar het vlak boven de hoeden der slapende menschen den muur trof.

De namen van de gedooide personen van het schip zijn nog niet bekend, behalve die van den kapitein.

Een schipper van een der schepen, die gesleept moesten worden, vertelde het volgende:

Ongeveer kwart over vijf lag de Onderneming met vijf kolenschepen op vollen stoom te wachten, totdat een ander schip door de brug was. De sleepboot verminderde daarom vaart, hetgeen blijkbaar tot gevolg heeft gehad, dat de spanning in den ketel toenam. De machinist, die nog niet veel had gevaren, riep den kapitein toe, dat er iets niet in orde was; de stoom liep te hoog op, zeide hij. Voordat de kapitein iets kon antwoorden, klonk een geweldige knal. Allen, die op het schip waren, werden neergeslagen. Een tijdlang regende het steenkolen, stukken hout en ijzer. De sleepboot werd 15 M. omhoog gesmeten en kwam daarna met een plof weer in het water terecht. Een groote vlam sloeg uit de machinekamer. Van de boot was niets meer te zien dan een stuk van het achterschip. Een stuk ijzer kwam terecht op een perceel in de Moesdijksgrang, waar de familie Kraak woonde. Dit huis is geheel verwoest. Het ijzer is door het dak en den solder in de huiskamer terecht gekomen. Het meubilair is grotendeels vernield. De familie, die nog te bed lag, is langs brandladders via het dak naar beneden gegaan. De heer Kraak en zijn vrouw zijn ernstig gewond.

De slachtoffers.

De slachtoffers waren:

De slachtoffers waren: kapitein Jasper, vrouw van Koers, vrouw van Elerie, en een ander persoon van de boot.

Bij het bericht uit de *Katholieke Illustratie* is sprake van een andere overlapping, waardoor dit bericht in de *mixed style* ingedeeld kan worden. In dit bericht zijn het genre human interest en het human interest als frame aangetroffen, maar zijn de foto's nieuwsfoto's en geen sfeerfoto's. Zelfs de onderschriften bij de foto's zijn een mengeling. Twee van de onderschriften zijn namelijk een zakelijke verwoording van datgene wat te zien is op de foto's, maar in een derde onderschrift staat de zinsnede 'men ziet welke verwoestingen zijn aangericht, die echter weinig beteekenen bij de verloren menschenlevens' wat weer getuigt van betrokkenheid bij de slachtoffers en familieleden daarvan. Human interest als genre en als frame bij dit bericht blijken onder andere uit het volgende citaat: "*Het vredige tafereel in de werkhaven veranderde op eenmaal. Men rent, men roept, men snelt toe Wat is er gebeurd? Spoedig weet men, maar vóórdat men 't zich goed bewust is, volgt een tweede slag, heviger nog dan de eerste, en wéér heeft de slag getroffen, onbarmhartig en wreed!*" (Katholieke Illustratie, 31 oktober 1936).

Het narratief in dit bericht is het *narrative of representation* (Sturges, 1922, p. 189), want woorden en woordgroepen worden herhaaldelijk gebruikt door de auteur om orde en structuur aan te brengen. Deze vorm van narratief blijkt doordat synoniemen 'vreedzaam' en 'rustigen' tegenover de synoniemen 'plotseling' en 'plots' geplaatst worden in het bericht. Deze vier synoniemen bieden het bericht de structuur, doordat ze een contrast weergeven tussen de situatie vóór de ramp en de situatie erna. Het bericht bevat geen van de andere drie vormen van narratief. Op de volgende pagina is het bericht over de explosie te Schiedam opgenomen.

Het brandende schip, na de eerste explosie gekiekt.

DE RAMP TE SCHIEDAM

De verschrikkelijke explosie aan boord van het Griekse schip „Petrakis Nomikos” heeft weer eens bewezen, hoe schielijk een groot ongeval geschieden kan!

Vreedzaam was men op de werf „Wilton-Feijen-oord”, waar thans heel wat schepen liggen, aan het werk op dien rustigen Zaterdagmorgen.

Dan, plotseling, een knal, hevig en ontzettend, een felle vuurpijl, die omhoog schiet... en 't ongeluk, dat nog meer ongelukken op zou wekken, was geschied!

Het vredige tafereel in de werkhaven veranderde op eenmaal. Men rent, men roept, men snelt toe... Wat is er gebeurd?

Links: Een foto van het doodenschip, toen de brand geblusht was. Men ziet welke verwoestingen zijn aangericht, die echter weinig beteekenen bij de verloren menschenlevens.

De bemanning van de „Petrakis Nomikos”, die, deels gewond, werd ondergebracht in het Zeeliekenhuis aan de Veerkade.

Spoedig weet men, maar vóórdat men 't zich goed bewust is, volgt een tweede slag, heviger nog dan de eerste, en weer heeft de slag getroffen, onbarmhartig en wreed!

Zoo greep het noodlot daar plots om zich heen, en de vredige werf van „Wilton” en maakte tientallen slachtoffers, waarvan er, nu we dit schrijven, reeds veertien het leven lieten, waaronder ook enkele behaagte redders.

Geheel onverwachts zijn verscheidene families in rouw en diepe droefenis gedompeld en wie zal hen zoo spoedig troosten?

Er is een troost, nl. de gedachte, dat de mannen op het arbeidsveld van eer gevallen zijn...

Mogen, ten slotte, de nabestaanden de krachten krijgen om thans sterk te zijn tegen de slagen van het noodlot, die ons allen elk oogenblik treffen kunnen.

Cylinders met koolzuur en andere voorwerpen, die gewond op haven werden van het terrein vervoerd.

Hoofdstuk 5: Conclusie, reflecties en suggesties voor vervolgonderzoek

5.1 Conclusie

Om de centrale hoofdvraag van de thesis op te kunnen stellen, zijn in het theoretisch kader de concepten vorm, stijl, narratief en frame beschreven. Daarnaast zijn in een contextueel kader de ontwikkelingen in de geschreven- en geïllustreerde pers in de eerste decennia van de 20ste eeuw beschreven. Bij deze beschrijving is in paragraaf 1.2 en 1.3 een context gegeven van de journalistieke ontwikkelingen tijdens het interbellum en zijn de vier Nederlandse dagbladen en drie geïllustreerde weekbladen beschreven. Op basis van deze literaire voorstudie is de centraal staande hoofdvraag als volgt geformuleerd: *In hoeverre is sprake van verschillen, overlappings of overeenkomsten in de journalistieke vorm en stijl van de dagblad- en geïllustreerde weekbladpers in de periode 1919-1938?* Deze vraag is aan de hand van een casestudy naar berichten over lokale rampen in de periode 1919-1938 onderzocht.

Resumerend op deze centrale hoofdvraag kan uit de kwantitatieve inhoudsanalyse geconcludeerd worden dat acht overeenkomsten, één overlapping en acht verschillen gevonden zijn. De acht overeenkomsten tonen dat dagbladen en geïllustreerde weekbladen wel degelijk op elkaar lijken qua vorm en stijl en bijna even vaak een nieuwsbericht plaatsen als dat de dagbladen dat doen (7,2% voor de dagbladen en 6,6% voor de geïllustreerde weekbladen). Daaruit volgt dat geïllustreerde weekbladen de term ‘journalistiek’ eveneens waardig zijn en in onderzoek opgenomen zouden moeten worden. Aan de andere kant zijn er ook acht verschillen gevonden in vorm en stijl van de dagbladen en geïllustreerde weekbladen. Deze acht verschillen legitimeren daarbij het bestaan van beiden, want deze tonen aan dat er wel degelijk unieke kenmerken zijn die de dagbladen onderscheiden van de geïllustreerde weekbladen. Dat auteurs zich bewust waren van het feit dat ze een aanvulling vormden op de dagbladen wordt duidelijk uit het citaat (dat opgenomen is in de inleiding van dit onderzoek) waarin staat: *“In alle kranten hebben lange verhalen gestaan over de ramp, die ons land heeft getroffen. U hebt die natuurlijk gelezen. Er hebben al foto’s van gestaan in de dagbladen en die hebt u natuurlijk gezien. Toch durf ik, nu ik daar twee dagen in de geteisterde Noord Brabantsche dorpen en gehuchten heb rondgezworven, beweren dat u nog geen denkbeeld hebt van wat daar is gebeurd”* (Katholieke Illustratie, 10 augustus 1925).

Om te onderzoeken wat geïllustreerde weekbladen nu precies onderscheidt van dagbladen, is als aanvulling een kwalitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd. Hierbij is ingegaan op drie journalistieke stijlen en vier vormen van narratief. Deze drie journalistieke stijlen zijn: de *news style information model*, de *news style story model* en de *mixed style*. Uit de analyse

hiervan kan geconcludeerd worden dat de *mixed style* zowel bij de dagbladen als de geïllustreerde weekbladen het meest aangetroffen is, want deze kwam 43 keer (oftewel 28,1%) voor in de dagbladen en 26 keer (oftewel 16,9%) voor in de geïllustreerde weekbladen. Dit duidt erop dat berichten over lokale rampen, ongeacht of ze geplaatst zijn in dagbladen of geïllustreerde weekbladen, veelal een mengelmoes waren van een zakelijke en meer emotioneel-betrokken schrijfstijl in het bericht en bij onderschriften van foto's of afbeeldingen. Waar een *mixed style* niet is aangetroffen geldt dat de *news style information model* vooral aanwezig is bij de dagbladen (33 keer, oftewel 21,6%), want deze stijl is slechts dertien keer (oftewel 8,6%) aangetroffen in de berichtgeving van de geïllustreerde weekbladen. Ook geldt dat de *news style story model* vooral in de geïllustreerde weekbladen is aangetroffen (22 keer, oftewel 14,4%), want deze is slechts 16 keer in de dagbladen gevonden (oftewel 10,6%). Verder kan op basis van de kwalitatieve analyse geconcludeerd worden dat het *dis-ordered narrative*, *narrative of representation*, *metafictional narrative* en *sequential narrative* variëren in de berichten binnen elk van de drie journalistieke stijlen. De vorm van het narratief is vooral afhankelijk van het onderwerp van een lokale ramp en van de woordkeuze, die de auteur van het bericht hanteert. Dit betekent dat hierin ook geen verschil zit tussen dagbladen en geïllustreerde weekbladen.

Op basis van de conclusies over de kwantitatieve- en kwalitatieve inhoudsanalyse op de berichten over lokale rampen in de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen uit het interbellum kan als eindconclusie worden vastgesteld dat de geïllustreerde weekbladen relevante onderscheidende unieke kenmerken bevatten, maar dat deze qua vorm en stijl ook wel veel overeenkomsten vertonen met de vorm en stijl van dagbladen. Het vermeende onderscheid tussen dagbladen en geïllustreerde weekbladen blijkt vooral te berusten op het verschil in het gebruiken van een *news style information model* (de dagbladen) of *news style story model* (de geïllustreerde weekbladen), maar eigenlijk geldt hier dat de *mixed style* het vaakst is aangetroffen in de berichten van de dagbladen en geïllustreerde weekbladen. Daardoor omvatten geïllustreerde weekbladen méér dan de tot nu toe aan hen toegeschreven entertainende functie van het publiek en dienen geïllustreerde weekbladen meegenomen te worden in onderzoek over journalistiek in het interbellum.

5.2 Reflecties en suggesties voor vervolgonderzoek

Na een verkenning van de concepten vorm en stijl is de keuze gemaakt voor een casestudy naar berichten over lokale rampen in de Nederlandse dagbladen *De Telegraaf*, *Nieuwe Rotterdamsche Courant*, *De Maasbode* en *De Standaard* en de geïllustreerde weekbladen *Panorama*, *Het Leven* en *Katholieke Illustratie*. Om deze berichten te verzamelen, ben ik eerst naar het Spaarnestad Archief in Den Haag geweest. Het was goed dat met de dataverzameling van berichten uit de geïllustreerde weekbladen begonnen is, want deze dataverzameling verliep snel (mede door de goede hulp in dit archief van medewerkers aldaar) en daaruit werd ook duidelijk welke lokale rampen waarschijnlijk ook tegengekomen zouden worden in de dagbladen. Hierdoor kon systematischer gezocht worden op de microfiches. Het zoeken op microfiches nam enige tijd in beslag, maar het bleef leuk om in oude bronnen de berichten over lokale rampen terug te vinden.

Tegelijkertijd met de dataverzameling is begonnen met het literatuuronderzoek. Over vorm of stijl zijn voldoende boeken geschreven, maar soms waren deze niet allemaal even relevant voor het onderzoek. Om de juiste selectie te maken van secundaire literatuur voor dit onderzoek heeft daarom onderling overleg plaatsgevonden met mijn scriptiebegeleidster. De verwerking van deze literatuur in het theoretisch kader kreeg met name na het derde blok vorm, omdat in dit derde blok ook aandacht is gegeven aan het keuzevak Media & Beleid. Het daadwerkelijk opstellen van het theoretisch kader vond wat later plaats dan gepland was en na dit blok is dan ook een inhaalslag door mij gemaakt.

Na het theoretisch kader is voor de kwantitatieve inhoudsanalyse een codeboek opgesteld, waarvoor als uitgangspunt het codeboek van Broersma gebruikt is. Dit codeboek had niet tot stand kunnen komen zonder dit voorbeeld, de feedback van Broersma en het overleg hierover met mijn scriptiebegeleidster. Dit geldt eveneens voor de schema's (zie paragraaf 2.4), die de basis vormden voor de kwalitatieve inhoudsanalyse. De verkregen gegevens van de kwantitatieve inhoudsanalyse zijn na het coderen ingevoerd in SPSS en daaruit zijn twaalf staafdiagrammen en kruistabellen ontstaan (zie Hoofdstuk 3 en Appendix B).

Na het uitvoeren van de kwantitatieve inhoudsanalyse en kwalitatieve inhoudsanalyse zijn Hoofdstuk 2 tot en met Hoofdstuk 5 opgesteld en kon op 3 juni 2013 de conceptversie worden ingeleverd. Een punt van kritiek op het onderzoek en de verwerking daarvan was dat bij deze hoofdstukken in de conceptversie de terugkoppeling naar de literatuur van het theoretisch kader ontbrak. Om bevindingen beter te kunnen analyseren en verklaren, heb ik

voor deze eindversie opnieuw de literatuur geraadpleegd en zijn met name Hoofdstuk 3 en Hoofdstuk 4 aangepast.

De uiteindelijke resultaten van dit onderzoek en daaraan verbonden conclusie zijn gericht op vorm en stijl in berichten over lokale rampen van de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen voor de periode 1919-1938. Tijdens het interbellum bestonden nog veel meer dagbladen en geïllustreerde weekbladen, die de moeite van onderzoek waard zijn. De eerste suggestie voor vervolgonderzoek zou dan ook het aanvullen van dit onderzoek kunnen zijn met ander bronmateriaal. Dit zou om andere Nederlandse dagbladen of Nederlandse geïllustreerde weekbladen kunnen gaan. Voorbeelden hiervan zijn onder andere: *De Volkskrant*, *De Courant/Nieuws van de Dag*, *Het Volk*, *De Dag*, *Deze Week*, *Het Dubbeltje*, *Eigen Haard*, *Geïllustreerd christelijk weekblad*, *Het geïllustreerd stuiversblad*, *Geïllustreerd weekblad de huisvriend*, *Het geïllustreerd weekblad*, *Hallo!!* . . . *De laatste opzienbarende gebeurtenissen of Nederlandsche illustratie*. *Geïllustreerd nieuws van de week*.

Een vergelijking met berichtgeving over lokale rampen in de buitenlandse geschreven pers en geïllustreerde pers is een tweede suggestie voor vervolgonderzoek. Voorbeelden hiervan zijn onder andere: *The Daily Telegraph* (Engels), *The Times* (Engels), *The Illustrated London News* (Engels), *Berliner Tageblatt* (Duits), *Leipziger illustrierte Zeitung* (Duits), *Die Woche* (Duits), *Le Charivari* (Frans), *La Croix* (Frans), *Le Figaro* (Frans), *Journal des débats* (Frans) of *L'Illustration* (Frans).

Een derde suggestie voor vervolgonderzoek is het herhalen van dit onderzoek door binnen dezelfde tijdsperiode te blijven en dezelfde vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen te onderzoeken, maar dan dit onderzoek toe te spitsen op andere onderwerpen dan de berichtgeving over lokale rampen. Voorbeelden van richtingen van andere onderwerpen zijn onder andere: wetenschappelijke (nieuws)onderwerpen, economische (nieuws)onderwerpen, culturele (nieuws)onderwerpen, onderwerpen of nieuws over sport(eventenementen). Een andere mogelijkheid is om het onderzoek te herhalen en om daarbij de berichtgeving van buitenlandse lokale rampen in de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen voor de periode 1919-1938 te onderzoeken. Daarna kan vergeleken worden of ook voor de andere onderwerpen dezelfde bevindingen worden gedaan als die in deze thesis geconstateerd zijn bij de berichtgeving over lokale rampen in de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen.

Literatuurlijst

Secundaire bronnen:

- Allan, S. (2012). *The Routledge Companion to News and Journalism*. USA en Canada: Routledge Taylor & Francis Group.
- Barnhurst, K. & Nerone, J.C. (2002). *The form of News*. New York: Guilford Publications.
- Berg, van den P.J.H. (2003). *Welkom in 't leven: een beschrijving van het geïllustreerde tijdschrift Eigen Haard, 1875-1941*. Amsterdam: Cramwinckel.
- Broersma, M. (1999). Botsende stijlen. De Eerste Wereldoorlog en de Nederlandse journalistieke cultuur. In: *Tijdschrift voor Mediageschiedenis*, [2] 2.
- Broersma, M. (2007). *Form and Style in Journalism. European Newspapers and the representation of News 1880-2005*. Parijs: Peeters.
- Broersma, M. (2010). Journalism as performative discourse. The Importance of Form and Style in Journalism. In: Rupar, V. *Journalism and meaning-making. Reading the Newspaper*. New York: Hampton Press.
- Dane, J. (1996). *De vrucht van bijbelsche opvoeding. Populaire leescultuur en opvoeding in protestants-christelijke gezinnen circa 1880-1940*. Hilversum: Uitgeverij Verloren.
- Delft, van M., Dijk, van N. & Storm, R. (2006). *Magazine! 150 jaar Nederlandse publiekstijdschriften*. Zwolle: Waanders Uitgevers.
- Duiveland, van L.J.P. (1924). *Journalistiek in Nederland*. Den Haag: H.P. Leopold.
- Entman, R.M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. In: *Journal of Communication*, 43 (4).
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. Londen: Harper and Row.
- Hartley, J. (1982). *Understanding news*. New York: Methuen & Co.
- Hemels, J.M.H.J. & Vegt, J.C.R (1993-1997). *Het geïllustreerde tijdschrift in Nederland: bron van kennis en vermaak, lust voor het oog*. Amsterdam: Cramwinckel.
- Hottinga, T. (2000). *Honderd jaar tijdschriftgeschiedenis. De Katholieke Illustratie*. Baarn: Tirion.
- Hughes, MacGill, H. (1981). *News and the Human Interest Story*. New Jersey: Transaction Books.
- Jackson, M. (1885). *The Pictorial press: its origin and progress*. London: Hurst and Blackett.
- Jentjes, L.A.C. (1995). *Van strijdorgaan tot familieblad: de tijdschriftjournalistiek van de Katholieke Illustratie, 1867-1968*. Amsterdam: Cramwinckel.
- Johnson, G.W. (1926). *What is the news? A tentative outline*. New York: University of California.
- Lans, van der J. & Vuijsje, H. (2003). *Lage landen, hoge sprongen. Nederland in de twintigste eeuw*. Amsterdam: Immerc.
- Manen, van, W.H.R. (1944). Toen de Nieuwe Rotterdamsche Courant werd opgericht. In: *Rotterdamsch Jaarboekje*. Geraadpleegd via: <http://rjb.x-cago.com/GARJB/1944/12/19441231/GARJB-19441231-0086/story.pdf>.

- Nerone, J. (24 oktober 2012). *Journalism. The historical roots of the normative model of journalism*. Geraadpleegd via:
<http://jou.sagepub.com/content/early/2012/10/24/1464884912464177>.
- Pallant, J. (2010). *SPSS Survival Manual. A step by step guide to data analysis using SPSS*. 4e druk. Berkshire: McGraw-Hill Education.
- Plasse, van de J. (1999). *Kroniek van de Nederlandse dagbladpers*. Amsterdam: Otto Cramwinkel.
- Rogier, L.J. & Rooy, de, N. (1953). *In vrijheid herboren: Katholiek Nederland 1853-1953*. Den Haag: Pax.
- Semetko, H.A., Valkenburg, P.M & Vreese, de, C.H. (1999). The effects of News Frames on Readers' Thoughts and Recall. In: *Communication Research*, 26. USA: Sage Publications.
- Semetko, H.A. & Valkenburg, P.M. (2000). Framing European politics: a content analysis of press and television news. In: *Journal of Communication*, 50 (2).
- Sturges, P.J.M. (1992). *Narrativity: theory and practice*. Oxford: Clarendon Press.
- Troost, F. & Koomen, F. (2006). *Wiel van der Randen. Bescheiden camera moderne blik*. Haarlem: Spaarnestad Photo.
- Vermeulen, H. (1994). *De Maasbode. De bewogen geschiedenis van 'De beste courant van Nederland'*. Zwolle: Waanders Uitgevers.
- Vreese, de C.H. (2005). News framing: theory and typology. In: *Information Design Journal + Document Design*, 13 (1). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Vries, de L. (1978). *Uit Het Leven gegrepen. Een aangrijpend tijdsbeeld van de jaren 1906-1920 ontleend aan het tijdschrift Het Leven*. Bussum: De Gooise Uitgeverij.
- Wijfjes, H. (2004). *Journalistiek in Nederland 1850-2000. Beroep, cultuur en organisatie*. Amsterdam: Boom.
- Wijgerinck, de M.C, Lankhorst, O.S. & Roes, J. (1989). *De gezegende pers: aspecten van de katholieke persgeschiedenis in Nederland tijdens de 19de en 20ste eeuw*. Zeist: Kerckebosch.
- Wolf, M. (2009). *Het geheim van De Telegraaf*. Amsterdam: Boom.

Primaire bronnen:

- De Maasbode (29 november 1919). *Een logger op een mijn geloopten*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (23 oktober 1921). *De reddingsboot 'Brandaris' bij Terschelling omgeslagen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (24 oktober 1921). *Stoomreddingsboot te Hoek van Holland omgeslagen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (11 maart 1922). *Ramp te Genemuiden*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (27 augustus 1924). *Noodlottige autobrand*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (8 maart 1925). *Scheepsramp bij Hoek van Holland. Het stoomschip 'Soekarta' gestrand*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (9 april 1925). *Een ramp in de Wielingen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (10 augustus 1925). *Het zware noodweer boven ons land. Grootte verwoestingen op tal van plaatsen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (31 december 1925). *Waternood. Limburg met een ramp bedreigd*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (10 oktober 1926). *De Storm. Een haringlogger verongelukt*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (18 juni 1927). *De scheepsbrand aan de Sumatrakade*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (13 juli 1928). *Ernstige Mijnramp. Een gasontploffing in de staatsmijn Hendrik*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (17 november 1928). *De Zuid-Wester Storm. Bij een scheepsramp bij Terschelling een heel gezin omgekomen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (16 januari 1929). *De Storm. De reddingboot 'Prins der Nederlanden' omgeslagen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (24 juli 1929). *De ramp te Veendam. Het aantal doden reeds tot vijf gestegen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (9 september 1929). *Scheepsbrand op de rivier. Het Engelsche tankschip 'Vimeira' in lichter laaie*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (20 december 1929). *Ontzettend ongeluk te Groningen. Ketelontploffing aan boord van een sleepboot. Het schip geheel uiteengeslagen, de bemanning weggeslingerd*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (29 december 1931). *Tragische brand in Tilburg. Geheel gezin in de vlammen omgekomen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (14 juli 1935). *De Kwikstaart bij Schiphol vergaan. Tragische ramp, die zes doden eischte*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (8 februari 1936). *Tragische brand woedde heden nacht te Amsterdam. Acht mensen in vlammen omgekomen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (31 oktober 1936). *Geweldige catastrofie bij Wilton*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

- De Maasbode (11 mei 1938). *Catastrophale instorting van ouden muur te Rotterdam*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Maasbode (14 november 1938). *Groote vliegcramp bij Schiphol*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (29 november 1919). *Op een mijn*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (23 oktober 1921). *De Storm. Reddingboot omgeslagen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (24 oktober 1921). *De Storm. Reddingboot omgeslagen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (11 maart 1922). *De ramp op het Zwartewater*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (27 augustus 1924). *Een autobus verbrand. Zes dooden, verschillende zwaar en licht gewonden*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (8 maart 1925). *De Soerakarta en de Schelde gestrand*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (9 april 1925). *Een scheepsramp in de Wielingen. 6 dooden, 4 vermisten*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (10 augustus 1925). *Een cycloon boven het Oosten van ons land*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (31 december 1925). *Het Hooze Water. De Maas wast*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (10 oktober 1926). *Een hevige storm teistert vooral onze visschersvloot*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (18 juni 1927). *Ernstige scheepsbrand aan de Sumatrakade*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (13 juli 1928). *Ernstige gasontploffing in de Staatsmijn Hendrik*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (17 november 1928). *De hevige Zuid-Wester-storm. Groote stormschade, storingen in het treinverkeer. De antenne te Huizen omgewaaid*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (16 januari 1929). *De reddingboot 'Prins der Nederlanden' vergaan. De acht opvarenden waarschijnlijk omgekomen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (24 juli 1929). *Ernstige ontploffing in een aardappelmeelfabriek te Ommelandervijk*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (9 september 1929). *Scheepsramp aan de Heyplaat te Rotterdam. Het Engelsche tankschip 'Vimeira' in vlammen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (20 december 1929). *De ontploffing te Groningen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (29 december 1931). *Een heel gezin in de vlammen omgekomen. Vreeselijk drama te Tilburg*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (14 juli 1935). *De 'Kwikstaart' bij Schiphol verongelukt. Vier leden der bemanning en twee passagiers omgekomen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.
- De Standaard (8 februari 1936). *8 dooden bij brand in Oud-Amsterdam. In doodsangst naar de vliering gevlucht en omgekomen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Standaard (31 oktober 1936). *Ramp bij Wilton te Schiedam. Ontploffingen op grieksch stoomschip*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Standaard (11 mei 1938). *Zeven mensen door vallenden muur gedood. Ontzettend ongeval te Rotterdam*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Standaard (14 november 1938). *De 'IJsvogel' verongelukt. Zes dooden, dertien gewonden, van wie drie ernstig*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (29 november 1919). *De K.W. 47 gelicht*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (23 oktober 1921). *De Noordwester Storm. Gestrande en in nood verkeerende schepen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (24 oktober 1921). *De Noordwester Storm. Gestrande en in nood verkeerende schepen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (11 maart 1922). *De ramp op het Zwartewater*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (27 augustus 1924). *Een noodlottig ongeluk nabij Zwolle. Een volle autobus op weg van Raalte naar Heino verbrand*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (8 maart 1925). *Stranding bij Hoek van Holland. De 'Soerakarta' en de sleepboot 'Schelde' vastgelopen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (9 april 1925). *Scheepsramp in de Wielingen. Tien mensen verdronken*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (10 augustus 1925). *Een hevige cycloon teistert Oost-Nederland. Een ramp van ongekenden omvang*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (31 december 1925). *Het Maaswater blijft wassen. In Zuid-Limburg is het reeds erger dan in vorige jaren*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (10 oktober 1926). *Een scheepsramp op de Noordzee. Katwijk in rouw gedompeld*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (18 juni 1927). *Begravenis der slachtoffers. Na het ongeval op de Amsterd. Droogdok Mij*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (13 juli 1928). *Vier lijken geborgen. De mijnramp te Brunssum*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (17 november 1928). *Visschersschepen vergaan. Heeft de storm levens geeischt?* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (16 januari 1929). *De geheele bemanning vermoedelijk omgekomen, alle hoop opgegeven. Niets meer vernomen omtrent het lot van de 'Prins der Nederlanden'*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (24 juli 1929). *Veendam door een ramp geteisterd. Ontzettende explosie in een aardappelmeelfabriek. Het geheele gebouw in lichtelaaie. Vier dooden, vijftien gewonden*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (9 september 1929). *Paniek op de 'Vimeira'. De scheepsramp op de Maas*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (20 december 1929). *Hevige ontploffing te Groningen. Menschen omgekomen en gewond, huizen beschadigd*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (29 december 1931). *Brand te Tilburg eischt vijf slachtoffers. Ook de dienstbode overleden*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (14 juli 1935). *De 'Kwikstaart' verongelukt. Noodlottige ramp bij Schiphol. Zes personen om het leven gekomen.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (8 februari 1936). *Felle brand eischt acht doden. Ontzettend drama in de hoofdstad.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (31 oktober 1936). *Ontploffingsramp bij Wilton-Fyenoord te Schiedam. Vermoedelijk zeventien doden. Tientallen gewonden van wie velen zeer ernstig. Verscheidene personen worden vermist.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (11 mei 1938). *Muur ingestort: 7 doden, 8 gewonden. Ontzettende ramp te Rotterdam.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

De Telegraaf (14 november 1938). *'IJsvogel' bij Schiphol verongelukt. Vier leden bemanning, twee passagiers omgekomen.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Het Leven (29 november 1919). *De stille helden der zee. De ramp met de Noordwijksche reddingsboot, drie helden verdronken.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (23 oktober 1921). *Twee reddingsbooten verongelukt.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (24 oktober 1921). *Twee reddingsbooten verongelukt.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (11 maart 1922). *De vreeselijke ramp te Genemuiden.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (27 augustus 1924). *Het afschuwelijke auto-ongeluk te Heino bij Zwolle.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (8 maart 1925). *De ontzettende scheepsramp aan den Hoek van Holland.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (9 april 1925). *De scheepsramp in de Wielingen.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (10 augustus 1925). *De ontzettende Cycloon over ons land.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (31 december 1925). *De overstromingsrampen: ellende en hulp!* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (10 oktober 1926). *De Zuidwesterstorm één die ontkwam!* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (18 juni 1927). *De ramp aan den over-IJ kant. Een schuilplaats die noodlottig werd.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (13 juli 1928). *De vreeselijke mijnramp in Zuid-Limburg: de begrafenis.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (17 november 1928). *De tragiek van den Novemberstorm.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (16 januari 1929). *De droeve ramp aan den Hoek. De ondergang van de reddingsboot: 37 vaderloze kinderen!* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (24 juli 1929). *De vreeselijke fabrieks-ramp te Veendam.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (9 september 1929). *De vreeselijke ramp in de Rotterdamsche haven.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (20 december 1929). *De ontploffingsramp te Groningen.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (14 juli 1935). *De Schamele resten . . .*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (8 februari 1936). *Acht mensen in de vlammen omgekomen. De ontzettende brand te Amsterdam*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (31 oktober 1936). *Een ramp als nooit te voren! Schiedam in rouw gedompeld*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (11 mei 1938). *Vreeselijk ongeluk te Rotterdam*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Het Leven (14 november 1938). *De K.L.M. in rouw gedompeld. Mist werd de 'IJsvogel' noodlottig. In volle vaart tegen de grond gevlogen*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (29 november 1919). *Het ongeluk te Noordwijk aan zee*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (23 oktober 1921). *De Jongste storm*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (24 oktober 1921). *De Jongste storm*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (11 maart 1922). *De ramp te Genemuiden*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (27 augustus 1924). *Het ongeluk te Heino. Begrafenis der slachtoffers*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (8 maart 1925). *De scheepsramp aan den Hoek*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (9 april 1925). *De ramp in de Wielingen*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (10 augustus 1925). *Het Oosten van ons land door een cycloon geteisterd*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (31 december 1925). *De overstromingsramp*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (10 oktober 1926). *Toen de storm woedde op onze kust*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (18 juni 1927). *Het toneel van het ontzettende ongeluk*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (13 juli 1928). *De gasontploffing in de staatsmijn 'Hendrik' te Brunssum, eischte een groot aantal slachtoffers*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (17 november 1928). *Storm aan de Noordzeekust*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (16 januari 1929). *Het drama te Hoek van Holland*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (24 juli 1929). *De ontzettende ramp te Veendam*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (9 september 1929). *Uit eigen land*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (20 december 1929). *Actualiteiten*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (29 december 1931). *Winter in Holland*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (14 juli 1935). *De ramp van de 'Kwikstaart'*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (8 februari 1936). *Binnen de Grenzen*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (31 oktober 1936). *De Ramp te Schiedam*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (11 mei 1938). *De ontzettende ramp te Rotterdam*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Katholieke Illustratie (14 november 1938). *De 'Ijsvogel' verongelukt*. Den Haag: Spaarnestad Archief.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (29 november 1919). *Logger vergaan*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (23 oktober 1921). *De reddingboot Brandaris vermist*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (24 oktober 1921). *De reddingboot President van Heel vergaan*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (11 maart 1922). *De ramp in het Volkerak*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (27 augustus 1924). *Vreeselijk ongeluk*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (8 maart 1925). *De Soerakarta aan den Hoek van Holland op de Noorderpier gelopen. De sleepboot de Schelde op de Zuiderpier verongelukt. Zeven dooden*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (9 april 1925). *De ramp in de Wielingen*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (10 augustus 1925). *De Stormramp. De Koningin naar Borculo*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (31 december 1925). *Watersnood. Minister Colijn en Bongaerts naar de geteisterde streken*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (10 oktober 1926). *Het vergaan van den logger K.W. 152. Nog een Nederlandse logger vergaan?* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (18 juni 1927). *Het noodweer van gisteren. Het ongeluk bij de Amsterdamsche Droogdokmaatschappij*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (13 juli 1928). *De ramp in de staatsmijn Hendrik*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (17 november 1928). *De Storm*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (16 januari 1929). *De reddingboot van Hoek van Holland vergaan. De bemanning van de reddingboot verdronken?* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (24 juli 1929). *Ernstige ontploffing in een dextrinefabriek te Ommelandervijk*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (9 september 1929). *Ramp aan de Heyplaat*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (20 december 1929). *Hevige ontploffing te Groningen. Een ketel van een sleepboot uit elkaar geslagen. Eenige dooden en gewonden; groote vernieling*. Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (29 december 1931). *Ernstige brand te Tilburg. Het café Roelen, op den Heuvel, verwoest. De caféhouder, zijn vrouw en twee kinderen levend verbrand; de dienstbode zeer zwaar gewond.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (14 juli 1935). *De Vliegkamp bij Schiphol, welke zes mensen het leven kostte. De Kwikstaart verongelukt.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (8 februari 1936). *Ontzettende brand te Amsterdam. Twee volwassenen en zes kinderen in de vlammen omgekomen.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (31 oktober 1936). *Ramp bij Wilton-Fyenoord te Schiedam.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (11 mei 1938). *Ernstige instorting aan de Hoogstraat te Rotterdam. Zeven dooden, twee zwaar- en zes lichtgewonden.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Nieuwe Rotterdamsche Courant (14 november 1938). *De IJsvogel van de K.L.M. bij Amsterdam verongelukt.* Den Haag: Koninklijke Bibliotheek.

Panorama (24 oktober 1921). *De ramp van de 'President van Heel'.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (11 maart 1922). *De ramp te Genemuiden.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (8 maart 1925). *De scheepsrampen bij Hoek van Holland.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (9 april 1925). *De scheepsramp in de Wielingen.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (10 augustus 1925). *De stormramp te Borculo.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (10 oktober 1926). *Het geweld van den jongsten Westerstorm.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (18 juni 1927). *Ernstig ongeval te Amsterdam.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (13 juli 1928). *De mijnramp te Brunssum.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (17 november 1928). *De Zuidwesterstorm heeft weder, vooral aan onze kust, zijn wreede woede botgevierd.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (16 januari 1929). *Heldendood.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (9 september 1929). *De ontzettende ramp op het tankschip 'Vimeira'.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (29 december 1931). *Vreeselijke brand te Tilburg.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (14 juli 1935). *Rouw en ontzetting.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (8 februari 1936). *In het oude stadsgedeelte van Amsterdam heeft Vrijdagnacht een verschrikkelijke brand gewoed.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (31 oktober 1936). *De explosie-ramp te Schiedam.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Panorama (11 mei 1938). *Een ontzettend ongeluk te Rotterdam.* Den Haag: Spaarnestad Archief.

Appendices:

Appendix A: Codeboek voor de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen.

Schema A - Algemeen over het dagblad of geïllustreerd weekblad

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Titel	Nieuwe Rotterdamsche Courant De Telegraaf De Standaard De Maasbode Panorama Het Leven Katholieke Illustratie	Één van de vier Nederlandse dagbladen of drie geïllustreerde weekbladen uit het onderzoek, waarin het artikel over de lokale ramp vermeld staat.
Editie	Ochtend Middag/Avond Week	De ochtend-,middag- of avondeditie duidt op de codering van een dagblad. De weekeditie duidt op de codering van een geïllustreerd weekblad.
Datum	dag-maand-jaar	Bijvoorbeeld 23-10-1921
Plaats	Voorpagina Een middenpagina + nummer Laatste pagina + nummer	Eerste pagina van de editie van de betreffende datum. Als een artikel langer doorloopt dan de voorpagina dan telt deze toch als voorpagina. Een bericht op de middenpagina in de krant bevindt zich op elke willekeurige pagina van de krant tussen de voorpagina en de laatste pagina. Het nummer van deze pagina dient vermeld te worden. Laatste pagina van de editie van de betreffende datum. Het nummer van deze pagina dient vermeld te worden.
Auteur	Redactielid	Als er staat: van onze redactie, van onze medewerker etc. NB: Alleen als expliciet duidelijk is dat het om een redacteur gaat. Anders open laten.
	Anoniem redactielid	Anoniem als geen naam, initialen of pseudoniem wordt/worden vermeld, maar als er dus het woord 'redactielid' staat.
	Correspondent	Als er staat: van onze correspondent. Geen onderscheid tussen binnenland- of buitenlandcorrespondentschap.
	Anoniem correspondent	Anoniem als geen naam, initialen of pseudoniem wordt vermeld, maar als er dus het woord 'correspondent' staat.
	Persbureau	Als er een persbureau vermeld staat. Bijvoorbeeld Vaz Dias achter een kort nieuwsberichtje. NB: Als voorafgaand aan het bericht ook een ander type auteur staat vermeld, krijgt die vermelding voorrang.
	Naam	Als er alleen een naam, initialen of pseudoniem wordt vermeld. Niet: redactielid of correspondent
	Andere media	Als duidelijk is dat het artikel direct en woordelijk overgenomen is uit een ander tijdschrift of dagblad.
	Niet genoemd	Er staat niets aangegeven bij het artikel over de auteur.

Schema B - Vorm, lay-out van het artikel

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Lay-out	Gestructureerd	De tekst is gestructureerd in kolommen, heeft een kop erboven en is in hetzelfde lettertype vorm gegeven. Als er afbeeldingen of foto's bij staan, bevinden deze zich niet tussen de tekstregels. Deze afbeeldingen zijn vierkant en staan boven, onder of naast de tekst.
	Half gestructureerd	Met de tekst of met de eventuele foto's of afbeeldingen wordt 'gespeeld'. De tekst kan verschillende lettertypes hebben, maar staat nog steeds in kolommen. De foto's of afbeeldingen kunnen tussen de tekst staan, maar zijn nog steeds vierkant van vorm.
	Volledig ongestructureerd	Met zowel de tekst als met eventuele foto's of afbeeldingen wordt 'gespeeld'. De teksten kunnen verschillende lettertypes hebben en staan niet in vaste kolommen. Foto's of afbeeldingen zijn niet per se vierkant en kunnen afgeronde hoekjes of een ovale vorm hebben. Ook mogen zij gepositioneerd zijn tussen de tekst in.

Schema C - Vorm, genre van het artikel

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Genre	1. Nieuwsbericht	Feitelijke weergave van nieuwswaardige gebeurtenissen; meestal kort en bondig.
	2. Reportage	Stuk dat naast representatie van de gebeurtenis ook een representatie van de bijbehorende ervaring geeft. Vaak met behulp van een beeldende beschrijving en sfeertekening. Aanwijzingen zijn: beeldspraak, aanwezigheid verteller (ik-figuur), spanningsopbouw, veel oog voor details van de setting (couleur locale) of het illustrerend gebruiken van citaten.
	3. Interview	Stuk dat een primaire ontmoeting weergeeft, waarbij de auteur de geïnterviewde opzoekt. Het stuk is een representatie van een gesprek, hetgeen blijkt uit de vorm. Niet: Als citaten in dienst staan van een reportage, dan nummer 2 nemen.
	4. Overzicht	Overzicht van nieuwsfeiten, waarbij de lokale ramp deel uitmaakt van een beschrijving van meerdere lokale rampen van een gelijk onderwerp.
	5. Verslag	Zakelijk-feitelijke, chronologische weergave van een lokale ramp.
	6. Human interest	Als de lokale ramp beschreven wordt vanuit persoonlijke acties, emoties of consequenties. Niet: Als ingezoomd wordt op de slachtoffers, dan nummer 8 nemen.
	7. Achtergrond/nieuwsanalyse	Nadere blik op nieuwswaardige gebeurtenissen. Vormt een aanvulling op de nieuwsberichten, maar onderscheidt zich er van doordat analyse, interpretatie en explicatie een belangrijkere plek innemen dan de feiten zelf. Signaal: de beginzin geeft in dit geval vaak niet de hoofdzaak weer, maar wordt eerder gebruikt om de aanleiding weer te geven.
	8. Portret/profiel van de slachtoffers van de lokale ramp	Als in het dagblad enkel de namen van de slachtoffers van de lokale ramp genoemd worden of als deze nadrukkelijk centraal staan in het bericht.
	9. Losse afbeelding	Als enkel een foto met kort onderschrift duidelijk maakt om welke lokale ramp het gaat. Bij deze foto en het eventuele onderschrift zit geen artikel.

Schema D - Vorm, afbeeldingen of foto's (in geval van aanwezigheid van een afbeelding of foto)

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Genre van foto of afbeelding	1. Nieuwsfoto	Foto waarbij het nieuwswaardige van de lokale ramp centraal staat.
	2. Nieuwsafbeelding	Zie boven, geen foto, maar tekening/schets etc.
	3. Portretfoto	Foto waarbij een slachtoffer van een lokale ramp centraal staat.
	4. Portretafbeelding	Zie boven, geen foto.
	5. Sfeerfoto	Foto waarbij de omgeving, de 'setting', van de gebeurtenis omtrent de lokale ramp centraal staat. De esthetische waarde is belangrijker dan de nieuwswaarde.
	6. Sfeerafbeelding	Zie boven, geen foto.
	7. Niet van toepassing	Wanneer er geen foto of afbeelding aanwezig is bij het bericht.
Inhoud van foto of afbeelding	1. Object van de ramp	Alle levenloze objecten, die naar aanleiding van de lokale ramp zijn gefotografeerd of afgebeeld bij het bericht. Voorbeelden: Kapotte boten, afgebrande huizen of beschadigde neergestorte vliegtuigen.
	2. Slachtoffers	Portretfoto's of portretafbeeldingen van degenen die slachtoffer zijn geworden van de betreffende lokale ramp.
	3. Hulpverlener(s)	Als de foto of afbeelding de persoon of personen die hulp verleent/verlenen bij de betreffende lokale ramp centraal stelt/stellen. Dit mag zowel een foto of afbeelding zijn waarbij de hulpverlener(s) in actie is/zijn alsmede een portretfoto of portretafbeelding.
	4. Politicus/Politici	Als de foto of afbeelding een persoon of meerdere personen uit het politieke bestel toont.
	5. Combinatie van bovenstaande	Als de inhoud van een foto of afbeelding of serie foto's of afbeeldingen bij het bericht meerdere van bovenstaande categorieën bevat/bevatten. Alle bovenstaande combinaties zijn mogelijk.
	6. Overig	Als de foto of afbeelding niet in bovenstaande categorieën te plaatsen valt.
	7. Niet van toepassing	Wanneer er geen foto of afbeelding aanwezig is bij het bericht.

Schema E - Onderwerp van de lokale ramp

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Onderwerp	1. Scheepsramp	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen met schepen, sleepboten en andere vaartuigen. Niet: De schepen die te maken hebben met een explosie op het water, dan nummer 4 invullen.
	2. Natuurramp	Tot deze categorie behoren alle rampen die veroorzaakt worden door natuurverschijnselen, zoals: bliksem, overstromingen of storm.
	3. Explosie op het land	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen die plaatsvinden op het land en die veroorzaakt worden door explosies, zoals bijvoorbeeld mijnexplosies of gasexplosies.
	4. Explosie op het water	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen die plaatsvinden op het water en die veroorzaakt worden door explosies, zoals bijvoorbeeld mijnexplosies of explosies op een schip. Schepen die aangemeerd zijn in de haven en exploderen vallen in deze categorie.
	5. Vliegramp	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen die plaatsvinden met een gemotoriseerde vliegmachine (elk type vliegtuig is toegestaan).
	6. Instorting	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen die plaatsvinden doordat sprake is van de instorting van (delen van) huizen, fabrieken of andere gebouwen.

	7. Botsing op het water	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen die plaatsvinden doordat schepen op het water met elkaar in aanvaring komen.
	8. Botsing met het land	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen die plaatsvinden doordat aangemeerde schepen in botsing komen met de kade of met andere obstakels aan de kust. Ook het vastlopen van een schip op een ondiepte wordt gezien als een botsing met het land. Niet: Als het gaat om een botsing in een vervoersongeluk anders dan een schip, dan nummer 9 invullen.
	9. Vervoersongeluk op het land	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen met rijwielen, zoals bijvoorbeeld auto's, bussen, trams of treinen. Niet: Als het om een explosie op het land gaat, dan nummer 3 invullen. Als het om een botsing met het land gaat, dan nummer 8 invullen.
	10. Brand	Tot deze categorie behoren alle lokale rampen waarbij brand de oorzaak is van het vallen van slachtoffers. Niet: Als de brand een gevolg is van een lokale ramp, deel deze dan in onder de nummers 1 tot en met 9.

Schema F - Stijl, gehanteerde frame in het artikel

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Frames	1. Conflict frame	Vragen: - Geeft het bericht een onenigheid tussen partijen, individuen of groepen weer? - Uit één partij, individu of groep ongenoegen aan de andere partij, individu of groep? - Wordt in het bericht gerefereerd naar twee of meer kanten van het verhaal over de betreffende lokale ramp? <i>(Minstens 2 van de 3 met 'ja' beantwoorden voor dit frame)</i> In dit frame ligt het accent op conflicten tussen individuen, groepen of instituten die ontstaan zijn naar aanleiding van een lokale ramp. De aandacht ligt op het optreden en de stijl van een bepaalde groep of individu bij een lokale ramp. Lokale rampen die met dit frame worden aangeduid, kenmerken zich door het gebruiken van woorden die te maken hebben met strijd.
	2. Human interest frame	Vragen: - Benadrukt het bericht hoe individuen en groepen getroffen zijn door de lokale ramp? - Geeft het bericht een menselijk voorbeeld of menselijk gezicht aan de lokale ramp? - Bevat het bericht gevoelens van verontwaardiging, empathie of bezorgdheid, sympathie of compassie? - Bevat het bericht bijvoeglijke naamwoorden die gevoelens van verontwaardiging, empathie of bezorgdheid, sympathie of compassie tonen? <i>(Minstens 3 van de 4 met 'ja' beantwoorden voor dit frame)</i> In dit frame wordt een lokale ramp vanuit een persoonlijk of emotioneel perspectief beschreven. Het persoonlijk maken van het onderwerp zorgt ervoor dat de beschrijving meer verhalend, dramatischer of emotioneler wordt.

	3. Responsibility frame	Vragen: - Wekt het bericht de suggestie dat de regering, een individu of een groep op een bepaald niveau verantwoordelijk gehouden kan worden voor de lokale ramp? - Suggereert het bericht dat de regering, een individu of een groep de capaciteit heeft om het leed veroorzaakt door de lokale ramp te verzachten? - Wekt het bericht de suggestie dat urgente actie benodigd is bij de betreffende lokale ramp? - Bevat het bericht een oplossing of meerdere oplossingen om een soortgelijke lokale ramp in de toekomst te voorkomen? <i>(Minstens 3 van de 4 met 'ja' beantwoorden voor dit frame)</i> In dit frame wordt een onderwerp of probleem benaderd door verantwoordelijkheid voor het veroorzaken of oplossen van de betreffende lokale ramp toe te kennen aan de overheid, een individu of een groep.
	4. Economic consequences frame	Vragen: - Worden de kosten of de hoogte van de kosten genoemd? - Wordt in het bericht gerefereerd aan de economische consequenties van het wel of niet nastreven van een aantal maatregelen? - Worden financiële verliezen of winsten van nu of voor de toekomst genoemd in het bericht? <i>(Minstens 2 van de 3 met 'ja' beantwoorden voor dit frame)</i> In dit frame staan de economische gevolgen van een lokale ramp voor het individu, de groep, een instituut, een regio of het land centraal.
	5. Morality frame	Vragen: - Suggereert het bericht morele afkeuring of goedkeuring naar aanleiding van de lokale ramp of de ondernomen acties na het plaatsvinden van de lokale ramp? - Is in het bericht sprake van een zin of zinnen die geënt is/zijn op het geloof of religieuze grondbeginselen? - Wordt bij het vermelden of herdenken van de slachtoffers van een lokale ramp in het bericht gebruik gemaakt van religieuze bewoordingen? <i>(Minstens 1 van de 3 met 'ja' beantwoorden voor dit frame)</i> In dit frame wordt de lokale ramp beschreven in de context van religieuze grondbeginselen of middels morele omschrijvingen. De berichtgeving wordt geframed door de lokale ramp vanuit een religieuze of morele visie te bekijken. Bijvoorbeeld: Deze ramp is een straf van God.
	6. Geen van bovenstaand frame	Als het bericht niet te plaatsen is in de categorisering van bovenstaande frames of als het bericht te kort is om te bepalen tot welk frame dit behoort.

Schema G - Stijl, gebruik van leestekens in de kop van het artikel

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Leesteken in de kop	UitroepTeken	Als een uitroepTeken de kop afsluit. Voorbeeld: Het was een verschrikkelijke ramp!
	VraagTeken	Als een vraagTeken de kop afsluit. Voorbeeld: Werden de slachtoffers van de ramp meteen geholpen?
	Geen van bovenstaande leestekens	Als de kop afgesloten wordt met een punt of als het bericht geen kop bevat.

Bron, wanneer is iets een bron

Als iemand in de tekst aan het woord wordt gelaten, al dan niet letterlijk. Dat mag ook via andere media zijn. Bijvoorbeeld: “Pieter de Boer zei in De Standaard...”, dan telt Pieter de Boer als een bron.

Aanvulling: Ook bij nieuws dat uit een andere krant/tijdschrift/etc. afkomstig is, voeren we een bron in (media). Je zou de bron dan kunnen beschouwen als anonieme journalist. Het is namelijk interessant om te zien in welke mate journalisten elkaar als bron gebruiken.

Uitzondering: bij bijvoorbeeld recensies kan iemand uit een boek geciteerd worden. In dit geval gaat het om een tekst die al beschikbaar was en is het geen bron.

Schema H - Bron, aangehaald in het artikel

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Soort bron	Slachtoffer(s)	Als één slachtoffer of meerdere slachtoffers betrokken was/waren bij de desbetreffende lokale ramp als bron aangevoerd wordt/worden.
	Veroorzaker(s)	Als de schuldige(n) die de lokale ramp onbewust veroorzaakt heeft/hebben als bron aangevoerd wordt/worden.
	Ooggetuige(n)	Als de persoon of de personen de lokale ramp met eigen ogen heeft/hebben zien plaatsvinden als bron aangevoerd wordt/worden.
	Expert(s)	Als iemand of meerdere personen vanwege specifieke kennis van zaken aan het woord komt/komen als bron aangevoerd wordt/worden. <u>Een voorbeeld kan zijn:</u> een architect van gebouwen, die aan het woord komt bij een ingestorte muur. Niet: Hulpverlener(s).
	Hulpverlener(s)	Als een persoon of meerdere personen die hulp verlenen bij een betreffende lokale ramp als bron aangevoerd wordt/worden. Voorbeelden: Arts(en) of medewerker(s) van een reddingsbrigade.
	Media	Als een bepaalde media-instelling aan het woord komt. <u>Een voorbeeld kan zijn:</u> De Standaard ging daar tegenin en stelde het volgende: “.....”.
	Politicus	Als iemand aangehaald wordt die deel uit maakt van het politieke bestel. Dit kan zijn als steunbetuiging aan de slachtoffers of als de politicus een plan bekend maakt om een lokale ramp zoals de betreffende lokale ramp uit het artikel te voorkomen in de toekomst.
	Lid van het Nederlandse Koninklijk Huis	Als een lid van het Nederlands Koninklijk Huis aangehaald wordt, die steun betuigt aan de slachtoffers of familieleden van omgekomen slachtoffers.
	Overig	Als de bron(nen) niet wordt/worden vermeld, maar expliciet als anoniem op wordt/worden gevoerd. Ook deze categorie gebruiken als een bron niet in bovenstaande categorisering past. Schema I is dan overbodig.

Schema I - Bron, hoe aangehaald in het artikel

Variabele	Keuzeopties	Toelichting
Wijze van aanhalen	Via een directe rede van het citaat	Als een letterlijke weergave van iemands woorden in een bijzin met hoofdzinvolgorde wordt gegeven. Voorbeeld: Toen zei ze tegen me: “Het was verschrikkelijk om deze ramp mee te maken”.
	Via een indirecte rede van het citaat	Als iemands woorden niet letterlijk, maar in een 'echte' bijzin weergegeven worden. Voorbeeld: Toen zei ze tegen me dat ze het verschrikkelijk vond om deze ramp mee te maken.

Appendix B: Tabellen met daarin de absolute en percentuele cijfers per dagblad en per geïllustreerd weekblad van de kwantitatieve inhoudsanalyse (zie Hoofdstuk 3). De percentages van de vier dagbladen bij elkaar opgeteld vormen percentuele subtotalen, die gebruikt zijn voor de staafdiagrammen uit Hoofdstuk 3 (de subtotalen van de dagbladen en geïllustreerde weekbladen worden in een tweede tabel eronder weergegeven). Ook voor de geïllustreerde weekbladen zijn de percentages bij elkaar opgeteld en gebruikt voor de staafdiagrammen uit Hoofdstuk 3 (de subtotalen van de dagbladen en geïllustreerde weekbladen worden in een tweede tabel eronder weergegeven).

Tabel 1: Plaats bericht (verwijst naar figuur 3.1 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Voorpagina	2 1,3%	5 3,3%	7 4,6%	11 7,2%	2 1,3%	4 2,6%	1 0,7%	32 21%
Een middenpagina	21 13,7%	18 11,8%	16 10,5%	12 7,8%	20 13,1%	18 11,8%	15 9,8%	120 78,5%
Laatste pagina	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	1 0,7%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Voorpagina	16,4%	4,6%
Een middenpagina	43,8%	34,7%
Laatste pagina	0%	0,7%

Tabel 2: Auteur van het artikel (verwijst naar figuur 3.2 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Anoniem correspondent	3 2%	2 1,3%	15 9,8%	3 2%	0 0%	0 0%	0 0%	23 15,1%
Anoniem redactielid	4 2,6%	1 0,7%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%	3 2%	0 0%	10 6,7%
Naam	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	3 2%	0 0%	0 0%	3 2%
Niet genoemd	16 10,5%	20 13,1%	8 5,2%	19 12,4%	19 12,4%	19 12,4%	16 10,5%	117 76,5%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Anoniem correspondent	15,1%	0%
Anoniem redactielid	4%	2,7%
Naam	0%	2%
Niet genoemd	41,2%	35,3%

Tabel 3: Lay-out (verwijst naar figuur 3.3 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Gestructureerd	19 12,4%	21 13,7%	16 10,5%	22 14,4%	0 0%	0 0%	0 0%	78 51%
Half gestructureerd	4 2,6%	2 1,3%	7 4,6%	1 0,7%	6 3,9%	11 7,2%	3 2%	34 22,3%
Volledig ongestructureerd	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	17 11,1%	11 7,2%	13 8,5%	41 26,8%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Gestructureerd	51%	0%
Half gestructureerd	9,2%	13,1%
Volledig ongestructureerd	0%	26,8%

Tabel 4: Genre foto of afbeelding (verwijst naar figuur 3.4 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Nieuwsfoto	3 2%	4 2,6%	5 3,3%	3 2%	13 8,5%	10 6,5%	9 5,9%	47 30,8%
Nieuwsafbeelding	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%
Sfeerfoto	2 1,3%	2 1,3%	2 1,3%	1 0,7%	10 6,5%	12 7,8%	6 3,9%	35 22,8%
Sfeerafbeelding	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%
Portretfoto	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%
N.v.t.	18 11,8%	17 11,1%	14 9,2%	19 12,4%	0 0%	0 0%	0 0%	68 44,5%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Nieuwsfoto	9,9%	20,9%
Nieuwsafbeelding	0,7%	0%
Sfeerfoto	4,6%	18,2%
Sfeerafbeelding	0,7%	0%
Portretfoto	0%	0,7%
N.v.t.	44,5%	0%

Tabel 5: Inhoud foto of afbeelding (verwijst naar figuur 3.5 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Object van de ramp	3 2%	5 3,3%	4 2,6%	2 1,3%	7 4,6%	3 2%	9 5,9%	33 21,7%
Slachtoffers	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	0 0%	0 0%	2 1,3%
Hulpverleners	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	1 0,7%
Combinatie van bovenstaande	2 1,3%	1 0,7%	4 2,6%	2 1,3%	13 8,5%	19 12,4%	7 4,6%	48 31,4%
Overig	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%
N.v.t.	18 11,8%	17 11,1%	14 9,2%	19 12,4%	0 0%	0 0%	0 0%	68 44,5%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Object van de ramp	9,2%	12,5%
Slachtoffers	0%	1,3%
Hulpverleners	0%	0,7%
Combinatie van bovenstaande	5,9%	25,5%
Overig	0,7%	0%
N.v.t.	44,5%	0%

Tabel 6: Leestekens in de kop (verwijst naar figuur 3.6 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
UitroepTeken	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	6 3,9%	0 0%	6 3,9%
Vraagteken	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%
Geen van bovenstaande leestekens	23 15%	23 15%	23 15%	21 13,7%	23 15%	16 10,5%	16 10,5%	145 94,7%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
UitroepTeken	0%	3,9%
Vraagteken	1,3%	0%
Geen van bovenstaande leestekens	58,7%	36%

Tabel 7: Soort bron (verwijst naar figuur 3.7 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Expert(s)	0 0%	1 0,7%	2 1,3%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	4 2,7%
Hulpverlener(s)	3 2%	5 3,3%	1 0,7%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	10 6,7%
Slachtoffer(s)	6 3,9%	1 0,7%	0 0%	2 1,3%	0 0%	2 1,3%	0 0%	11 7,2%
Ooggetuige(n)	7 4,6%	4 2,6%	7 4,6%	8 5,2%	2 1,3%	1 0,7%	0 0%	29 19%
Politicus	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%

Media	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	3 2,1%
Lid van Het Nederlandse Koninklijk Huis	1 0,7%	2 1,3%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	1 0,7%	5 3,4%
Overig	5 3,3%	9 5,9%	12 7,8%	9 5,9%	21 13,7%	19 12,4%	15 9,8%	90 58,8%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Expert(s)	2,7%	0%
Hulpverlener(s)	6,7%	0%
Slachtoffer(s)	5,9%	1,3%
Ooggetuige(n)	17%	2%
Politicus	0,7%	0%
Media	2,1%	0%
Lid van Het Nederlandse Koninklijk Huis	2,7%	0,7%
Overig	22,9%	35,9%

Tabel 8: Wijze van aanhalen (verwijst naar figuur 3.8 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Directe rede van het citaat	5 3,3%	6 3,9%	5 3,3%	4 2,7%	2 1,3%	0 0%	0 0%	22 14,5%
Indirecte rede van het citaat	18 11,8%	17 11,1%	18 11,8%	19 12,4%	21 13,7%	22 14,4%	16 10,5%	131 85,7%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen	Subtotaal geïllustreerde weekbladen
Directe rede van het citaat	13,2%	1,3%
Indirecte rede van het citaat	47,1%	38,6%

Tabel 9: Onderwerp (verwijst naar figuur 3.9 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Botsing met het land	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	0 0%	2 1,3%
Botsing op het land	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%
Botsing op het water	1 0,7%	1 0,7%	2 1,3%	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	8 5,5%
Brand	3 2%	3 2%	4 2,6%	4 2,6%	4 2,6%	2 1,3%	3 2%	23 15,1%
Explosie op het land	3 2%	3 2%	3 2%	3 2%	3 2%	5 3,3%	2 1,3%	22 14,6%
Explosie op het water	3 2%	3 2%	1 0,7%	2 1,3%	1 0,7%	1 0,7%	0 0%	11 7,4%
Instorting	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	1 0,7%	7 4,9%
Natuurramp	4 2,6%	4 2,6%	4 2,6%	4 2,6%	4 2,6%	4 2,6%	3 2%	27 17,6%
Scheepsramp	6 3,9%	6 3,9%	6 3,9%	6 3,9%	7 4,6%	4 2,6%	4 2,6%	39 25,4%
Vliegkamp	2 1,3%	2 1,3%	2 1,3%	2 1,3%	2 1,3%	2 1,3%	1 0,7%	13 8,5%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Botsing met het land	0%	1,3%
Botsing op het land	0%	0,7%
Botsing op het water	3,4%	2,1%
Brand	9,2%	5,9%
Explosie op het land	8%	6,6%
Explosie op het water	6%	1,4%
Instorting	2,8%	2,1%
Natuurramp	10,4%	7,2%
Scheepsramp	15,6%	9,8%
Vliegkamp	5,2%	3,3%

Tabel 10: Editie (deze tabel verwijst naar figuur 3.10 uit Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Ochtend	3 2%	1 0,7%	10 6,5%	7 4,6%	0 0%	0 0%	0 0%	21 13,7%
Middag/Avond	20 13,1%	22 14,4%	13 8,5%	16 10,5%	0 0%	0 0%	0 0%	71 46,4%
Week	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	61 39,9%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Ochtend	13,7%	n.v.t.
Middag/Avond	46,4%	n.v.t.
Week	n.v.t.	39,9%

Tabel 11: Genre (verwijst naar figuur 3.11 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Achtergrond/ Nieuwsanalyse	1 0,7%	3 2%	0 0%	2 1,3%	0 0%	1 0,7%	0 0%	7 4,7%
Human interest	2 1,3%	1 0,7%	8 5,2%	3 2%	4 2,6%	13 8,5%	3 2%	34 22,3%
Interview	2 1,3%	3 2%	2 1,3%	3 2%	0 0%	0 0%	0 0%	10 6,6%
Nieuwsbericht	4 2,6%	3 2%	2 1,3%	2 1,3%	3 2%	2 1,3%	5 3,3%	21 13,8%
Overzicht	4 2,6%	6 3,9%	5 3,3%	6 3,9%	0 0%	4 2,6%	1 0,7%	26 17%
Reportage	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%
Verslag	7 4,6%	7 4,6%	5 3,3%	7 4,6%	1 0,7%	0 0%	0 0%	27 17,8%
Portret/profiel van de slachtoffers van de lokale ramp	2 1,3%	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	3 2%
Losse afbeelding	0 0%	0 0%	1 0,7%	0 0%	15 9,8%	1 0,7%	7 4,6%	24 15,8%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Achtergrond/ Nieuwsanalyse	4%	0,7%
Human interest	9,2%	13,1%
Interview	6,6%	0%
Nieuwsbericht	7,2%	6,6%
Overzicht	13,7	3,3%
Reportage	0,7%	0%
Verslag	17,1%	0,7%
Portret/profiel van de slachtoffers van de lokale ramp	1,3%	0,7%
Losse afbeelding	0,7%	15,1%

Tabel 12: Frames (verwijst naar figuur 3.12 van Hoofdstuk 3)

Eenheid → Variabele (↓)	De Maasbode	De Standaard	De Telegraaf	De NRC	Kath. Ill.	Het Leven	Panorama	Totaal:
Conflict frame	0 0%	1 0,7%	0 0%	1 0,7%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,4%
Economic consequences frame	1 0,7%	3 2%	3 2%	2 1,3%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%	11 7,4%
Responsibility frame	7 4,6%	5 3,3%	0 0%	2 1,3%	0 0%	1 0,7%	1 0,7%	16 10,6%
Human interest frame	14 9,2%	10 6,5%	16 10,5%	15 9,8%	14 9,2%	18 11,8%	8 5,2%	95 62,2%
Morality frame	0 0%	0 0%	0 0%	0 0%	2 1,3%	1 0,7%	0 0%	3 2%
Geen van bovenstaande frames	1 0,7%	4 2,6%	4 2,6%	3 2%	7 4,6%	1 0,7%	6 3,9%	26 17,1%
Totaal:	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	23 15%	22 14,4%	16 10,5%	153 100%

Eenheid → Variabele (↓)	Subtotaal dagbladen in procenten	Subtotaal geïllustreerde weekbladen in procenten
Conflict frame	1,4%	0%
Economic consequences frame	6%	1,4%
Responsibility frame	9,2%	1,4%
Human interest frame	36%	26,2%
Morality frame	0%	2%
Geen van bovenstaande frames	7,9%	9,2%

Appendix C: Codering van de 153 artikelen over de lokale rampen uit de vier Nederlandse dagbladen en drie Nederlandse geïllustreerde weekbladen.

1. De Maasbode/29-11-1919/Middag/Avond/een_middenpagina/Anonieme_correspondent
/gestructureerd/interview/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_water/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Directe_rede_van_het_citaat.
2. De Maasbode/23-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
3. De Maasbode/24-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
4. De Maasbode/11-3-1922/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Portret_Profiel_van_de_slachtoffers/n.v.t./n.v.t./scheepsramp
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
5. De Maasbode/27-8-1924/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land
/Responsibility_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
6. De Maasbode/8-3-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
7. De Maasbode/9-4-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./Botsing_op_het_water/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/directe_rede_van_het_citaat.
8. De Maasbode/10-8-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/Economic_consequences_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Lid_van_het_Nederlandse_Koninklijk_Huis
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
9. De Maasbode/31-12-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
10. De Maasbode/10-10-1926/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
11. De Maasbode/18-6-1927/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
12. De Maasbode/13-7-1928/Ochtend/Voorpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Interview/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Media/Indirecte_rede_van_het_citaat.

13. De Maasbode/17-11-1928/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
14. De Maasbode/16-1-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
15. De Maasbode/24-7-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/human_interest/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land/Human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)/Directe_rede_van_het_citaat.
16. De Maasbode/9-9-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Portret_profiel_van_de_slachtoffers_van_de_lokale_ramp/n.v.t./n.v.t./brand
/Human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Directe_rede_van_het_citaat.
17. De Maasbode/20-12-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/verslag/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_water/Human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Directe_rede_van_het_citaat.
18. De Maasbode/29-12-1931/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/verslag/n.v.t./n.v.t./Brand/Human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
19. De Maasbode/14-7-1935/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/achtergrond_nieuwsanalyse/nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Vliegramp
/Responsibility_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
20. De Maasbode/8-2-1936/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/Reportage/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Brand
/Human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
21. De Maasbode/31-10-1936/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/Verslag/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp
/Explosie_op_het_water/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens
/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
22. De Maasbode/11-5-1938/Ochtend/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Instorting/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
23. De Maasbode/14-11-1938/Ochtend/Voorpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Vliegramp/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
1. De Standaard/29-11-1919/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_water
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.

2. De Standaard/23-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/Human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
3. De Standaard/24-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/Human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
4. De Standaard/11-3-1922/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/human_interest/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/Human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Lid_van_het_Nederlandse_Koninklijk_Huis
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
5. De Standaard/27-8-1924/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
6. De Standaard/8-3-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
7. De Standaard/9-4-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Botsing_op_het_water/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Directe_rede_van_het_citaat.
8. De Standaard/10-8-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/Economic_consequences_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Expert(s)/Directe_rede_van_het_citaat.
9. De Standaard/31-12-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
10. De Standaard/10-10-1926/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
11. De Standaard/18-6-1927/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Natuurramp
/Responsibility_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
12. De Standaard/13-7-1928/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/interview/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
13. De Standaard/17-11-1928/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/Economic_consequences_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
14. De Standaard/16-1-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/media/Directe_rede_van_het_citaat.

15. De Standaard/24-7-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Achtergrond_nieuwsanalyse/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land
/Economic_consequences_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
16. De Standaard/9-9-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/interview/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Brand
/Responsibility_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Directe_rede_van_het_citaat.
17. De Standaard/20-12-1929/ochtend/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp
/Explosie_op_het_water/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens
/Lid_van_het_Nederlandse_Koninklijk_Huis/Indirecte_rede_van_het_citaat.
18. De Standaard/29-12-1931/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/interview/n.v.t./n.v.t./Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Directe_rede_van_het_citaat.
19. De Standaard/14-7-1935/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/Achtergrond_Nieuwsanalyse/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp
/Vliegramp/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)
/Directe_rede_van_het_citaat.
20. De Standaard/8-2-1936/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd/gestructureerd
/Verslag/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
21. De Standaard/31-10-1936/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd/gestructureerd
/Achtergrond_nieuwsanalyse/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_water/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
22. De Standaard/11-5-1938/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./instorting/Conflict_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
23. De Standaard/14-11-1938/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Verslag/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Vliegramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
1. De Telegraaf/29-11-1919/Ochtend/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
2. De Telegraaf/23-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
3. De Telegraaf/24-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
4. De Telegraaf/11-3-1922/Ochtend/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/human_interest/Losse_afbeelding/Sfeerfoto
/Combinatie_van_bovenstaande/Botsing_op_het_water/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.

5. De Telegraaf/27-8-1924/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/human_interest/n.v.t./n.v.t./Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Directe_rede_van_het_citaat.
6. De Telegraaf/8-3-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/interview/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)/Directe_rede_van_het_citaat.
7. De Telegraaf/9-4-1925/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Botsing_op_het_water/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
8. De Telegraaf/10-8-1925/Middag/Avond/Voorpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Overzicht/Nieuwsafbeelding/Object_van_de_ramp/Natuurramp
/Economic_consequences_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Expert(s)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
9. De Telegraaf/31-12-1925/Ochtend/Voorpagina/niet_genoemd/gestructureerd
/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/Economic_consequences_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
10. De Telegraaf/10-10-1926/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/interview/n.v.t./n.v.t./Scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
11. De Telegraaf/18-6-1927/Middag/Avond/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
12. De Telegraaf/13-7-1928/Ochtend/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/human_interest/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/media/Indirecte_rede_van_het_citaat.
13. De Telegraaf/17-11-1928/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Overzicht/Sfeerafbeelding/overig/Natuurramp
/Economic_consequences_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
14. De Telegraaf/16-1-1929/Ochtend/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/half_gestructureerd/Verslag/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/scheepsramp/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Expert(s)
/Directe_rede_van_het_citaat.
15. De Telegraaf/24-7-1929/Ochtend/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
16. De Telegraaf/9-9-1929/Ochtend/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/half_gestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Brand/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
17. De Telegraaf/20-12-1929/Middag/Avond/een_middenpagina/Anoniem_correspondent
/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_water/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Directe_rede_van_het_citaat.

18. De Telegraaf/29-12-1931/Ochtend/een_middenpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./Brand/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
19. De Telegraaf/14-7-1935/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Vliegramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
20. De Telegraaf/8-2-1936/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Brand
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
21. De Telegraaf/31-10-1936/Middag/Avond/Voorpagina/Anoniem_correspondent
/half_gestructureerd/human_interest/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
22. De Telegraaf/11-5-1938/Ochtend/Voorpagina/Anoniem_correspondent
/half_gestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/instorting
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Directe_rede_van_het_citaat.
23. De Telegraaf/14-11-1938/Ochtend/Voorpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Vliegramp/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
1. Nieuwe Rotterdamsche Courant/29-11-1919/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_water
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
2. Nieuwe Rotterdamsche Courant/23-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
3. Nieuwe Rotterdamsche Courant/24-10-1921/Middag/Avond/een_middenpagina
/niet_genoemd/Gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
4. Nieuwe Rotterdamsche Courant/11-3-1922/Middag/Avond/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/nieuwsbericht/n.v.t./n.v.t./scheepsramp
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
5. Nieuwe Rotterdamsche Courant/27-8-1924/Middag/Avond/een_middenpagina
/Anoniem_correspondent/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Brand
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Directe_rede_van_het_citaat.
6. Nieuwe Rotterdamsche Courant/8-3-1925/Middag/Avond/Voorpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.

7. Nieuwe Rotterdamsche Courant/9-4-1925/Ochtend/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/interview/n.v.t./n.v.t./Botsing_op_het_water
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
8. Nieuwe Rotterdamsche Courant/10-8-1925/Middag/Avond/Voorpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp
/Economic_consequences_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens
/Lid_van_het_Nederlandse_Koninklijk_Huis/Indirecte_rede_van_het_citaat.
9. Nieuwe Rotterdamsche Courant/31-12-1925/Middag/Avond/een_middenpagina
/Anoniem_redactielid/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp
/Responsibility_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Politicus
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
10. Nieuwe Rotterdamsche Courant/10-10-1926/Middag/Avond/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./scheepsramp/human_interest_frame
/vraagteken/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
11. Nieuwe Rotterdamsche Courant/18-6-1927/Ochtend/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Natuurramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
12. Nieuwe Rotterdamsche Courant/13-7-1928/Ochtend/Voorpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/Achtergrond_nieuwsanalyse/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land
/Conflict_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Expert(s)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
13. Nieuwe Rotterdamsche Courant/17-11-1928/Ochtend/Voorpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Overzicht/n.v.t./n.v.t./Natuurramp
/Economic_consequences_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
14. Nieuwe Rotterdamsche Courant/16-1-1929/Middag/Avond/een_middenpagina
/Anoniem_correspondent/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./scheepsramp
/human_interest_frame/vraagteken/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
15. Nieuwe Rotterdamsche Courant/24-7-1929/Ochtend/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
16. Nieuwe Rotterdamsche Courant/9-9-1929/Middag/Avond/Voorpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
17. Nieuwe Rotterdamsche Courant/20-12-1929/Middag/Avond/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Verslag/n.v.t./n.v.t./Explosie_op_het_water
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Directe_rede_van_het_citaat.
18. Nieuwe Rotterdamsche Courant/29-12-1931/Middag/Avond/een_middenpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/human_interest/n.v.t./n.v.t./Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Directe_rede_van_het_citaat.

19. Nieuwe Rotterdamsche Courant/14-7-1935/Middag/Avond/Voorpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/Achtergrond_nieuwsanalyse/Nieuwsfoto
/Combinatie_van_bovenstaande/Vliegkamp/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
20. Nieuwe Rotterdamsche Courant/8-2-1936/Middag/Avond/Voorpagina
/niet_genoemd/gestructureerd/interview/n.v.t./n.v.t./Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Hulpverlener(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
21. Nieuwe Rotterdamsche Courant/31-10-1936/Middag/Avond/Voorpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/interview/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Explosie_op_het_land
/Responsibility_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Directe_rede_van_het_citaat.
22. Nieuwe Rotterdamsche Courant/11-5-1938/Ochtend/Voorpagina/niet_genoemd
/gestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/instorting
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
23. Nieuwe Rotterdamsche Courant/14-11-1938/Ochtend/Voorpagina
/Anoniem_correspondent/half_gestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto
/Combinatie_van_bovenstaande/Vliegkamp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
1. Het Leven/29-11-1919/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Explosie_op_het_water
/human_interest_frame/uitroepeten/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
2. Het Leven/23-10-1921/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Achtergrond_nieuwsanalyse/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/scheepsramp
/human_interest_frame/uitroepeten/Slachtoffer(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
3. Het Leven/24-10-1921/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Portret_profiel_van_de_slachtoffers_van_de_lokale_ramp/Nieuwsfoto
/Combinatie_van_bovenstaande/Botsing_met_het_land/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Slachtoffer(s)/Indirecte_rede_van_het_citaat.
4. Het Leven/11-3-1922/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/scheepsramp/Morality_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
5. Het Leven/27-8-1924/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Explosie_op_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
6. Het Leven/8-3-1925/Week/Voorpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Botsing_met_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
7. Het Leven/9-4-1925/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Botsing_op_het_water
/Responsibility_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.

8. Het Leven/10-8-1925/Week/een_middenpagina/Anoniem_redactielid/half_gestructureerd
/Overzicht/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Natuurramp/Economic_consequences_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
9. Het Leven/31-12-1925/Week/Voorpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Overzicht/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Natuurramp
/geen_van_bovenstaand_frame/uitroepTekken/Indirecte_rede_van_het_citaat.
10. Het Leven/10-10-1926/Week/Voorpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Overzicht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/scheepsramp
/human_interest_frame/uitroepTekken/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
11. Het Leven/18-6-1927/Week/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/volledig_ongestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Natuurramp/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
12. Het Leven/13-7-1928/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Explosie_op_het_land/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/
Indirecte_rede_van_het_citaat.
13. Het Leven/17-11-1928/Week/Voorpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Overzicht/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Natuurramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
14. Het Leven/16-1-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/scheepsramp
/human_interest_frame/uitroepTekken/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
15. Het Leven/24-7-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Explosie_op_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
16. Het Leven/9-9-1929/Week/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/half_gestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Brand
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
17. Het Leven/20-12-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/human_interest/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Explosie_op_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
18. Het Leven/14-7-1935/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Vliegkamp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
19. Het Leven/8-2-1936/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Brand/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.

20. Het Leven/31-10-1936/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp
/Explosie_op_het_land/human_interest_frame/uitroepteken/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
21. Het Leven/11-5-1938/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/instorting/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
22. Het Leven/14-11-1938/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Vliegramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
1. Katholieke Illustratie/29-11-1919/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/scheepsramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
2. Katholieke Illustratie/23-10-1921/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/scheepsramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
3. Katholieke Illustratie/24-10-1921/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/scheepsramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
4. Katholieke Illustratie/11-3-1922/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/scheepsramp/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
5. Katholieke Illustratie/27-8-1924/Week/een_middenpagina/naam/half_gestructureerd
/Verslag/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Brand/Morality_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
6. Katholieke Illustratie/8-3-1925/Week/Voorpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/scheepsramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
7. Katholieke Illustratie/9-4-1925/Week/Laatste_pagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Botsing_op_het_water
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
8. Katholieke Illustratie/10-8-1925/Week/Voorpagina/naam/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Natuurrampp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/Ooggetuige(n)
/Directe_rede_van_het_citaat.

9. Katholieke Illustratie/31-12-1925/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Natuurramp/Morality_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
10. Katholieke Illustratie/10-10-1926/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
11. Katholieke Illustratie/18-6-1927/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Natuurramp/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
12. Katholieke Illustratie/13-7-1928/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Slachtoffers
/Explosie_op_het_land/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
13. Katholieke Illustratie/17-12-1928/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/half_gestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Hulpverlener(s)/Natuurramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
14. Katholieke Illustratie/16-2-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/scheepsramp/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
15. Katholieke Illustratie/24-7-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/human_interest/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Explosie_op_het_land/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
16. Katholieke Illustratie/9-9-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Slachtoffers/Brand
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
17. Katholieke Illustratie/20-12-1929/Week/een_middenpagina/Anoniem_redactielid
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp
/Explosie_op_het_water/geen_van_bovenstaand_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
18. Katholieke Illustratie/29-12-1931/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp
/Brand/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
19. Katholieke Illustratie/14-7-1935/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Vliegkamp/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.

20. Katholieke Illustratie/8-2-1936/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Brand
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
21. Katholieke Illustratie/31-10-1936/Week/een_middenpagina/naam
/volledig_ongestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Explosie_op_het_land/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens
/Ooggetuige(n)/Directe_rede_van_het_citaat.
22. Katholieke Illustratie/11-5-1938/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/instorting/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
23. Katholieke Illustratie/14-11-1938/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/Vliegcrash/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
1. Panorama/24-10-1921/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/scheepscrash/Responsibility_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/Lid_van_het_Nederlandse_Koninklijk_Huis
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
2. Panorama/11-3-1922/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/scheepscrash
/geen_van_bovenstaande_frames/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
3. Panorama/8-3-1925/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd
/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Botsing_op_het_land
/geen_van_bovenstaande_frames/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
4. Panorama/9-4-1925/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Botsing_op_het_water
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
5. Panorama/10-8-1925/Week/Voerpagina/niet_genoemd/half_gestructureerd/nieuwsbericht
/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Natuurramp/Economic_consequences_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
6. Panorama/10-10-1926/Week/een_middenpagina/niet_genoemd
/volledig_ongestructureerd/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande
/scheepscrash/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
7. Panorama/18-6-1927/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Natuurramp
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.

8. Panorama/13-7-1928/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Explosie_op_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
9. Panorama/17-11-1928/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Overzicht/Sfeerfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Natuurramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
10. Panorama/16-1-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Losse_afbeelding/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/scheepsramp/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
11. Panorama/9-9-1929/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/Losse_afbeelding/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Brand
/geen_van_bovenstaand_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
12. Panorama/29-12-1931/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/nieuwsbericht/Portretfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
13. Panorama/14-7-1935/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/Vliegramp
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
14. Panorama/8-2-1936/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Sfeerfoto/Object_van_de_ramp/Brand/human_interest_frame
/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig/Indirecte_rede_van_het_citaat.
15. Panorama/31-10-1936/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/human_interest/Nieuwsfoto/Object_van_de_ramp/Explosie_op_het_land
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.
16. Panorama/11-5-1938/Week/een_middenpagina/niet_genoemd/volledig_ongestructureerd
/nieuwsbericht/Nieuwsfoto/Combinatie_van_bovenstaande/instorting
/human_interest_frame/geen_van_bovenstaande_leestekens/overig
/Indirecte_rede_van_het_citaat.

Appendix D: Schematische weergaves van het wel of niet berichten over de lokale rampen in de geïllustreerde weekbladen *Panorama*, *Het Leven* en de *Katholieke Illustratie* uit de periode 1919-1938 (deze rampen kwamen in twee of in drie van de bovengenoemde geïllustreerde weekbladen voor en zijn gebruikt voor de analyse). De vindplaats, de datum van publicatie, het bandnummer en paginanummer zijn vermeld als een bericht over een lokale ramp gevonden is. Als een bericht over een lokale ramp niet gevonden is, dan staat aangegeven waarin gezocht is naar de publicatie.

Schema: 1919-1938:

Datum ramp:	Panorama/Ons Zuiden	Het Leven	De Katholieke Illustratie
29 november 1919	Niet gevonden. Gezocht op uitgaves van 3 december en 10 december in band 6. Jaar 1919/1920.	Gevonden. Publicatie op 2 december in Deel II. Op pagina's 1552-1554.	Gevonden. Publicatie op 6 december in band 54. Geen pagina weergegeven.
23 oktober 1921	Gevonden. Niet gepubliceerd op 23 oktober, maar wel op 2 november. Pagina 7 van band 8.	Gevonden. Niet gepubliceerd op 23 oktober, maar wel op 1 november in Deel II. Pagina's 1404-1405.	Gevonden. Gezocht op 26 oktober (daar niets) en op 2 december (daar een kleine verwijzing) in band 56.
24 oktober 1921	Gevonden. Niet gepubliceerd op 23 oktober, maar wel op 2 november. Pagina 7 van band 8.	Gevonden. Niet gepubliceerd op 23 oktober, maar wel op 1 november in Deel II. Pagina's 1404-1405.	Gevonden. Gezocht op 26 oktober (daar niets) en op 2 december (daar een kleine verwijzing) in band 56.
11 maart 1922	Gevonden. Gezocht op 22 maart. Pagina 11 van band 8.	Gevonden. Gepubliceerd op 20 maart. Pagina 366 in Deel I.	Gevonden. Gezocht op 15 maart. Pagina 304 in band 56.
27 augustus 1924	Niet gevonden. Van 27 juni tot en met 25 december geen edities van Panorama beschikbaar in het Spaarnestad Archief.	Gevonden. Gezocht op 30 augustus (daar niet), maar wel op 6 september. Pagina 1152 in Deel II.	Gevonden. Gezocht op 27 augustus (daar niet), maar wel op 3 september. Pagina 612 van band 58.
8 maart 1925	Gevonden. Gezocht op 18 maart. Losse jaargang 1925. Pagina 7.	Gevonden. Gezocht op 14 maart in Deel I. Pagina 1,2 en 12 (zijn pagina's 329, 330 en 341)	Gevonden. Gezocht op 11 maart (daar niet), maar wel gevonden op 18 maart. Pagina 1 (is 313) en 4 (is 316) in band 59.
9 april 1925	Gevonden. Gezocht op 16 april. Losse jaargang 1925. Pagina 11.	Gevonden. Gezocht op 11 april (daar niet), maar wel op 18 april in Deel I. Pagina 9 (is pagina 502)	Gevonden. Gezocht op 22 april. Pagina 9 (is 38) in band 59.

10 augustus 1925	Gevonden. Gezocht op 12 augustus (daar niet), maar wel gevonden op 19 augustus. Losse jaargang 1925. Pagina's 1, 3 en 7.	Gevonden. Gezocht op 15 augustus in Deel II. Pagina's 9-11 (zitten tussen pagina's 1048 en 1049). Ook gevonden op 28 november 1925 in Deel II. Op pagina 7 (is pagina 1529).	Gevonden. Gezocht op 19 augustus. Pagina 1 (is 577), 4 (is 580), 8 en 9 (is 284-285) in band 59.
31 december 1925	Niet gevonden. Gezocht op 2 en 7 januari. Losse jaargang 1926.	Gevonden. Gezocht op 2 januari 1926 van Deel I. Pagina's 1-5 (zijn pagina's 41-46)	Gevonden. Gezocht op 6 januari 1926. Pagina 4 (is 184), 6 (is 186), 7 (is 187) en 9 (is 189) in band 60 deel I.
10 oktober 1926	Gevonden. Gezocht op 20 oktober. Losse jaargang 1926. Pagina's 9 en 7.	Gevonden. Gezocht op 16 oktober in Deel II. Pagina's 1 en 2 (is 1335-1336).	Gevonden. Gezocht op 20 oktober in band 61. Pagina's 10-11 (is 66-67).
18 juni 1927	Gevonden. Gezocht op 22 juni. Losse jaargang 1927. Pagina 11.	Gevonden. Gezocht op 25 juni in Deel II. Pagina 7 (is 815).	Gevonden. Gezocht op 22 juni in band 61. Pagina 8 (is 756).
13 juli 1928	Gevonden. Gezocht op 18 juli. Losse jaargang 1928. Pagina 11.	Gevonden. Gezocht op 21 juli in Deel II. Pagina 11 (is 923).	Gevonden. Gezocht op 18 juli (daar niet), maar wel gevonden op 25 juli in band 62. Pagina 19 (is 999).
17 november 1928	Gevonden. Gezocht op 21 november. Losse jaargang 1928. Pagina 11.	Gevonden. Gezocht op 24 november in Deel II. Pagina's 1-3 (is 1499-1501).	Gevonden. Gezocht op 21 november in band 63. Pagina 4 (is 1928)
16 januari 1929	Gevonden. Gezocht op 19 januari. Daar pagina 4. Gezocht op 26 januari. Daar pagina 15. Losse jaargang 1929.	Gevonden. Gezocht op 26 januari in Deel I. Pagina 5-7 (is 109-111).	Gevonden. Gezocht op 23 januari in band 63. Pagina 19 (is 381).
24 juli 1929	Niet gevonden. Gezocht op 27 juli en 3 augustus. Losse jaargang 1929.	Gevonden. Gezocht op 27 juli (daar niet), maar wel op 3 augustus in Deel I. Pagina 7 (is 999).	Gevonden. Gezocht op 31 juli in band 63. Pagina 14 (is 992).
9 september 1929	Gevonden. Gezocht op 14 september. Pagina 4. Losse jaargang 1929	Gevonden. Gezocht op 14 september in Deel I. Pagina 8 (is 1120).	Gevonden. Gezocht op 18 september in band 63. Pagina 19 (is 1165).
20 december 1929	Niet gevonden. Gezocht op 21 en 28 december. Losse jaargang 1929.	Gevonden. Gezocht op 20 december (daar niet), maar wel op 28 december in Deel II. Pagina 7 (is 1687).	Gevonden. Gezocht op 25 december in band 64. Pagina 16 (is 276).

29 december 1931	Gevonden. Gezocht op 8 januari 1932. Losse jaargang 1932. Pagina's 3 (is 835) en 25 (is 862).	Niet gevonden. Gezocht op 2 en 9 januari in Deel I.	Gevonden. Gezocht op 30 december (daar niet), maar wel gevonden op 6 januari 1932 in band 66 deel I. Pagina 20 (is 364).
14 juli 1935	Gevonden. Gezocht op 18 juli 1935 deel II. Pagina 10.	Gevonden. Gezocht op 20 juli in Deel II. Pagina 1-10 (is 905-914)..	Gevonden. Gezocht op 18 juli in band 69 deel II. Pagina 26 (is 996).
8 februari 1936	Gevonden. Gezocht op 13 februari 1936 deel I. Pagina 10.	Gevonden. Gezocht op 15 februari in Deel I.	Gevonden. Gezocht op 13 februari van band 70 deel I. Pagina 27 (is 719).
31 oktober 1936	Gevonden. Gezocht op 5 november 1936 in deel II. Pagina 10.	Gevonden. Gezocht op 7 november in Deel II. Pagina's 8-9 (is 1440-1441).	Gevonden. Gezocht op 5 november in band 71 deel I. Pagina 8 (is 188)
11 mei 1938	Gevonden. Gezocht op 12 mei (daar niet), maar wel op 19 mei 1938 in deel I. Pagina 15.	Gevonden. Gezocht op 14 mei in Deel I. Pagina 13.	Gevonden. Gezocht op 19 mei in band 72 deel II. Pagina 31 (is 1315).
14 november 1938	Niet gevonden. Gezocht op 17 en 24 november 1938 in deel II.	Gevonden. Gezocht op 19 november in Deel II. Pagina 5-7.	Gevonden. Gezocht op 17 november (daar niet), maar wel op 24 november in band 73 deel I. Pagina 34 (is 336).

Appendix E: Schematische weergaves van het wel of niet berichten over de lokale rampen in de dagbladen *De Telegraaf*, *De Nieuwe Rotterdamsche Courant (NRC)*, *De Maasbode* en *De Standaard* uit de periode 1919-1938 (deze rampen kwamen in drie of vier van de bovengenoemde dagbladen voor en zijn gebruikt voor de analyse). De vindplaats, de datum van publicatie, het bandnummer en paginanummer zijn vermeld als een bericht over een lokale ramp gevonden is. Als een bericht over een lokale ramp niet gevonden is, dan staat aangegeven waarin gezocht is naar de publicatie.

Schema: 1919-1938:

Datum ramp:	NRC (Kast 3 van de Koninklijke Bibliotheek)	De Telegraaf (Kast 6 van de Koninklijke Bibliotheek)	De Standaard (Kast 22 van de Koninklijke Bibliotheek)	De Maasbode (Kast 33 van de Koninklijke Bibliotheek)
29 november 1919	Gevonden op 1 december 1919. Nr. 0030 25 november t/m 9 december 1919. 76 ^e jaargang, nr. 334.	Gevonden op 29 november 1919. C98 oktober-december 1919. 300 ^e jaargang.	Gevonden op 1 december 1919. 1637 E1 juli t/m december 1919. 48 ^e jaargang.	Gevonden op 1 december 1919. C61 oktober t/m december 1919. 52 ^e jaargang.
23 oktober 1921	Gevonden op 24 oktober 1921. Nr. 0030 28 september t/m 24 oktober 1921. 78 ^e jaargang, nr. 295.	Gevonden op 24 oktober 1924. C98 maart-april 1924. 302 ^e jaargang.	Gevonden 24 oktober 1921. 1637 E1 september t/m oktober 1921. 50 ^e jaargang.	Gevonden op 24 oktober 1921. C61 oktober t/m december 1921. 54 ^e jaargang.
24 oktober 1921	Gevonden op 24 oktober 1921. Nr. 0030 28 september t/m 24 oktober 1921. 78 ^e jaargang, nr. 295.	Gevonden op 24 oktober 1924. C98 maart-april 1924. 302 ^e jaargang.	Gevonden 24 oktober 1921. 1637 E1 september t/m oktober 1921. 50 ^e jaargang.	Gevonden op 24 oktober 1921. C61 oktober t/m december 1921. 54 ^e jaargang.
11 maart 1922	Gevonden op 12 maart 1922. Nr. 0030 23 januari t/m 24 maart 1922. 79 ^e jaargang, nr. 70.	Gevonden op 12 maart 1922. C98 maart-april 1922. 303 ^e jaargang.	Gevonden op 14 maart 1922. 1637 E1 januari t/m juni 1922. 50 ^e jaargang.	Gevonden op 11 maart 1922. C61 januari t/m maart 1922. 54 ^e jaargang.
27 augustus 1924	Gevonden op 27 augustus 1924. Nr. 0030 8 augustus t/m 5 oktober 1924. 81 ^e jaargang, nr. 237.	Gevonden op 27 augustus 1924. C98 juli-augustus 1924. 304 ^e jaargang.	Gevonden op 27 augustus 1924. 1637 E1 juli t/m december 1924. 53 ^e jaargang.	Gevonden op 27 augustus 1924. C61 juli t/m augustus 1924. 56 ^e jaargang.

8 maart 1925	Gevonden op 9 maart 1925. Nr. 0030 18 januari t/m 14 maart 1925. 82 ^e jaargang, nr. 68.	Gevonden op 9 maart 1925. C98 maart-april 1925. 305 ^e jaargang.	Gevonden op 9 maart 1925. 1637 E1 januari t/m juni 1925. 53 ^e jaargang.	Gevonden op 9 maart 1925. C61 maart t/m april 1925. 57 ^e jaargang.
9 april 1925	Gevonden op 10 april 1925. Nr. 0030 15 maart t/m 6 mei 1925. 82 ^e jaargang, nr. 100.	Gevonden op 9 april 1925. C98 maart-april 1925. 305 ^e jaargang.	Gevonden op 9 april 1925. 1637 E1 januari t/m juni 1925. 54 ^e jaargang.	Gevonden op 9 april 1925. C61 maart t/m april 1925. 57 ^e jaargang.
10 augustus 1925	Gevonden op 12 augustus 1925. Nr. 0030 1 juli t/m 31 augustus 1925. 82 ^e jaargang, nr. 222.	Gevonden op 11 augustus 1925. C98 juli-augustus 1925. 305 ^e jaargang.	Gevonden op 11 augustus 1925. 1637 E1 juli t/m december 1925. 54 ^e jaargang.	Gevonden op 11 augustus 1925. C61 juli t/m augustus 1925. 57 ^e jaargang.
31 december 1925	Gevonden op 2 januari 1926. Nr. 0030 9 december t/m 29 januari 1925. 83 ^e jaargang, nr. 2.	Gevonden op 31 december 1925. C98 november-december 1925. 305 ^e jaargang.	Gevonden op 31 december 1925. 1637 E1 juli t/m december 1925. 54 ^e jaargang.	Gevonden op 31 december 1925. C61 november t/m december 1925. 58 ^e jaargang.
10 oktober 1926	Gevonden op 11 oktober 1926. Nr. 0030 21 augustus t/m 12 oktober 1926. 83 ^e jaargang, nr. 282.	Gevonden op 11 oktober 1926. C98 september-oktober 1926. 306 ^e jaargang.	Gevonden op 12 oktober 1926. 1637 E1 juli t/m december 1926. 55 ^e jaargang.	Gevonden op 11 oktober 1926. C61 september t/m oktober 1926. 59 ^e jaargang.
18 juni 1927	Gevonden op 18 juni 1927. Nr. 0030 29 mei t/m 16 juli 1927. 84 ^e jaargang, nr. 166.	Gevonden op 20 juni 1927. C98 mei-juni 1927. 307 ^e jaargang.	Gevonden op 18 juni 1928. 1637 E1 januari t/m juni 1927. 56 ^e jaargang.	Gevonden op 18 juni 1927. C61 mei t/m juni 1927. 59 ^e jaargang.
13 juli 1928	Gevonden op 17 november 1928. Nr. 0030 12 oktober t/m 25 november 1928. 85 ^e jaargang, nr. 329.	Gevonden op 13 juli 1928. C98 juli 1928. 308 ^e jaargang.	Gevonden op 14 juli 1928. 1637 E1 juli t/m december 1928. 57 ^e jaargang.	Gevonden op 14 juli 1928. C61 juli t/m augustus 1928. 60 ^e jaargang.
17 november 1928	Gevonden op 17 november 1928. Nr. 0030 12 oktober t/m 25 november 1928. 85 ^e jaargang, nr. 329.	Gevonden op 17 november 1928. C98 november 1928. 308 ^e jaargang.	Gevonden op 17 november 1928. 1637 E1 juli t/m december 1928. 57 ^e jaargang.	Gevonden op 17 november 1928. C61 november t/m december 1928. 61 ^e jaargang.

16 januari 1929	Gevonden op 16 januari 1929. Nr. 0030 15 januari t/m 28 februari 1929. 86 ^e jaargang, nr. 204.	Gevonden op 17 januari 1929. C98 januari 1929. 309 ^e jaargang.	Gevonden op 16 januari 1929. 1637 E1 januari t/m april 1929. 57 ^e jaargang.	Gevonden op 16 januari 1929. C61 januari t/m februari 1929. 61 ^e jaargang.
24 juli 1929	Gevonden op 25 juli 1929. Nr. 0030 14 juli t/m 15 september 1929. 86 ^e jaargang, nr. 204.	Gevonden op 25 juli 1929. C98 juli 1929. 309 ^e jaargang.	Gevonden op 24 juli 1929. 1637 E1 mei t/m augustus 1929. 58 ^e jaargang.	Gevonden op 25 juli 1929. C61 juli t/m augustus 1929. 61 ^e jaargang.
9 september 1929	Gevonden op 9 september 1929. Nr. 0030 6 september t/m 20 oktober 1929. 86 ^e jaargang, nr. 250.	Gevonden op 10 september 1929. C98 september 1929. 309 ^e jaargang.	Gevonden op 10 september 1929. 1637 E1 september t/m december 1929. 58 ^e jaargang.	Gevonden op 9 september 1929. C61 september t/m oktober 1929. 61 ^e jaargang.
20 december 1929	Gevonden op 20 december 1929. Nr. 0030 1 december t/m 31 december 1929. 86 ^e jaargang, nr. 352.	Gevonden op 20 december 1929. C98 december 1929. 309 ^e jaargang.	Gevonden op 21 december 1929. 1637 E1 september t/m december 1929. 58 ^e jaargang.	Gevonden 20 december 1929. C61 november t/m december 1929. 62 ^e jaargang.
29 december 1931	Gevonden op 29 december 1931. Nr. 0030 10 december 1931 t/m 20 januari 1932. 88 ^e jaargang, nr. 360.	Gevonden op 30 december 1931. C98 december 1931. 311 ^e jaargang.	Gevonden op 29 december 1931. 1637 E1 september t/m december 1931. 60 ^e jaargang.	Gevonden op 29 december 1931. C61 december 1931. 64 ^e jaargang.
14 juli 1935	Gevonden op 14 juli 1935. Nr. 0030 5 juni t/m 15 september 1935. 92 ^e jaargang, nr. 191.	Gevonden op 14 juli 1935. C98 juli 1935. 315 ^e jaargang.	Gevonden op 15 juli 1935. 1637 E1 juli t/m september 1935. 64 ^e jaargang.	Gevonden op 15 juli 1935. C61 juli 1935. 67 ^e jaargang.
8 februari 1936	Gevonden op 8 februari 1935. Nr. 0030 24 oktober t/m 1 maart 1936. 93 ^e jaargang, nr. 39.	Gevonden op 8 februari 1936. C98 februari 1936. 316 ^e jaargang.	Gevonden op 8 februari 1936. 1637 E1 januari t/m maart 1936. 64 ^e jaargang.	Gevonden op 8 februari 1936. C61 februari 1936. 68 ^e jaargang.

31 oktober 1936	Gevonden op 31 oktober 1936. Nr. 0030 30 oktober t/m 6 december 1936. 93 ^e jaargang, nr. 303.	Gevonden op 31 oktober 1936. C98 oktober 1936. 316 ^e jaargang.	Gevonden op 31 oktober 1936. 1637 E1 oktober t/m december 1936. 65 ^e jaargang.	Gevonden op 31 oktober 1936. C61 oktober 1936. 69 ^e jaargang.
11 mei 1938	Gevonden op 12 mei 1938. Nr. 0030 6 mei t/m 16 juli 1938. 95 ^e jaargang, nr. 221.	Gevonden op 12 mei 1938. C98 mei 1938. 318 ^e jaargang.	Gevonden op 12 mei 1938. 1637 E1 april t/m juni 1938. 67 ^e jaargang.	Gevonden op 12 mei 1938. C61 mei 1938. 70 ^e jaargang.
14 november 1938	Gevonden op 15 november 1938. Nr. 0030 1 november t/m 8 december 1938. 95 ^e jaargang, nr. 537.	Gevonden op 15 november 1938. C98 november 1938. 318 ^e jaargang.	Gevonden op 15 november 1938. 1637 E1 oktober t/m december 1938. 67 ^e jaargang.	Gevonden op 15 november 1938. C61 november 1938. 71 ^e jaargang.